

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 14 april justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2020/21:691

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:691 Brister i smittspårningen

av Johan Hultberg (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 28 maj 2021.

Skälet till dröjsmålet är tillfälligt förhinder att närvara i kammaren.

Stockholm den 3 maj 2021

Socialdepartementet

Lena Hallengren (S)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:698

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:698 Hårdare reglering av handel med metallskrot

av Eric Palmqvist (SD)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 28 maj 2021.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 3 maj 2021

Näringsdepartementet

Ibrahim Baylan (S)

Enligt uppdrag

Annica Sandberg

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:699 Marknadshandlarnas situation och pandemilagstiftningen
av Eric Palmqvist (SD)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 28 maj 2021.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 3 maj 2021

Näringsdepartementet

Ibrahim Baylan (S)

Enligt uppdrag

Annica Sandberg

Expeditionschef

§ 3 Anmälan om granskningsrapport

Tredje vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till utbildningsutskottet: RiR 2021:13 Yrkeshögskolan – ambitioner, styrning och uppföljning

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2020/21:184 till skatteutskottet

2020/21:187 till miljö- och jordbruksutskottet

2020/21:189 till näringsutskottet

Motioner

2020/21:4034 till finansutskottet

2020/21:4019, 4031–4033 och 4035 till finansutskottet

2020/21:4013, 4018, 4022 och 4025 till socialförsäkringsutskottet

2020/21:4005, 4009, 4010, 4024 och 4029 till civilutskottet

2020/21:3982, 4006, 4014, 4027 och 4030 till socialförsäkringsutskottet

Fortsatt giltighet av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen

§ 5 Fortsatt giltighet av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU34

Fortsatt giltighet av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen (prop. 2020/21:107)

föredrogs.

Anf. 1 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! Den 3 mars förra året fick Sverige sitt första dödsfall kopplat till covid-19. I dag, ett år och två månader senare, är det över 14 000 människor som har fått sätta livet till här i Sverige. Det här är naturligtvis

en oerhörd tragedi och ett misslyckande för hela vårt samhälle som kommer att sätta djupa spår under lång tid framöver.

Fru talman! Vi ska i dag ta ställning till fortsatt giltighet av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. Regeringen har föreslagit att lagen ska fortsätta att gälla till slutet av september 2021. Lagen är alltså tidsbegränsad och har förlängts en gång tidigare.

Fru talman! Eftersom pandemin nu fortgår med full kraft och Sverige har Europas högsta smittspridning i samhället, vilket innebär att sjukvården är under mycket hård press, är det viktigt att den tillfälliga lagen förlängs. Det är något som vi sverigedemokrater ställer oss bakom, inte för att vi anser att det är optimalt att fortsätta att lägga restriktioner på branscher och verksamheter som redan har drabbats hårt under pandemin utan för att vi anser att det är nödvändigt för att trycka tillbaka den stora smittspridningen i samhället.

Just det här, fru talman, att trycka tillbaka smittspridningen i samhället, är något som regeringen och ansvariga myndigheter har misslyckats med. Det är faktiskt de som bär ansvaret för hur situationen ser ut i Sverige i dag. När andra länder, inte minst våra nordiska grannländer, börjar ta bort sina restriktioner måste Sverige tyvärr förlänga sina restriktioner.

Fru talman! Vi ser dock en del brister som vi anser bör åtgärdas i lagförslaget. Vi anser att tillämpningen hade fungerat bättre om regeringens förslag hade innehållit de åtgärder som finns i vår följdmotion. Jag ska ta upp några exempel här.

När man beslutar om att ta fram smittskyddsåtgärder är det viktigt att ha en bra och öppen dialog med myndigheter och relevanta branscher, inte minst i dessa tider. Därför är det angeläget att både föreskrifter och allmänna råd tas fram i nära samarbete med dem som driver restauranger, kaféer och serveringsställen – allt för att för att man ska kunna se till att lagen blir så förutsägbar som möjligt för alla inblandade. Den kommer då också att bli mer effektiv ur ett smittskyddsperspektiv.

Dessutom, fru talman, anser vi att det bör finnas fler möjligheter att göra mer lokala och regionala anpassningar beroende på pandemin och smittläget för tillfället. Det skulle innebära större tilltro till åtgärderna om de var mer kopplade till hur det ser ut med smittspridning på ett visst ställe i landet. Som vi vet skiljer det sig åt beroende på var i landet man befinner sig.

Fru talman! Den föreslagna lagen kommer att innebära negativa ekonomiska konsekvenser för restauranger, kaféer och serveringsställen, oftast på grund av dröjsmål med utbetalningar av ersättningar. Det kan naturligtvis få stora konsekvenser för företag och verksamheter.

Det är därför viktigt att det skapas både förutsägbarhet för branschen och förutsättningar för riksdagen att snabbt fatta beslut om nödvändiga ersättningar. Vi anser därför att riksdagen bör understryka behovet av att regeringen i anslutning till beslut som drabbar enskilda skyndsamt redovisar vilka åtgärder som är nödvändiga för att ge stöd till branscher som påverkas. Huvudregeln bör vara att man föreslår en kompensation till enskilda som drabbas ekonomiskt. På så sätt kan vi få ett regelverk som inger förtroende och som fungerar för alla berörda.

Till sist, fru talman, vill jag säga att detta ärende ändå visar att berörda branscher ganska snabbt kan ställa om och fungera i en väldigt svår och utsatt situation. Det ska de ha stort beröm för. Men vi från riksdagen måste också göra vår del för att säkerställa att branscherna kan göra detta på bästa sätt.

Jag yrkar bifall till vår reservation 2.

Anf. 2 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! Nästan 1 000 jobb i Gävleborg, över 1 600 jobb i Dalarna, 500 jobb på Gotland, över 2 000 jobb i Jönköping, 1 200 jobb i Kalmar och 600 jobb i Jämtland – detta är, fru talman, bara ett litet axplock ur listan över antalet arbetstillfällen som har försvunnit under det senaste året.

Många av dessa arbetstillfällen fanns inom restaurangbranschen, den bransch som i allra högsta grad berörs av det förslag till beslut som regeringen har lagt på bordet i dag och som vi nu ska besluta om.

Att restaurangbranschen har drabbats otroligt hårt under pandemin tror jag att vi alla är ytterst medvetna och överens om. Få sektorer har drabbats hårdare av branschspecifika restriktioner än just restauranger och serveringsställen. Det är tuffa restriktioner som har begränsat verksamheterna i allt från hur många gäster man kan ha till hur långa öppettider man tillåts ha.

Detta i kombination med att utbetalningen av de stöd som har utlovats har gått alldeles för långsamt har inneburit en enorm påfrestning för alla i branschen och har försatt onödigt många företag i kris. Nästan dagligen får vi berättelser till oss om hur restauranger, serveringsställen och familjeföretag går i kras, för nu klarar man inte mer.

Vid ett flertal tillfällen har vi från Centerpartiet under pandemin framfört kritik till regeringen om att man måste se till att betala ut stöden. Pengarna finns i budget – se till att börja betala ut nu! Det är en katastrof att det fortfarande finns företag som väntar på att få stöden utbetalda, upp till ett halvår efter att ansökan har skickats in.

Fru talman! De flesta människor och näringsidkare i det här landet har visat en väldigt stor tolerans och förståelse för de restriktioner och rekommendationer som finns. Det är rekommendationer och restriktioner som verkligen har varit nödvändiga. Jag tror att toleransen blir större om man kan förstå varför de finns och vilken nytta de gör. Då tror jag att man kan acceptera dem på ett helt annat sätt.

Man måste tydligt kunna förstå kopplingen mellan hur smittläget ser ut och de restriktioner som införs. Restriktionerna måste hela tiden vara i balans med pandemins utveckling för att vi ska kunna trycka tillbaka smittan och hålla nere kurvan. För att skapa denna förståelse och tolerans gäller det att man från myndigheternas och regeringens sida är lyhörd och snabb – något som regeringen tyvärr inte har varit alla gånger under pandemin.

Vid ett flertal tillfällen har vi från Centerpartiet påpekat vikten av att göra rätt insats vid rätt tillfälle samt att man måste föra en aktiv och regelbunden dialog med de företag och branscher som är drabbade – allt för att kunna reglera och ändra just utifrån utvecklingen av pandemin.

Jag upplever, precis som många företagare också gör, att regeringen inte har hörsammat uppmaningen om dialog i den utsträckning som hade behövts. Både Visita och Företagarna har i sina remissyttranden framfört

att det behövs ett aktivt arbete i dialog med näringen för när och hur förändringar ska ske och restriktioner införas.

Fru talman! Människors hälsa och välmående måste naturligtvis alltid sättas i främsta rummet, och de restriktioner och regleringar som har införts har som sagt varit väldigt viktiga för att motverka spridningen av covid-19. Men samtidigt vill jag betona vikten av att man alltid mycket noggrant överväger nödvändigheten av olika typer av restriktioner samt omfattningen av och innehållet i dem. Likaså är det viktigt att vi löpande omprövar och bedömer om det är möjligt att lätta på några restriktioner. Så snart regler som på olika sätt begränsar eller hindrar verksamheterna inte längre kan motiveras måste de upphävas.

I den fas i pandemin vi är i nu är det svårt att avgöra hur den kommer att utvecklas. Just nu, i detta läge, behöver vi fortsatt skarpa restriktioner med tanke på den stora smittspridning som fortfarande sker i samhället. Men hur läget ser ut om fyra månader är svårt att säga.

Just nu vaccinerar vi vår befolkning i så hög takt som det bara går. Regeringens mål är att alla äldre än 65 år ska ha fått minst en dos den 16 maj. Alla över 18 år ska kunna erbjudas vaccination med minst en dos till den 15 augusti.

Väger jag samman alla de olika ställningstaganden som jag har talat om – att vi måste ta hänsyn till pandemins utveckling, att restriktionerna har en enormt stor negativ påverkan på branschen samt att man bör ha en tätare kommunikation och justera restriktioner i dialog med näringen – anser jag och Centerpartiet att det är för tidigt att ta ställning till att förlänga lagen i ytterligare fyra månader.

Fru talman! Jag anser att en eventuell förlängning måste kunna ske i bättre relation till den verkliga utvecklingen. Därför föreslår Centerpartiet att lagen förlängs bara till och med den 30 juni 2021, vilket är i linje med de statliga stöden till företag som påverkas av restriktionerna. Visar det sig sedan i juni att vi behöver fatta andra beslut gör vi naturligtvis det. Men att inskränka grundlagsfästa fri- och rättigheter i onödan är inget som vi i Centerpartiet ställer oss bakom.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 3 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Tillfälliga lagar ska vara tillfälliga, inte minst de lagar som påverkar människors möjlighet till försörjning och lagar som inskränker demokratiska fri- och rättigheter. Därför är bedömningen av proportionalitet avgörande för varje beslut som vi tar under pandemin.

Den förlängning från juni till och med september som regeringen nu föreslår är nödvändig, menar vi kristdemokrater, mot bakgrund av den fortsatta smittspridningen och att vaccineringen ännu inte kommit så långt sett till helheten av befolkningen. Men vi kristdemokrater vill understryka att lagen måste användas på ett ändamålsenligt sätt. Begränsningar ska användas endast där de har effekt och där det är proportionerligt i förhållande till de konsekvenser som uppstår i och med begränsningen.

Näringsidkare gör vad de kan för att se till att avstånd hålls och ordnar sina verksamheter på ett smittsäkert sätt. Det vill näringsidkare göra. Enkelt uttryckt: Blir kunderna sjuka går de inte på restauranger eller kaféer. Det finns alltså goda skäl för alla att ordna verksamheterna så att avstånd hålls, liksom annat som minskar risken för smitta.

Under det år som gått är det min uppfattning att det har fungerat. Den som driver ett serveringsställe har vidtagit åtgärder. Ibland finns det skäl för ansvarig tillsynsmyndighet att komma med goda råd och ibland skarpare påpekanden. Någon gång finns det också skäl att komma med allvarliga anmärkningar. Men sammantaget är det stora förändringar som har skett på alla serveringsställen för att hantera pandemin. Man har följt lagen och minskat risken för smitta, men det har fått konsekvenser. Verksamheternas ägare har drabbats, och verksamheternas anställda har drabbats. Och de har drabbats hårt av pandemin. Jobb och livsverk går förlorade. Det är mycket allvarligt, och därför måste de åtgärder som vi använder för att bekämpa coronaviruset vara ändamålsenliga och proportionerliga.

Fru talman! Vi måste också ge ekonomisk ersättning till dem som påverkas av denna lag liksom av pandemilagen. Det är självklart att vi måste vidta åtgärder för att minska risken för smitta. Men de som drabbas av konsekvenserna måste också ges en ekonomisk ersättning, inte bara i allmänna utfästelser utan pengar till kontot så att de klarar sig. Det gäller arbetstagare, och det gäller den som äger företag. Vi kristdemokrater saknar bestämmelser kring ekonomisk ersättning. Ingripande åtgärder bör alltid följas av principer för ekonomisk ersättning.

Fru talman! Fatta beslut i rätt tid! Ungefär så brukar regeringen uttrycka sig när de berättar om sin strategi, det vill säga vad de gör för att hålla nere smittan. Rätt beslut i rätt tid kan fungera om man är transparent med underlagen för beslut. Vilka är skälen till den ena eller andra begränsningsåtgärden? Hur ser prognoser och bedömningar ut? Tyvärr är det sällan som regeringen berättar det, mer än allmänna formuleringar om att vi är drabbade av sars-coronavirus-2 och att sjukvården är hårt belastad. Det är korrekt. Coronaviruset härjar. Sjukvården är fortfarande mycket hårt belastad, och vi har en stor smittspridning. Men det är allmänt hållet. Jag menar att det krävs mer specifik information om läget.

Fru talman! Vi kristdemokrater har under hela pandemin återkommande lyft fram behovet av transparens kring underlag för beslut. Vet vi varför en åtgärd behövs ökar också följsamheten. Det är något som är mycket viktigt när vi arbetar mer med tillit än förbud, vilket är en klok väg. Det är rimligt att förlänga lagens giltighet så att regeringen har verktyg för att behålla de begränsningar som kan anses ändamålsenliga. Regeringen ska också göra lättnader på ett träffsäkert sätt när så är möjligt under denna tidsperiod.

Vi står också inför en eventuell förlängning av den så kallade pandemi-lagen. Den innehåller betydligt mer ingripande åtgärder avseende fri- och rättigheter än den lag som i dag är föremål för riksdagens beslut. Inför överväganden om en eventuell förlängning av pandemilagen krävs, på riktigt, underlag som visar vilka bedömningar som kan antas för smittspridning, vaccinationer, mutationer, smittspårning och testning under hösten och vintern. Det krävs alltså överväganden av vilka bedömningar som regeringen gör utifrån dessa.

Fru talman! Sammantaget yrkar jag bifall till utskottets förslag och vill uppmärksamma att vi har lämnat ett särskilt yttrande i ärendet tillsammans med Moderaterna.

Anf. 4 DAG LARSSON (S):

Fru talman! Jag längtar efter normalitet. Jag längtar efter det liv som jag hade innan pandemin slog till. Jag längtar efter att få gå på fest. Jag längtar efter att få gå på krogen med många av mina vänner. Jag längtar efter normalitet och glädje, fru talman.

Men jag längtar också efter en normalitet i livets sorger och bekymmer. I fredags var jag begravningsofficiant på Skogskyrkogården för en god väns mor och kunde konstatera att bara ett dussin personer fick vara närvarande vid denna begravning. Jag längtar efter en värld där vi också kan få sörja tillsammans på ett normalt sätt.

Denna pandemi är fruktansvärd. Den har krävt alldeles för många liv, och den kräver alldeles för mycket av svensk sjukvård. Ungefär 2 000 människor vårdas just nu på svenska sjukhus på grund av denna pandemi. Vi kan bara konstatera att vi inte vet vad som kommer att ske framöver. Vi lever med mycket stor osäkerhet om hur denna pandemi kommer att slå i framtiden. Många som under den första vågen utropade att de klarade detta galant ångrar sig bittert i dag när de drabbas av stora dödstal. Risken för mutationer som slår ut vaccinationerna är överhängande så länge vi inte lyckas vaccinera merparten av jordklotets befolkning. Det finns risk för att vi bli tvungna att omvaccinera oss flera gånger. Det är värt att tänka på.

Det är därför som vi har alla dessa restriktioner, inte därför att myndigheter eller regeringen tycker att det är roligt. Vi har restriktionerna därför att det tyvärr är alldeles nödvändigt.

Fru talman! Är det så att regeringen och myndigheterna försöker göra livet extra besvärligt just för svenska restauranger, svenska pubar och svenskt nöjesliv? Är de ensamma i sitt sätt att göra livet besvärligt just för besöksnäringen och restaurangnäringen? Nej, så är inte fallet.

Jag ringde till Info Norden, Nordiska ministerrådets informationskanal, och frågade hur läget är just nu i de nordiska länderna. Det visade sig att man i Danmark, som hade alla restauranger helstängda från den 16 december och började öppna dem i april, fortfarande har kvar restriktioner. Man får gå på krogen, men bara om man kan uppvisa ett coronapass – ett certifikat. Man har serveringsstopp, och bord måste bokas i förväg – minst en halvtimme innan. Finland, som nästan inte alls har drabbats av pandemin, har regionala restriktioner. Och i Helsingfors, som faktiskt är nästan förskonat jämfört med Stockholmsregionen, stänger restaurangerna klockan sju. Och barerna stänger redan klockan sex. Det är drakoniskt hårda restriktioner mot restaurangnäringen i en storstadsregion som nästan inte alls är drabbad av pandemin.

Norge, som också varit förskonat, har regionala restriktioner. I Oslo är restaurangerna stängda, och endast takeaway är tillåtet.

På Island, som också varit väldigt skyddat, stänger allt klockan 21.

Våra nordiska grannar har alltså slagit till ännu hårdare mot restaurangnäringen – väl värt att tänka på för alla dem som kritiserar Sverige för att vi har varit för milda och väl värt att tänka på i den debatt som pågår just nu. Våra grannar inser att det är nödvändigt att ha viss uppsikt och kontroll när folk går ut och roar sig, blir glada och glömmet restriktionerna för närhet.

Jag och regeringen inser också att detta tär på restaurangernas och krogarnas ekonomi. Det är därför man har vidtagit exceptionella stödåtgärder.

Åtskilliga miljarder har satsats på att försöka rädda sysselsättningen i denna bransch, och regeringen är beredd att satsa ytterligare pengar om och när det behövs.

Fru talman! Jag längtar verkligen efter att få gå ut på krogen igen och sitta där länge tillsammans med mina vänner. Det är en del av det som skapar mitt sociala liv. Jag hoppas att vi alla snart ska få återgå till normalitet. Ingen vill ha det som råder just nu. Men låt oss inte heller vara naiva – denna pandemi är förskräcklig.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 5 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Vi befinner oss i ett läge i pandemin där det är enkelt att känna oro men samtidigt hopp – oro över att Sverige har bland den högsta smittspridningen i Europa, över att intensivvården kämpar med ett väldigt stort antal patienter och över hur länge personalen inom svensk hälso- och sjukvård ska stå pall för det extraordinära tryck och den extraordinära arbetsbelastning som de nu har haft i över ett års tid.

Samtidigt, fru talman, ljusnar det i tunneln. Det finns hopp om en bättre morgondag och om att vaccinationerna, som nu äntligen har tagit fart, kommer att rädda många liv, minska trycket på sjukvården, hejda smittspridningen och därmed skapa förutsättningar för att vi ska kunna lätta på restriktioner och rekommendationer. Det finns hopp om att ekonomin ska återhämta sig och att vardagen mer ska återgå till det normala.

Fru talman! Jag har sagt det många gånger förr i denna kammare under det senaste året: Regeringen får däremot inte bara hoppas och luta sig tillbaka. Regeringen måste ha beredskap för en fortsatt stor smittspridning och säkerställa att man har verktyg för att kunna hantera olika scenarier. Därför säger vi moderater ja till regeringens förslag om att nu förlänga lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen till utgången av september.

Vi moderater har sedan pandemin började drivit linjen att smittan ska stoppas men jobb och företag räddas. Därför är det viktigt inte bara att regeringen har verktyg för att begränsa smittspridningen utan också att man från regeringens sida använder verktygen med omdöme och inte minst att företag och verksamheter som drabbas och tar skada när verktygen används får kompensation.

Restaurangbranschen har under pandemin fått ta en oproportionerligt stor smäll i jämförelse med andra branscher och samhället i stort. Detta har huvudsakligen två orsaker: För det första regeringens saktfärdighet när det gäller att ta fram en bred pandemilag som omfattar olika verksamheter och inte enbart restaurangbranschen, för det andra regeringens oförmåga, och ibland tyvärr, tror jag, ovilja att få på plats stödssystem som är anpassade för restaurangbranschens speciella förutsättningar.

I propositionen som vi nu debatterar konstaterar regeringen att förlängningen av lagens giltighetstid innebär fortsatta inskränkningar i egendoms- skyddet och näringsfriheten. Lagen innehåller viktiga övergripande bestämmelser om att den som driver ett serveringsställe ska ta ansvar för att utforma verksamheten så att smittspridning kan förhindras. Den som driver ett serveringsställe ansvarar för att säkerställa att trängsel kan undvikas och att gästerna kan hålla avstånd till varandra.

Men lagen ger också regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, bemyndigande att meddela ytterligare föreskrifter om smittskyddsåtgärder. Exempel på sådana ytterligare föreskrifter är det näringsförbud som i praktiken gäller för restaurangbranschen kvällstid. När regeringen vidtar den typen av väldigt långtgående inskränkningar i näringsfriheten måste regeringen säkerställa att drabbade verksamheter får skälig kompensation. Det har en majoritet här i riksdagen, med Moderaterna i spetsen, varit mycket tydlig med och krävt.

Fru talman! Tyvärr är det bara att konstatera att de stöd som i dag finns på plats som sagt är illa anpassade för restaurangbranschen samt att utbetalningarna, som tidigare talare har varit inne på här i talarstolen, kommer alldeles för sent. Företag i akut kris tvingas i dag vänta i en, två, tre, fyra, fem, sex, ja kanske uppemot åtta månader innan man får stöd utbetalade. Det håller inte. Stöden måste betalas ut mycket snabbare. Därför har vi moderater föreslagit att stöd ska utbetalas inom fyra veckor.

Just nu bereds också ett annat, för restaurangbranschen oerhört viktigt, förslag från oss i Moderaterna, nämligen det om att lönekostnader ska inkluderas i omställningsstödet för företag som inte kan kompensera lägre intäkter med att permittera personal. En restaurang kan inte skicka hem all sin personal och samtidigt hålla öppet. Därför behövs den förändring av omställningsstödet som Moderaterna har föreslagit.

Med en snabb vaccination, träffsäkra restriktioner och rekommendationer samt bättre utformade krisstöd och en tidsgaranti för utbetalning inom fyra veckor kan vi stoppa coronasmittan och samtidigt rädda jobb och företag i restaurangbranschen. Detta driver Moderaterna.

Anf. 6 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Sverige har inte haft någon total lockdown, även om jag har hört vissa politiker småprata om det. Däremot har vi väldigt tydliga rekommendationer, som vi har varit hyfsat duktiga på att följa, och nu genom pandemilagen även tydliga regler som är lagstadgade. Vi har styrt om, för det handlar om människor, om oss, och hur vi beter oss. I många länder med långvarig lockdown har smittspridningen inte minskat över tid utan gått upp och ned, precis som här.

Hade vi haft en bättre rustad äldreomsorg och en sjukvård med luft i systemen hade vi haft mycket bättre resultat. Det handlar ju också om detta – inte sant?

Så många människor, fru talman, har påverkats av covid-19. Jag tänker på de äldre, som först nu lite försiktigt kan gå ut och röra sig i samhället. Jag tänker på alla barn och unga som studerat på distans. Många barn som har haft skolan som frizon och kanske ett hem som varit hotfullt har varit väldigt illa. Jag tänker på alla unga vuxna som har satt livet på vänt. Festerna är borta och kroglivet nedkrympt till ett minimum. Många har suttit själva i ett studentrum månad efter månad, och det har varit nedbrytande. Vi andra har blivit soffpersoner.

Fru talman! Jag saknar middagarna ute, även om en och annan middag har ätits ute. Jag saknar kroghänget på Söders Hjärta. Jag är ju stockholmare, som ni hör, och anser att en stad utan krogar och utan barliv blir megatrist även för oss 60-plussare.

Det är likadant i hela Sverige. Vi vill vara på krogen, oavsett om vi bor i Ystad eller Haparanda, och krogbranschen är mycket viktig. Men, fru

talman, det är precis som Dag Larsson sa tidigare: Det är bara att titta på våra nordiska grannländer eller på Frankrike, Italien och Portugal och se hur krogbranschen har drabbats. Man har stängt ned. Vi är inte unika.

Restaurangbranschen är ju väldigt hårt drabbad av detta. Jag tänker på alla familjekrogar som har fått hanka sig fram, med risk för konkurs. Jag tänker på krogarna i Gamla stan som vi äter lunch på. Jag hoppas att de fixar det här; jag har alltid ett samtal med dem när jag går in och hämtar maten. Jag vill genom detta skicka en hälsning till Rodolfo och Shogun. Jag hoppas också, fru talman, att turisterna kommer tillbaka till Stockholm och till Gamla stan.

Självklart finns det en risk med att ha krogarna öppna länge; det handlar specifikt om partykrogar. De krogar jag äter på har dock haft koll och anpassat verksamheten till covid-19 – de har varit jätteduktiga på det, tycker jag.

Vi hoppas att krogarna kan öppna igen. Det handlar ju om oss och hur vi beter oss – om att vi fortsätter att hålla avstånd och bete oss som i en pandemi. Det handlar också om att vi vaccinerar oss och om att vaccinet klarar mutationerna. Vi måste vara förberedda. I Stockholm säger vi så här: Vi hoppas på det bästa och förbereder oss på det värsta.

Vi har fortfarande en väldigt hög smittspridning. Belastningen på sjukvården är extrem och har varit det i 14 månader, med 12-timmarspass och 16-timmarspass för personalen. Jag tänker på alla som arbetar inom sjukvården. Tänk på dem, även ni andra, och på att sjukvården inte pallar så mycket mer.

Vi ska inte stänga ned mer än nödvändigt. Vi ska bara göra det som måste göras – inte en inskränkning i onödan. Men så länge bara 21,9 procent av befolkningen i Region Stockholm har vaccinerat sig – detta är en jumboplats jag inte är stolt över – är vi inte riktigt hemma. Detta handlar om hur man får igång vaccineringen och hur vi kan stoppa mutationerna. I Värmland har 39,2 procent vaccinerat sig, så det ser lite olika ut. Dessa siffror kommer från den 30 april.

Folkhälsan måste gå före. Det är ytterst viktigt att vi håller på de regler vi har och att vi vaccinerar oss – det är detta som är A och O – så att vi inte sitter där med mutationer i september.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på alla motioner.

Anf. 7 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Jag ska fatta mig någorlunda kort. Det är inte över än. Smittan sveper fortfarande omkring oss. Sjukvården går på knäna. Människor är utmattade och får fortfarande inte komma hem till sina familjer så mycket som de borde kunna göra.

Vårt land befinner sig i en extraordinär situation. Smittspridningen är mycket hög i stora delar av landet, fru talman, och det går inte att säkert veta när detta är över. Vi ser ju ett ljus. Vi ser att det kommer en annan tid – en bättre tid – men vi vet också att det inte är över ännu.

Så snart det är möjligt, fru talman, måste vi öppna detta samhälle igen. Vi behöver det för att själva må bra, för att kunna fika med vänner och släktingar och för att kunna ha födelsedagskalas på restauranger och nattklubbar. Vi behöver det absolut för att människor ska kunna gå till ett jobb – för att företagen och deras anställda ska kunna göra vår vardag roligare och samtidigt finansiera välfärden och det gemensamma skyddsnetet.

Vi måste förstås göra det därför att restriktioner inte ska vara ett normalinslag. Det ska inte vara det vanliga sättet vi lever våra liv på – självklart inte. Vi måste öppna så fort det går.

Men den tiden är inte här än, fru talman. Detta handlar om liv och hälsa. Det handlar om att vi måste hålla ihop nu. Denna lag säger just att vi måste hålla i, hålla ut och hålla avstånd lite till. Samtidigt måste naturligtvis de som får den allra hårdaste smällen av denna lag få ersättning för de enorma uppfringar de faktiskt gör.

Jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandet. Jag hoppas att det vi lever i just nu blir så kortvarigt som möjligt, men jag tycker också att det är helt nödvändigt att vi ser att extraordinära situationer kräver extraordinära lagar.

Anf. 8 NICKLAS ATTEFJORD (MP):

Fru talman! Jag tycker att den svenska vägen genom denna pandemi har varit väl avvägd. Vi kommer säkert att i efterhand kunna konstatera att man kunde ha gjort väldigt många saker annorlunda, men det är ju en lyx som den som tittar bakåt kan ägna sig åt.

Grunden, eller kärnan, och den röda tråden i vägen framåt har varit att pressa ned kurvan, som det heter. Vad är då kurvan? Kurvan är egentligen inte antalet smittade, utan kurvan är belastningen på svensk hälso- och sjukvård.

Vad är belastning? Jo, belastning är patienter. Patienterna kan vara individer med svår covid. De kan också ha hamnat där på grund av att de har blivit påkörda av någon som varit rattonycker, på grund av att de har blivit misshandlade en sen kväll i krogkön eller på grund av någonting annat.

Fru talman! Om vi ska vara ärliga finns det väldigt många trevliga saker med alkohol. Det är en del av vår kultur. Det är en del av vår utveckling mot att få väldigt bra och fina restauranger och ett jättefint utbud av trevliga kulinariska upplevelser.

Men det är också någonting som har en baksida. Vi vet att våra akutintag varje normal helg – alltså när det inte är pandemi – fylls av människor som hamnar där på grund av alkohol. De hamnar där på grund av att deras medmänniskor har tappat spärrar, har tappat omdömet och i grund och botten har tappat respekten för sina medmänniskor. Merparten av dem som misshandlas och merparten av olyckorna och trafikolyckorna har alkohol som en gemensam nämnare.

Därför är denna restriktion viktig. Detta är ett sätt att hålla nere kurvan. Kurvan består av patienter, och för de sjuksköterskor och undersköterskor som sliter på intensivvårdsavdelningarna med att hålla människor vid liv är det helt ointressant om patienten har hamnat där på grund av covid eller på grund av någonting annat. Det här är ett sätt att hålla nere kurvan, precis som alla andra restriktioner.

Detta är kanske också en av anledningarna till att vi och många andra länder – i princip alla länder – har valt att gå den här vägen. Man vet att alkohol påverkar omdömet och människors förmåga att hålla sig till restriktionerna. Därför är det viktigt.

Detta är huvudsaken i det beslut vi ska fatta. En bisak är att väldigt många människor som driver företag drabbas på ett oproportionerligt hårt sätt. Detta är någonting som måste hanteras, och det hanteras också. Det kan säkert göras bättre. Det finns myndigheter och andra statliga förvalt-

Prot. 2020/21:119
5 maj

*Fortsatt giltighet av
lagen om tillfälliga
smittskyddsåtgärder på
serveringsställen*

*Lag om estetiska
kirurgiska ingrepp och
estetiska injektions-
behandlingar*

ningar som behöver skärpa till rutinerna för utbetalningar av stöd och så vidare. Men det är ändå en bisak. Huvudsaken är att vi fortsätter att pressa ned kurvan och håller den nere, för en imploderad svensk hälso- och sjukvård är systemfarlig och kommer att riskera ännu fler människoliv än i dagsläget.

Med detta sagt önskar jag att pandemin försvinner, så att vi kan gå tillbaka till något normalt. Men jag vill också yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 18.)

§ 6 Lag om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU22

Lag om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar (prop. 2020/21:57) föredrogs.

Anf. 9 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! Låt mig inleda med att säga att Sverigedemokraterna verkligen välkomnar det förslag till reglering av estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar som vi i dag ska debattera. Det är efterlängtat.

I propositionen föreslår regeringen särskilda kompetenskrav för den som utför estetiska kirurgiska ingrepp och behandlingar. Sverigedemokraterna menar att det är hög tid att införa dessa kompetenskrav.

Plastikkirurgiska ingrepp och injektioner med fillers eller botox kan innebära allvarliga risker. Det kräver därför av helt uppenbara skäl att utföraren har en god medicinsk kompetens.

Det finns ett solklart behov av en mer ändamålsenlig och tydlig reglering av estetiska behandlingar. Det har länge varit något som efterfrågats av branschorganisationer, myndigheter och inte minst de individer som genomgår den här typen av behandlingar och ingrepp.

En annan avgörande del i förslaget är att estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar inte ska få utföras på någon som inte har fyllt 18 år och att den som utför ingreppet eller behandlingen också ska försäkra sig om att den som avser att genomgå ett ingrepp eller en behandling har fyllt 18 år.

Coronapandemin har haft många effekter på oss som individer och på samhället i stort. En något oväntad effekt har dock varit en ökad global trend vad gäller skönhetsingrepp, en så kallad zoom boom. Det sägs vara ett resultat av att människor sitter i videomöten och uppmärksammar sitt utseende på ett helt annat sätt. En ytterligare förklaring är att patienter nu har tid att genomgå plastikkirurgi i större utsträckning.

En ökad efterfrågan på en oreglerad marknad är givetvis väldigt problematisk. Därför är det viktigt att vi kan få till en förändring som innebär en starkt säkerhet för människors liv och hälsa. Vi sverigedemokrater är också övertygade om att detta kommer att vara ett lyft för seriösa aktörer inom branschen, som länge har påverkats negativt av den här situationen på marknaden.

Fru talman! Det finns väldigt många skäl till att en utförare av estetiska behandlingar eller kirurgiska ingrepp ska ha adekvat medicinsk kompetens.

Jag kan ta ett specifikt exempel. Injektion med filler är en behandling som kan orsaka tilltäppning av blodkärl. Det kan i sin tur medföra blindhet, lungskador eller till och med hjärnskador. Det innebär att det finns risk för den enskilde att drabbas av bestående skador och funktionsnedsättningar som alltså orsakats av en viss behandling. Den här risken kan dock minimeras. Det handlar i grund och botten om hur väl behandlingen utförs och om utföraren har den kompetens som krävs för att kunna hantera de problem och komplikationer som kan uppstå vid estetiska behandlingar. Kunskaper om risk för biverkningar och tidigare medicinska åkommor är därför också relevanta faktorer för att minimera förekomsten av skador och komplikationer. Utföraren måste därför ha fullgod kompetens för att kunna identifiera personer som är direkt olämpliga för estetiska behandlingar.

Jag kan ta dysmorfofobi som ett annat exempel. Det är en psykiatrisk diagnos som bland annat innebär extrem utseendefixering. Individer som i övrigt har symtom med störd kroppsuppfattning, som exempelvis kan förekomma vid psykossjukdomar, är också väldigt angeläget att kunna identifiera, inte minst för att förhindra ett försämrat sjukdomstillstånd. Därför ska vi inte tumma på kompetenskravet. Personer med otillräckliga kunskaper och otillräcklig erfarenhet ska inte få utföra den här typen av ingrepp eller behandlingar. Patientsäkerheten måste alltid väga tyngst.

Fru talman! Det faktum att lagförslaget inte inkluderar fler riskfyllda estetiska behandlingar är problematiskt. Det finns ett flertal estetiska behandlingar som inte återfinns i förslaget, behandlingar som kan innebära risker. Några utvalda exempel är laserbehandlingar, mekanisk och kemisk peeling och icke kirurgiska hårtransplantationer. Säkerheten vid utförandet av dessa eller andra behandlingar måste av patientsäkerhetsskäl utredas närmare. Därför menar vi att det fortfarande finns behov av att se över skärpta krav vad gäller särskild kompetens för samtliga estetiska behandlingar som vid bedömning kan anses utgöra en risk.

Regeringen bör också överväga det faktum att den här typen av estetiska behandlingar i så hög grad som möjligt ska få utföras av utförare som uppfyller rimliga kompetenskrav. Därför bör en lämplig modell för ändamålet tas fram.

Det här lagförslaget innehåller viktiga delar som kommer att öka skyddet för den enskildes liv och hälsa. I förslaget saknas dessvärre konsumentpolitiska åtgärder som klargör vad som händer ifall någon vill reklamera ett ingrepp eller en behandling, och det är givetvis också en viktig aspekt att lyfta fram. Detta är ett ytterligare bevis på att frågan som vi nu behandlar är komplex och att det finns fler aspekter i detta som vi menar behöver utredas vidare, vilket också är något som vi har lyft fram i vår följdmotion.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 1 i betänkandet.

Anf. 10 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! Regeringen vill införa en lag om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar, en lag som är både efterlängtat och efterfrågad av seriösa aktörer i branschen.

Under många år har frågan diskuterats och utretts. Jag tycker därför att det är bra att vi i dag kan komma till beslut om en lagstiftning som syftar till att göra branschen både säkrare och bättre för patienterna och för aktörerna.

Sverige är i dag ett av få länder som faktiskt saknar reglering för estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar, trots att det kräver medicinsk kompetens och kan innebära betydande hälsorisker för den enskilde. Andra länder runt om i världen häpnar och tycker att det är lite vilda västern i den här branschen i Sverige. Just från ett patientperspektiv är det därför en väldigt viktig lag. Men det är också en viktig lag för alla de seriösa utförare som nu faktiskt kan få en lag att luta sig mot.

Centerpartiet tycker att lagförslaget i stora delar är bra och välkomnar som sagt att branschen nu ska regleras. Men det finns delar i den föreslagna lagstiftningen där vi inte delar regeringens bedömning. Därför har vi i Centerpartiet ett par reservationer, vilka jag återkommer till lite längre fram i mitt anförande.

Fru talman! Skönhetsindustrin är en starkt växande marknad. Speciellt estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar, till exempel plastikkirurgiska ingrepp och injektioner med fillers eller botox, har ökat otroligt mycket de senaste åren.

Jag tänker ofta på hur noggranna vi är när vi ska bygga badrum eller dra om elen därhemma. Då kräver vi att det ska vara fackmannamässigt gjort och är väldigt noga med att de som gör jobbet har rätt kompetens och rätt utbildning.

Man skulle till exempel aldrig låta en rörmokare dra elen eller en elektriker lägga avloppsroren. Där vill vi ha både certifikat och bevis på att personen som ska utföra ingreppet i vårt hem har rätt kompetens.

Ett stort problem inom skönhetsbranschen är att patienterna eller kunderna inte ens är medvetna om de risker de utsätter sig för. Många tror att det finns regler som skyddar dem från läkare som ljuger om sin kompetens eller att det finns patientförsäkringar om något går fel, men så är inte alltid fallet.

Lika noggranna som vi är när vi väljer elektriker eller rörmokare borde vi vara när vi väljer utförare inom skönhetsbranschen.

Ingrepp som utförs av personer med bristande kunskap och erfarenhet kan vara farliga och leda till allt från svårläkta sår, svårigheter att svälja och förstörda andningsvägar vid näskirurgi till förlamning. Om något går riktigt illa kan ingrepp i värsta fall leda till döden. Därför vill vi nu strama upp och lagreglera.

Ett annat problem är att den stora efterfrågan på behandlingar i kombination med att branschen varit oreglerad tyvärr har lett till att det i dag finns många oseriösa eller kriminella aktörer.

Fru talman! Även om vi nu vill reglera branschen, sätta patientsäkerheten i första rummet och styra upp vilka legitimationsyrken som får utföra estetiska injektioner är det viktigt att vi inte i onödan begränsar näringsfriheten.

En legitimationsgrupp som tyvärr har fallit mellan stolarna i detta lagförslag är legitimerade tandhygienister. Denna yrkesgrupp är väl utbildad i ansiktets anatomi, och i ett första förslag i utredningen fanns denna yrkesgrupp med. Många seriösa och duktiga tandhygienister bedriver i dag egen verksamhet med stor framgång. Många har investerat stora belopp i sin

verksamhet, men med denna lagstiftning riskerar de att få stänga ned sin verksamhet.

Jag anser därför att det är viktigt att regeringen med jämna mellanrum överväger behovet av att tillåta fler legitimationsyrken att utföra vissa estetiska injektionsbehandlingar. Det kan inte vara meningen att utesluta legitimationsyrken som på bästa sätt kan utföra ingrepp. Jag anser därför att legitimerade tandhygienister borde finnas med i förslaget redan nu och yrkar jag bifall till Centerpartiets reservation nummer 2 som handlar om just detta.

Vid kroppsbehandlingar som inte omfattas av den föreslagna lagen anser vi i Centerpartiet att regeringen även bör återkomma med ett förslag om hur konsumentskyddet kan stärkas. Skyddet bör omfatta de fall då estetiska behandlingar inte är fackmannamässigt utförda och inte ger det resultat som konsumenten rimligen kunnat vänta sig.

Likaså vill vi i Centerpartiet att det ska vara obligatoriskt för de verksamheter som omfattas av lagen att föra kvalitetsregister.

Allt handlar om att ytterligare stärka patientsäkerheten och utveckla branschen.

Detta är som sagt en efterlängtd och viktig lagstiftning som jag tror kommer att leda till att branschen kan städa ut oseriösa aktörer och att patientsäkerheten stärks. Jag ser fram emot att få fortsätta att följa frågan och se hur utvecklingen fortskrider.

Anf. 11 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Estetiska behandlingar kan innebära risker. Man får ta risker. Det är min kropp, mitt beslut och mitt liv. Men det är viktigt att man har en chans att bedöma vad det är för risker man tar och hur stora de är.

Denna lag säger att man ska ha rätt till information om vad ingreppet faktiskt innebär och att man ska ge ett tydligt samtycke till varje estetiskt ingrepp. Man ska hinna fundera igenom och ha en chans att ångra sig – allt går ju inte att göra ogjort. Och för att ta risker ska man vara vuxen.

Framför allt är detta en viktig lagändring eftersom det nu säkras att riskerna blir så små som möjligt.

IVO ska vara tillsynsmyndighet, och bara legitimerade yrkespersoner med kunskap ska få utföra dessa ingrepp. Det ska krävas legitimation som läkare eller tandläkare med adekvat specialistkompetens för att få utföra estetiska kirurgiska ingrepp, och bara den som har legitimation som läkare, tandläkare eller sjuksköterska ska få utföra estetiska injektionsbehandlingar.

Detta är bra. Det ger ett bättre skydd för människor som väljer att göra kosmetiska ingrepp. De får en chans att tänka igenom sitt beslut och ha mer fakta på bordet, och samtidigt minskas riskerna.

Liberalerna yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Vi saknar dock en sak och har därför en reservation. Saker kan förstås ändå gå fel. Vi saknar en försiktighet med gemensamma resurser. Om något går snett ska självklart inte den enskilda personen bära hela ansvaret – det vore absurt – men det är inte heller rimligt att hela det ekonomiska ansvaret bärs av skattebetalarna och belastar den allmänfinansierade vårdens kassa.

Vi ser det så här: Om jag skadas av ett estetiskt ingrepp ska det inte spela någon roll varför. Jag ska få vård för att jag behöver vård. Men det bör ses över om inte de företag som säljer behandlingar borde ha ett visst ekonomiskt ansvar för sådana vårdskador som borde ha kunnat undvikas och som drabbar någon efter ett vårdslöst estetiskt ingrepp.

Därför yrkar jag bifall till Liberalernas reservation 6 som handlar om detta. Det handlar om att ge ett ännu starkare skydd. Kanske skulle någon sorts obligatorisk ansvarsförsäkring för privata aktörer sätta ännu större press på utförare att göra ett riktigt bra jobb.

I slutändan är det mitt val, min kropp och mitt liv. Men det måste ske med full insyn, med tryggheten i att vi tar hand om varandra och med vetenskapen att den som utför dessa ingrepp klarar av dem och tar ansvar om något går snett.

Anf. 12 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Det är en viktig åtgärd regeringen kommer med i dag, och precis som flera har sagt är den efterlängtd. Den stärker situationen för alla seriösa aktörer och för patienterna.

Den föreslagna lagen innebär att skyddet för den enskilde stärks vid estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar. Det görs genom en egen lag och genom ändringar i patientskadelagen, patientdatalagen och patientsäkerhetslagen samtidigt som vissa bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen tillämpas.

Det är viktigt att det i propositionen klargörs att syftet med lagen är att stärka skyddet för den enskildes liv och hälsa. Genom de kommande regleringarna stärks verksamheterna för både utövare och patienter eller kunder.

En åldersgräns på 18 år införs liksom en informationsplikt som innebär att den som avser att genomgå ett estetiskt kirurgiskt ingrepp eller en estetisk injektionsbehandling både muntligen och skriftligen ska upplysas om åtgärdens innebörd och dess väsentliga risker och följder samt ges annan relevant information. Det är bra åtgärder.

Det finns också kompetenskrav som innebär att det är legitimerad personal som får utföra dessa ingrepp och behandlingar. Lagen anger tre yrkesgrupper men öppnar också för att regeringen kan vidga kretsen om man så bedömer. Men det är legitimationsyrken som är aktuella, vilket ger en säkerhet för patienterna.

Det framgår av propositionen att regeringen har valt att ha med möjligheten att utöka kretsen av kompetens genom att en förordning används i stället för en lag. Det gör att regeringen kan följa utvecklingen och komplettera med fler kompetenser där så bedöms lämpligt. Det är bra att riksdagen genom lagen ger regeringen den möjligheten.

Fru talman! Estetiska behandlingar och ingrepp är det lätt att raljera över eller skämta om. Men det bör vi avstå från, dels därför att skälen för ingreppen är väldigt olika, dels därför att vi knappast bidrar till att minska kraven på hur man ska se ut om vi förminskar eller förlöjligar den som väljer att genomgå ett estetiskt ingrepp av något slag. Man är varken en bättre eller sämre människa om man genomgår ett estetiskt kirurgiskt ingrepp eller får en estetisk injektionsbehandling.

Behovet av eller önskemålet om att genomgå ett estetiskt kirurgiskt ingrepp eller en estetisk injektionsbehandling finns hos allt fler människor. Det är en verksamhet som ökar. Därför är det angeläget att verksamheterna

nu får en reglering och att alla seriösa verksamheter får en stadigare plattform genom lagen. Patienternas liv och hälsa får ett skydd med propositionens förslag. Det gynnar både professionerna och patienterna.

Fru talman! Vi har inom hälso- och sjukvården nationella kvalitetsregister som är frivilliga. De hjälper oss att bättre följa utvecklingen och stärka kunskapsituationen. De kommer inte heller för de verksamheter som nu regleras att vara tvingande, men förmodligen finns en bättre chans till kvalitetsutveckling genom användande av nationella kvalitetsregister.

Att däremot göra kvalitetsregister obligatoriska för dessa verksamheter men frivilliga för hälso- och sjukvården verkar inte rimligt. Då är det som regeringen föreslår bättre: att de är frivilliga också för de verksamheter som kommer att omfattas av den kommande lagen. Men utvecklingen måste givetvis följas noga, precis som i alla andra frågor. Det handlar ju om liv och hälsa.

Fru talman! Det som föreslås i propositionen får konsekvenser för de verksamheter som inte omedelbart ingår i kretsen av de kompetenser som är godkända. Regeringen bör därför skyndsamt klargöra läget, så att de får veta villkoren för sina verksamheter. Avser regeringen att använda möjligheten som lagen ger att komplettera med fler legitimationsyrken bör det beskedet komma så snart som möjligt.

Kristdemokraterna yrkar bifall till utskottets förslag, som alltså innebär att vi äntligen får en lag om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar. Skyddet för liv och hälsa stärks.

Anf. 13 DAG LARSSON (S):

Fru talman! I en bättre värld skulle jag inte stå här just nu. Egentligen skulle min partikamrat Yasmine Bladelius stå här och hålla sitt första anförande efter sin föräldraledighet. Men hon ringde mig i går kväll, och hon lät faktiskt förskräcklig. Hon var fruktansvärt förkyld, och i dessa pandemins tider vågade Yasmine inte ta några risker utan bad mig framföra hennes argument. Det kommer jag att försöka göra efter bästa förstånd och förmåga. Eventuella brister kan bara skyllas på mig i händelse av att det blir något fel utifrån det hon hade tänkt säga.

Det förslag vi nu debatterar och ska behandla är ett mycket efterlängtat förslag, av såväl utförare som medborgare. Bland skönhetsbranschens seriösa aktörer är frustrationen stor över att oseriösa aktörer ostört och helt lagligt bedriver verksamhet som utsätter människor för fara. Lagförslaget vi nu lägger fram handlar i grund och botten om att ta ansvar och reglera en tidigare helt oreglerad marknad och skydda medborgarna mot oseriösa utförare och skador till följd av skönhetsingrepp och injektioner. Även om namnet på denna proposition kanske inte är det häftigaste är den alltså oerhört viktig, vilket tidigare talare redan har påpekat.

Fru talman! Sverige är ett fantastiskt land på många sätt. Svensk sjukvård är en av de allra bästa i hela världen. Men förvånande nog är Sverige ett av de länder i Europa som har minst reglering när det gäller estetisk plastikkirurgi. I dag kan i princip vem som helst utföra skönhetsingrepp, som läppförstoring och andra ansiktsinjektioner. Och för att få utföra plastikkirurgi krävs det bara att man är läkare, men inom vilket område man har sin kompetens kvittar helt och hållet.

Dessa ingrepp på människor ses inte som uppenbara köp av en vara eller tjänst i juridisk bemärkelse, men de omfattas inte heller nödvändigtvis av vårdens lagstiftning. Det innebär i praktiken att aktörerna själva bestämmer villkoren, och de som kan hamna i kläm är patienterna. Denna oreglerade marknad, där vem som helst kan utföra dessa behandlingar och ingrepp, i en tid då allt fler människor i Sverige efterfrågar varierande kroppsbehandlingar i estetiskt syfte, är naturligtvis förödande ur ett patient- och medborgarperspektiv.

Det kan också ibland, inte minst i marknadsföringen, låta som att dessa ingrepp är okomplicerade. Man bokar en tid, och på någon enstaka timme kan läpparna, hakan, kinden, näsan eller liknande ha fått ett helt nytt, önskat utseende. Men när något går fel står medborgaren i dag helt ensam med ett mycket svagt skydd i ryggen.

Fru talman! För att klargöra lite vad detta förslag innefattar vill jag vara tydlig med att det är estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar som avses, framför allt plastikkirurgiska ingrepp samt injektioner med fillers eller botox.

I övrigt handlar förslagen i propositionen bland annat om att bara legitimerade läkare eller tandläkare med adekvat specialistkompetens ska få utföra estetiska kirurgiska ingrepp och att bara legitimerade läkare, tandläkare eller sjuksköterskor ska få utföra estetiska injektionsbehandlingar. Regeringen ska få meddela föreskrifter om att annan legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal får utföra vissa estetiska kirurgiska ingrepp och vissa estetiska injektionsbehandlingar och under vilka förutsättningar det får göras. Det ska också vara straffbart att utföra dessa behandlingar om man inte uppfyller föreskrivna kompetenskrav eller bryter mot åldersgränsen.

När dessa behandlingar utförs ska bland annat patientskadelagen och patientsäkerhetslagen tillämpas för att trygga en god och säker vård. Utförarna måste även teckna en patientförsäkring, vilket ger enskilda ökad möjlighet till ersättning vid skador.

Regeringen ska också få utfärda föreskrifter om att vissa injektionsbehandlingar ska undantas från lagens tillämpningsområde. Det handlar om mindre invasiva injektionsbehandlingar, till exempel mikronålning, som kan utföras av andra yrkesgrupper som inte är hälso- och sjukvårdspersonal.

Behandlingarna ska inte få utföras på någon som inte har fyllt 18 år. Lagen innebär dock inget förbud mot ingrepp som görs på barn av medicinska skäl.

Vi föreslår också att det bland annat ställs krav på att information om risker och betänketid ska ges till den enskilde. Det är en viktig åtgärd som saknas av många i dag.

Verksamheter som berörs ska betala en tillsynsavgift till Inspektionen för vård och omsorg, och den nya lagen och lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2021.

Fru talman! Jag inledde detta anförande med att peka på det stora stöd som jag uppfattar finns för detta lagförslag i samhället i stort. När vi har tittat på remissinstansernas svar ser vi att även de visar på ett brett stöd för den nya lagen. Ingen av remissinstanserna har avstyrkt förslaget. Vissa invändningar finns dock i fråga om vilka injektionsbehandlingar som inte ska omfattas av lagen.

Vidare har flera instanser synpunkter på kompetenskraven. Ett antal professionsföreningar har invändningar mot att regeringen ska få meddela föreskrifter om att även annan legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal ska få utföra estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar. Men överlag är detta en proposition som har ett brett stöd bakom sig och som handlar om att patienten ska få en tryggare tillvaro och att branschen kommer att städas upp från oseriösa aktörer.

Det ska inte längre vara lättare att starta en skönhetsklinik än att öppna ett kafé. När medborgare bestämmer sig för att göra ett skönhetsingrepp eller en skönhetsinjektion ska de också vara trygga med att detta görs på ett säkert vis.

Jag vet att om Yasmine Bladelius hade stått här just nu hade hon yrkat bifall till utskottets förslag. Eftersom hon i vårt telefonsamtal var väldigt envis när det gäller detta vill jag passa på att göra detsamma. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 14 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Denna debatt handlar som sagt om regeringens förslag till införandet av en ny lag om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar. Moderaterna skulle i debatten egentligen ha företärts av min kollega Ulrika Jörgensen, men också hon känner sig krasslig och tar precis som Yasmine Bladelius sitt ansvar och stannar hemma och har därmed lämnat över ordet till mig. Jag är alltså, precis som Dag Larsson, ersättare i denna debatt.

Syftet med lagförslaget är att stärka skyddet för den enskilde vid skönhetsoperationer och injektioner. Hur detta görs återkommer jag till.

Låt mig i stället börja med hur det ser ut i dag. I dagsläget omfattas inte estetiska kirurgiska ingrepp och injektioner av hälso- och sjukvårdslagens regler. Det finns inga egentliga lagkrav på vare sig information, ålder eller vem som får utföra ingreppen eller injektionerna. Det tycker vi moderater är orimligt. Det behövs en bättre reglering av denna typ av estetiska ingrepp och behandlingar eftersom de är förknippade med inte obetydliga risker. Med detta lagförslag stärks patientsäkerheten, vilket vi i Moderaterna välkomnar och sätter i främsta rummet.

Vi välkomnar också att regeringen har valt att tillgodose behovet av skärpt reglering av skönhetsbranschen genom en ny lag som tydliggör att estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar inte är en del av hälso- och sjukvården. De är dock ingrepp och behandlingar som behöver omfattas av motsvarande krav som dem vi ställer på hälso- och sjukvården. Detta kan tyckas vara en akademisk fråga, men den är principiellt viktig. Det behövs en tydlig rågång mellan vad som är hälso- och sjukvård och vad som inte är det. Därför är det också bra att det i lagförslaget klargörs att åtgärder som görs av medicinska skäl inte ska omfattas av denna lag utan är åtgärder som faller inom hälso- och sjukvården och som därmed regleras av hälso- och sjukvårdslagen.

Fru talman! Lagförslaget innehåller flera delar. En central del handlar om införandet av kompetenskrav och om vilka yrkesgrupper som ska få utföra estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektioner. Vidare innehåller förslaget införandet av en åldersgräns och en informationsplikt.

Informationsplikten lägger sedan grunden för en annan viktig del av förslaget, nämligen krav på samtycke. En utförare ska informera den som vill genomgå ett estetiskt kirurgiskt ingrepp eller en estetisk injektionsbehandling om riskerna. Vederbörande ska sedan ge sitt samtycke, och det ska slutligen finnas en betänketid mellan tillfället då samtycke ges och att själva ingreppet eller behandlingen utförs. De ingrepp och behandlingar som lagen omfattar ska bara få utföras på personer som har fyllt 18 år.

Fru talman! Det finns ett mycket brett stöd för införandet av tydliga regler som ger den enskilde ett betydligt bättre skydd än i dag. Det är något vi moderater har efterfrågat, och det har inte minst efterfrågats av branschen. Inom branschen har man aktivt arbetat med självreglering. Man har upprättat branschstandarder och på olika sätt försökt säkerställa att branschens aktörer är seriösa och uppfyller kvalitetskraven. Men det finns tyvärr oseriösa aktörer som ställer sig vid sidan av branschstandarder och branschens egna kvalitetssystem. Det är därför viktigt att en lagreglering kommer på plats.

En del av regeringens lagförslag, som dock blivit kritiserad, rör frågan om vilken hälso- och sjukvårdspersonal som ska få utföra de ingrepp och behandlingar som lagen omfattar. Enligt regeringens lagförslag ska enbart legitimerade läkare eller tandläkare med specialistkompetens få genomföra estetiska kirurgiska ingrepp, det vill säga skönhetsoperationer. Enligt lagförslaget ska enbart legitimerade läkare, tandläkare eller sjuksköterskor få utföra estetiska injektionsbehandlingar.

Med det sagt, fru talman, är det också viktigt att understryka att lagförslaget innehåller en bestämmelse som ger regeringen möjlighet att meddela föreskrifter om att även annan legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal ska få utföra vissa estetiska kirurgiska ingrepp och vissa estetiska injektionsbehandlingar. Den anger också under vilka förutsättningar det i så fall får göras. Jag förväntar mig att regeringen kommer att använda denna möjlighet för att säkerställa att man inte utestänger personalgrupper som på ett patientsäkert sätt kan utföra behandlingar från att göra det. Det är viktigt att regeringen inte lagstiftningsmässigt drar undan mattan för seriösa yrkesutövare att bedriva företag och utföra arbete.

Fru talman! Individens skydd vid skönhetsingrepp är i dag svagt. Vi moderater vill se tydligare kvalitetskrav inom verksamheter som sysslar med estetiska ingrepp, behandlingar och operationer. Vi tycker att det är viktigt att det finns ett försäkringsskydd som gör att den enskilde kan få ekonomisk ersättning om något går snett. Därför är det bra att regeringens lagförslag också innehåller bestämmelser om detta.

Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 15 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Att operera människors ansikten eller kroppar eller att ge injektioner kan gå snett om den som utför operationen eller injektionen inte har tillräcklig kompetens och utbildning. I Stockholms innerstad vimlar det av olika kliniker som erbjuder skönhetsoperationer och behandlingar. Det är en lönande bransch. Det är också en bransch där du som konsument ibland har svårt att ha koll på kirurgens eller sköterskans kompetens. Vi måste därför stärka skyddet för patienterna. Estetiska operationer eller injektioner ska inte sluta i kaos.

Fru talman! Det behövs en relevant patientskyddslagstiftning för de behandlingar som omfattas av lagen. Den nya lagen ska tillämpas på ingrepp och injektionsbehandling som görs i syfte att förändra eller bevara utseendet på en person och som utförs inom en yrkesmässig verksamhet. Dessa operationer och behandlingar ska benämnas estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar. Däremot ska ingrepp och injektionsbehandlingar som görs medicinskt för att förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador självfallet inte omfattas av denna lag. Samma sak gäller för sådana ingrepp och injektionsbehandlingar som omfattas av tandvårdslagen eller som görs i syfte att förändra eller bevara utseendet i munhålan. Det här är helt medicinska frågor.

Fru talman! Estetiska kirurgiska ingrepp ska utföras av legitimerade läkare eller tandläkare med en specialistkompetens som är adekvat för ingreppet. Att kravet på läkarens respektive tandläkarens specialistkompetens ska vara adekvat innebär sammanfattningsvis att det ska finnas en koppling mellan kompetens och ingrepp. Detta låter väldigt självklart, men så har det inte varit tidigare. Estetiska injektionsbehandlingar ska utföras av den som har legitimation som läkare, tandläkare eller sjuksköterska. Även detta låter vansinnigt rimligt.

Estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar ska inte få utföras på någon som inte har fyllt 18 år. Detta är väldigt bra. Det har förekommit ett antal sådana fall. Den som utför ingreppet eller behandlingen, fru talman, ska ha koll på att den som avser att genomgå åtgärden har fyllt 18.

Vi tycker vidare att det är ett stort steg framåt att det kommer att finnas en informationsplikt som innebär att den som avser att genomgå ett estetiskt kirurgiskt ingrepp eller en estetisk injektionsbehandling måste bli informerad, både muntligen och skriftligen. Man ska självklart informeras om åtgärdens innebörd och de väsentliga risker och följder som finns. Man kan inte friskriva någon operation eller injektion; det kan alltid hända något. Det är bra att detta lyfts upp. Det hela kan ju misslyckas.

Den som utför ingreppet ska kunna ställa krav på samtycke från den enskilde för att ett estetiskt kirurgiskt ingrepp eller en estetisk injektionsbehandling ska få utföras. Ett ingrepp eller en behandling ska få utföras först efter en viss betänketid från det att informationen har lämnats och tagits emot. Detta är väldigt bra.

Det låter som att vi i framtiden kan få färre misslyckade ingrepp och färre lyckosökare i branschen. Detta stärker självfallet de professionella i branschen liksom patienträtten.

Sammantaget anser vi att det här är ett väldigt bra lagförslag, och jag yrkar bifall till utskottets förslag, fru talman.

Anf. 16 NICKLAS ATTEFJORD (MP):

Fru talman! Sedan 1980-talet har vi levt i ett paradigm där ständiga avregleringar och ökad konkurrens varit universallösningar. Men på område återinträder nu staten, och vi ser ett växande tryck från väljare och medborgare som vill ha reglering och inte oreglerad anarki.

Före den här propositionen skulle man kunna säga att skönhetsbranschen varit lite av ett timbroianskt himmelrike: inga tillståndskrav, inget konsumentskydd, inga regler om vem som får göra vad och sist men inte minst ingen myndighetsinsyn – helt enkelt en våt dröm för Timbrohögern.

Men, fru talman, i dag ska riksdagen fatta beslut om reglering av denna marknad. Jag uppfattar det som en marknad som har missbrukat det goda förtroende som Sveriges befolkning hyser för svensk hälso- och sjukvård. Hälso- och sjukvården i Sverige präglas av en hög kvalitet som upprätthålls av statliga regleringar, kunskapsstyrning och forskning men även legitimationsyrkenas höga etik.

Fru talman! Den som söker eller uppsöker en skönhetsklinik – det kan också räcka med en vanlig googling – ser att dessa kliniker marknadsförs med attribut som vita rockar och stetoskop. Det är helt enkelt ett bildspråk som ska få oss att tro att detta är sjukvård. Att det sedan sitter olegitimerad eller utbildad personal och injicerar till exempel botox, ett potent läkemedel med en lång rad potentiella biverkningar, är inget man skyltar med eller ens informerar sina kunder om i vissa fall.

Fru talman! Man skulle kunna säga att skönhetsbranschen, eller delar av den, snyltar på sjukvårdens goda renommé. Man åker helt enkelt snål-skjuts, inte minst på den offentliga och gemensamt uppbyggda hälso- och sjukvården. Därför känns det bra att i dag kunna bidra till att ta ansvar genom att reglera den här marknaden, som lämnat efter sig krossade drömmar och patienter eller kunder som efter felaktiga behandlingar fått skador, en del irreversibla. Många av skadorna hänvisas sedan till den offentliga vården, som då ska reda ut och ta hand om de vårdskador som privata aktörer ställt till med. Det är därtill en vård som redan befinner sig i ett ansträngt läge.

Fru talman! Bland de regleringar som nu införs kan nämnas informationsplikt – patienten ska informeras både muntligt och skriftligt om riskerna – och en åldersgräns på 18 år för estetiska injektionsbehandlingar. Andra viktiga delar av regeringens proposition är att patientskadelagen ska gälla och att IVO ska vara ansvarig tillsynsmyndighet. Vi får helt enkelt ett stärkt skydd för liv och hälsa.

Äntligen kommer det att finnas ett stärkt skydd för konsumenter! Det kommer också att finnas regler som på ett tydligt sätt gynnar de seriösa aktörer som alltid har funnits i den här branschen men som på ett orättvist sätt tvingats föra en kamp mot oseriösa aktörer. Men vi behöver troligen gå vidare med fler regleringar inom både detta område och andra.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 7 Riksrevisionens årsredovisning för 2020

Konstitutionsutskottets betänkande 2020/21:KU17
Riksrevisionens årsredovisning för 2020 (redog. 2020/21:RR1)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 8 Riksrevisionens rapport om automatiserat beslutsfattande i statsförvaltningen

Prot. 2020/21:119
5 maj

Konstitutionsutskottets betänkande 2020/21:KU28
Riksrevisionens rapport om automatiserat beslutsfattande i statsförvaltningen (skr. 2020/21:88)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 9 Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder

Konstitutionsutskottets betänkande 2020/21:KU30
Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder (redog. 2020/21:NL1, redog. 2020/21:NSÖ1, redog. 2020/21:PN1, redog. 2020/21:RAN1, redog. 2020/21:RAR1, redog. 2020/21:SN1, redog. 2020/21:VPN1 och redog. 2020/21:ÖN1)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 10 Dröjsmålstalan vid erkännande av yrkeskvalifikationer

Utbildningsutskottets betänkande 2020/21:UbU22
Dröjsmålstalan vid erkännande av yrkeskvalifikationer (prop. 2020/21:96)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 11 Processrättsliga frågor

Processrättsliga frågor

Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU25
Processrättsliga frågor
föredrogs.

Anf. 17 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Det detonerar en bomb i Malmö 2019. Utredningen ser svår ut. Det finns en kamera som fångar den misstänkta. Men tyvärr är personen maskerad. När polisen zoomar in övervakningsbilderna ser man en tatuering. En uppmärksam polisman känner igen denna tatuering.

Jag tycker att detta är ett så vackert polisarbete att det överträffar Beck och Wallander med hästlängder. Framför allt är det ett exempel av många på vilken användning polisen kan ha av kameror i sitt arbete. Men det visar

också att kameror inte kan göra hela jobbet själva. Förutsättningen är att det finns skickliga poliser med god lokalkännedom. Den som åker snabbast på Vasaloppet har både rätt utrustning och rätt fysik. Den som bara har rätt utrustning kan mycket väl komma sist i loppet eller inte komma i mål alls.

Nu satsar vi rekordstort på polisen. Samtidigt har vi gett dem bättre redskap att klara upp och förebygga brott. Stormsteg har tagits mot målet om 10 000 poliser 2024. Vi har nu nått halvvägs. En ny kamerabevakningsslag är på plats sedan 2018. Den underlättar polisens arbete. Förra året togs tillståndskravet bort för fler situationer, bland annat för apotek, som tyvärr är hårt drabbade av brottslighet. Nu arbetar en utredning med att se om Polismyndigheten har tillräckligt effektiva verktyg i gränsnära områden. Utredningens förslag ska även gälla Kustbevakningen, Säkerhetspolisen och tullen i tillämpliga delar. Förslag ska presenteras i september i år.

Så ser kampen mot brottsligheten ut – steg för steg, dag för dag, lag för lag.

Den nya lagen om hemlig dataavläsning, HDA, var första punkten i regeringens 34-punktsprogram mot gängkriminaliteten. Den nya lagen trädde i kraft den 1 april 2020. Lagen ger myndigheterna rätt att i hemlighet installera mjuk- eller hårdvara i en teknisk utrustning som en dator, mobiltelefon eller läsplatta och läsa av innehållet. När de små digitala spejarna, ettorna och nollorna, skickas tillbaka i form av information till polisen kan polisen få nödvändiga pusselbitar som man har saknat för att utreda och klara upp brott.

Fru talman! Eftersom vi inte tillåts tala engelska i talarstolen ger jag mig på en översättning av Mikael Dambergs ord: Den här lagstiftningen har inneburit en spelförändrare. Nu är det nya spelregler för den grova organiserade brottsligheten. Nu riktas ljuset mot de digitala skuggplatser där narkotikaaffärer, människohandel och mord har kunnat planeras i lugnan ro. Gängledarna blir stressade. Sverige blir tryggare. Steg för steg, dag för dag och lag för lag fortsätter vi med arbetet mot den organiserade brottsligheten.

Men mer är på gång. Regeringen beslutade förra året att ge en särskild utredare i uppdrag att se över delar av regleringen av hemliga tvångsmedel. Hemlig avlyssning och kameraövervakning kan vara avgörande för att polisen ska komma vidare i en brottsutredning.

Syftet med utredningen är att ta ställning till hur hemliga tvångsmedel ska kunna användas i större utsträckning för att bekämpa allvarlig brottslighet. Bland annat ska det utredas om ett tillstånd till hemlig rumsavlyssning och hemlig kameraövervakning bör kunna knytas till en person i stället för en plats. Utredningen ser även på om en åklagare snabbare ska kunna få tillstånd att avlyssna en misstänkt.

Vidare har regeringen aviserat ett lagförslag om utökade möjligheter för polisen att söka efter vapen och andra farliga föremål. Detta förslag kommer att lämnas i september 2021.

Nu arbetar även en utredning för att se hur en domstol ska kunna använda berättelser som lämnats vid tidiga förhör. Bevisning ska därmed i större utsträckning kunna tas upp och läggas fram på det sätt som är lämpligast i varje enskilt fall. Det skulle ge en mer tillförlitlig bevisning och bättre förutsättningar för att domarna ska avspegla vad som faktiskt hänt och för att fler skyldiga ska kunna straffas. Detta, fru talman, är viktigt inte

minst för brottsoffret, som kan slippa en påfrestande rättegång. Dessutom förebygger det hot eller andra påtryckningar från gärningsmannen eller dennes gäng.

Steg för steg. Dag för dag. Lag för lag.

Som socialdemokrat står man sällan längst ut på en kant. När världen sällan är helt svart eller vit är jag gärna en gråsose. Vi ska ta krafttag mot gängen, men vi ska aldrig bli DDR. Brottsmisstanke måste finnas. Rätts-säkerheten måste alltid kunna garanteras. Vi måste behålla en anständig nivå av integritet. Vi måste ställa krav på att avlyssning inte ska ske hur som helst.

Jag är stolt över allt vi har åstadkommit sedan jag för första gången kom in i justitieutskottet. Vi har gett polisen kraft som inte funnits. Med fler kollegor och bättre verktyg växlar samhället upp. Vi har gjort detta utan att överge rättssäkerheten. Vi har gjort det steg för steg, dag för dag, lag för lag.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservationerna 5, 16, 17, 18, 19, 32 och 36 i betänkandet.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Det var spännande eftersom det var många yrkanden. Vi brukar normalt sett ha ett yrkande per utskott, men jag förstår att ni har diskuterat.)

Jag har diskuterat detta. Det är ett medvetet regelbrott därför att det finns en så kallad falsk majoritet i utskottet.

Anf. 18 ELLEN JUNTTI (M):

Fru talman! I dag ska vi debattera ett motionsbetänkande gällande processrättsliga frågor. Jag står bakom alla reservationer där vi moderater är med, men jag yrkar bifall endast till nummer 11.

Det finns många bra förslag i betänkandet, men jag kan inte ta upp alla utan nämner bara ett par. Det första gäller hemliga tvångsmedel.

Hemlig avlyssning innebär att polisen i hemlighet kan avlyssna elektronisk utrustning, till exempel mobiler.

Hemlig övervakning innebär att polisen kan ta del av sms som skickats och samtal som ringts mellan två olika mobiler eller få information om var en mobil har funnits eller finns. Det ger dock inte tillgång till innehållet i meddelandet eller vad som sagts i samtalen.

Hemlig kameraövervakning innebär fjärrstyrda kameror utan ljudinspelning.

Hemlig rumsavlyssning innebär det som man i dagligt tal kallar för buggning, det vill säga att polisen i hemlighet avlyssnar ett rum som inte är tillgängligt för allmänheten och där samtal pågår. Detta får användas när minimistraffet för det misstänkta brottet är fyra års fängelse. Buggning får även användas vid misstanke om spioneri, människohandel eller våldtäkt där ett fängelsestraff på minst fyra år förväntas.

Hemlig dataavläsning började gälla för cirka ett år sedan och innebär att polisen i hemlighet kan avläsa uppgifter i någons dator, Ipad eller mobil. Minimistraffet är minst två års fängelse, och åtgärden ska vara av synnerlig vikt för utredningen för att polisen ska få använda detta.

Det är många olika tvångsmedel att hålla reda på.

Fru talman! Vi moderater har fler förslag gällande sänkta gränser för att få använda hemliga tvångsmedel. De brottsbekämpande myndigheterna har i dag särskilda möjligheter att använda hemliga tvångsmedel i samband med utredningar som rör en viss typ av systemhotande brottslighet. Denna möjlighet bör även omfatta grova brott som begås inom ramen för gängkriminalitet.

Vi vill också sänka kraven för att få hämta in uppgifter från teleoperatörer om vilka mobiler som funnits i ett visst geografiskt område, för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet.

I dag krävs som huvudregel att det rör sig om ett brott med ett minimi-
straff om fängelse i två år. Detta krav vill vi sänka till ett års fängelse, för vi tycker att polisen ska få de verktyg de behöver för att kunna utreda grov brottslighet.

De rättssäkerhetskrav som finns i dag ska även gälla de nya villkor som vi föreslår. Till exempel ska tillstånd att använda hemliga tvångsmedel normalt prövas av domstol.

Vi vill att polisen ska få kraftigt förstärkta möjligheter att avlyssna och övervaka gängmedlemmar, som jag sa. Vi vill att gränsen för att använda hemliga tvångsmedel ska sänkas, även för hemlig rumsavlyssning, och att åklagare ska kunna fatta interimistiska beslut om detta. Vi vill också att platskravet vid hemlig dataavläsning ska knytas till en person och inte till en plats.

Fru talman! Vi föreslår att det ska vara möjligt att sätta in hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig dataavläsning och hemlig kameraövervakning mot aktiva gängmedlemmar innan de begår brott, för att hindra dem från att begå grova våldsbrott. En sådan möjlighet finns i dag i den så kallade preventivlagen. Den begränsar sig dock i huvudsak till terrorist- och spioneribrott och gäller mycket sällan gängkriminalitet.

Det pågår en utredning gällande utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel, som Gustaf Lantz nämnde, och det är i och för sig bra. Det som är dåligt är att den preventiva avlyssningen inte utreds. Det är en stor brist.

Uppdraget ska redovisas i april 2022. Sedan kommer det att ta ytterligare tid innan regeringen presenterar förslag om förändringar. Eller så kanske regeringen inte alls vill göra lättnader i hur hemliga tvångsmedel ska användas. Det vet vi inte. Därför är det bra att vi får igenom ett tillkännagivande i betänkandet, men det räcker inte. Därför har vi moderater tagit ett utskottsinitiativ i justitieutskottet om åtgärder för att förbättra polisens effektivitet. Anledningen är att 2020 blev ett mörkt rekordår för gängkriminaliteten, från en redan mycket hög nivå.

Skjutningar i gängmiljö blev vardagsbrott i Sverige. I snitt mördades nästan en person i veckan i dessa skjutningar. Sprängningarna ligger kvar på fortsatt höga nivåer. Dessa grova våldsbrott drabbar inte bara gängkriminella utan även oskyldiga människor. Gängen blir mer och mer aggressiva, och de bryr sig inte om de skjuter ihjäl en tolvåring eller en mamma som har sitt spädbarn i famnen.

Fru talman! För ett tag sedan besökte rikspolischefen Anders Thornberg riksdagens justitieutskott. Han informerade om vad han anser är nödvändigt för att bekämpa den grova gängkriminaliteten. Thornberg menade att det är viktigt att hemliga tvångsmedel kan användas i preventivt syfte, alltså förebyggande, utan konkret misstanke mot aktiva gängmedlemmar,

för att förhindra allvarliga våldsbrott. Det gäller alltså aktiva gängmedlemmar, inte vem som helst.

Den franska och den holländska polisen har detta verktyg och har lyckats knäcka det krypterade kommunikationssystemet Encrochat. Där undrar jag om Gustaf Lantz, när han pratade om DDR, menade att han likställer den franska och den holländska polisen med DDR? Det vore att gå lite väl långt.

I Sverige pågår flera stora gängrättegångar som bygger på uppgifter från Encrochat. Rättegångarna handlar om mycket grov brottslighet: mord, mordförsök, grov utpressning med mera. Vi vill ge också den svenska polisen de nödvändiga verktygen för att bekämpa den grova gängkriminaliteten. Det är nödvändigt att svensk polis får motsvarande verktyg som den franska och holländska polisen har. Man kan ju undra varför svensk polis ska ha sämre verktyg än andra länder, särskilt med tanke på hur allvarlig gängbrottsligheten är i Sverige. Syftet är naturligtvis att bekämpa den grova gängkriminaliteten, inte att avlyssna laglydiga människor.

Tillstånd ska bara ges om det finns en tydlig misstanke om att den som tvångsmedlen ska riktas mot är aktiv gängmedlem – *aktiv* gängmedlem, alltså inte vem som helst och inte DDR som Gustaf Lantz pratade om. Tillstånd i preventivt syfte ska alltid uppväga det intrång eller men som åtgärden innebär. Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden ska utöva tillsyn över användandet.

I justitieutskottet pågår arbete med detta utskottsinitiativ som förhoppningsvis kommer att resultera i att regeringen återkommer med förslag om att hemliga tvångsmedel ska kunna användas utan konkret misstanke när det gäller aktiva gängmedlemmar. Jag säger det igen: *aktiva* gängmedlemmar, inte vem som helst och inte DDR som Gustaf Lantz pratade om.

Här har jag en fråga till Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Ni säger ofta att ni vill krossa gängkriminaliteten, men ändå vill ni inte ge den svenska polisen det verktyg som den behöver. Varför vill ni inte det? Litar ni inte på rikspolischefen när han säger att polisen behöver det här verktyget?

Fru talman! Till sist är jag glad över att vi får ett tillkännagivande om utvärdering gällande rätten till målsägandebiträde.

Den som utsatts för exempelvis grov kvinnofridskränkning, sexualbrott eller misshandel har rätt att få ett målsägandebiträde. År 2018 ändrades reglerna gällande detta i allmän domstol, vilket innebar att förordnandet gäller till dess att tiden för att överklaga tingsrättens dom har löpt ut. Anledningen var att Socialdemokraterna och Miljöpartiet helt enkelt tyckte att det kostade för mycket pengar.

Ett målsägandebiträde kan i dagsläget förordnas även i hovrätten om det anses finnas behov av det, men det sker inte automatiskt utan ska prövas i varje enskilt fall.

Från flera olika håll har det lyfts fram att denna ändring inneburit stora nackdelar för brottsoffret då man blivit nekad att få ha kvar målsägandebiträdet i hovrättsprocessen. När målsägandebiträde inte finns är tanken att åklagarna ska gå in och företräda målsäganden. Men detta blir faktiskt helt fel. Målsägandebiträdets uppgift är att även stötta målsäganden, något som inte är åklagarens uppgift.

En stor nackdel som lyfts fram gäller behovet av att få information från hovrätten. Det kan till exempel gälla om hovrätten beslutar att släppa den

åtalade från häktet. Detta är information som är mycket viktig för brotts-offret att få för att kunna sätta sig i säkerhet innan förövaren står utanför dörren och knackar på – förmodligen på ett fruktansvärt dåligt humör eftersom han kanske suttit häktad i månader. Då kan man tänka sig vad han har i åtanke när han helt plötsligt står utanför brottsoffrets dörr och brotts-offret över huvud taget inte är beredd.

När brottsoffret inte längre har målsägandebiträde i hovrätten är det ingen som ansvarar för denna typ av information, och då finns stor risk att brottsoffret utsätts för nya våldsbrott. Med tanke på den senaste tidens grova våldsbrott mot kvinnor är det mycket viktigt att brottsoffren får det stöd de behöver.

Vi moderater vill i vår motion ha en utvärdering av hur den här lagändringen har fallit ut och vilka konsekvenser det blivit. Socialdemokraterna och Miljöpartiet reserverar sig mot en utvärdering. De skriver att de utgår från att regeringen noga följer frågan och vid behov vidtar de åtgärder som behövs. Tydligt har Socialdemokraterna och Miljöpartiet missat alla varningsklockor som ringt från både åklagare, målsägandebiträden och brotts-offer. För varningsklockor *har* ringt. Därmed har regeringen inte följt den här frågan eller helt enkelt inte brytt sig om den.

Socialdemokraterna och Miljöpartiet brukar ju skryta om att de står på brottsoffrens sida, men här är det tydligt att de inte gör det. De vill inte ens gå med på en utvärdering av lagen. Varför vill ni inte ens utvärdera en fråga som lyfts upp som ett problem för brottsoffer?

Anf. 19 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Vi debatterar ett betänkande från justitieutskottet om processrättsliga frågor. Det vi kan notera är att vi i betänkandet har ganska många tillkännagivanden, närmare bestämt 15. Initialt kanske jag därför ska passa på att yrka bifall till utskottets förslag till beslut. Jag vill särskilt lyfta fram punkten 4, som berör tillståndsplikten för kommuner och regioner när det gäller kamerabevakning.

Det har nämnts tidigare i debatten här i dag att Socialdemokraterna vill gå framåt med en hel del förslag när det gäller just kamerabevakning men att man inte vill se någon form av DDR-samhälle. Det kan vara kul och intressant att då blicka tillbaka på hur den här debatten har låtit genom åren.

Innan vi fick den nya kamerabevakningslagen 2018 ville Sverigedemokraterna göra det enklare för polis och brottsbekämpande myndigheter att använda sig av kamerabevakning utan den så kallade tillståndsplikten. Då fanns det ett motiverat motstånd från den rödgröna regeringen mot att göra det enklare för brottsbekämpande myndigheter att använda kamerabevakning. Som exempel kan nämnas att det tog tre år för polisen i Rinkeby att få upp kamerabevakning på pendeltågsstationer och andra brottsutsatta områden i kommunen. Det var såklart ett orimligt förhållande men ändå något som regeringen då var tillfreds med, tills det bildades en ganska bred majoritet i justitieutskottet som riktade tillkännagivanden till regeringen om att vidta åtgärder för att detta skulle kunna förenklas.

Nu låter det som om den rödgröna regeringen har hittat den rätta balanspunkten, men historiskt sett vet vi att den balanspunkten alltid har processats fram av Sverigedemokraterna. Det är klart att vi är glada över den utvecklingen, men vi ser fortsatt ett behov av att andra aktörer är mer pro-

aktiva i sitt brottsförebyggande arbete och eventuellt också behjälpliga i efterhand när brott har inträffat genom utökad kamerabevakning.

Därför är tillkännagivandet om tillståndsplikten för kommuner och regioner viktigt. Vi tror att det är viktigt att fler aktörer i samhället får ett breddat och kanske tyngre uppdrag att arbeta brottsförebyggande. Det pågår utredningar om huruvida kommuner ska ha lagstadgad skyldighet att arbeta med frågor om brottsförebyggande. Där skulle exempelvis tillståndsplikten för kamerabevakning vara en del där kommunerna kan ta ett större ansvar för att trygga fler platser – inte minst i miljöer kring skolor, där man inte får kamerabevaka men där det kanske sker mycket skadegörelse och liknande, och även andra delar i kommunen.

Det finns andra viktiga frågor som jag vill ta upp i debatten, inte minst en problematik som vi har debatterat flitigt här i kammaren: gängbrottsligheten, dess utbredning och dess makt över samhällen. Detta är något som har förvärrats för varje år som den rödgröna regeringen har suttit vid makten och gjort det år vi just lämnat bakom oss, 2020, till ett rekordår för dödsskjutningar, skjutningar och andra typer av kriminalitet mellan olika kriminella grupperingar.

Den här utveckling är, vilket vi påtalat från Sverigedemokraternas sida, en direkt konsekvens av att vi har haft en naiv inställning till vad segregation kan tillföra till vårt land. Många andra partier i denna församling har ju sagt att invandring endast är en vinst för samhället, medan vi har pekat på att en okontrollerad invandring och en naiv inställning till invandring är huvudsaker till att vi har en utbredd segregation kring våra storstadsområden.

Situationen har länge behövt starkare muskler, inte minst när det kommer till processrättsliga frågor. Sverigedemokraterna har historiskt varit ensamma om att exempelvis påpeka att anonyma vittnesmål i domstol är en huvudnyckel för att bryta den tystnadskultur som i dag råder. Det är alltså extremt få av de mord som sker inom gängrelaterade miljöer som klaras upp, utan de läggs på hög. Det finns inga skyldiga gärningsmän som sitter inne för mordet, och det är ett jättestort problem.

Polisen har uppgifter om att det finns personer i anslutning till mordet som kan ha sett och hört någonting – den kunskapen finns – men det är ingen som vill prata med polisen. Det beror på att man går in med sitt liv, kanske med sin familjs liv, som insats om man väljer att ställa upp som vittne mot den organiserade brottsligheten. Vi tycker att det är ett orimligt förhållande att ställa krav på att samhället ska ställa upp för rättsväsendet när man gör det med sitt liv som insats.

Anonyma vittnesmål i domstolar har varit en fråga där det historiskt har funnits ett motiverat motstånd från den rödgröna regeringen tills att det gjordes ett tillkännagivande från riksdagen på vårkanten 2018. Det blev sedan en del av det som regeringen sedan utredde. Man hänvisar i reservationen i betänkandet till justitieutskottets förslag till beslut om att en utredning pågår om möjligheten att tillåta anonyma vittnen.

I den här kammaren har vi haft många debatter, och jag har under tiden utredningen har pågått ställt frågor. Från regeringens sida har man varmt talat för ett kronvitnesssystem, som finns med i samma utredning. Där är man beredd att gå vidare, men man utelämnar möjligheten att vittna anonymt i sin berättelse av vad man avser att gå vidare med. Det är för att det finns ett motiverat motstånd från rödgröna partier, och för den delen vissa

liberala partier, om att införa möjligheten att komma åt de komplicerade morden i gängrelaterad miljö. Det kunde vara klädsamt att i betänkandet faktiskt berätta vad man tycker i sakfrågan och inte hela tiden hänvisa till att man inte vill föregripa en pågående utredning.

Vi vet att förslaget sannolikt inte kommer att finna stöd i en rödgrön regering när utredningens förslag presenteras för riksdagen. Jag anser att det är en allvarlig brist att den rödgröna regeringen historiskt sett har varit emot allt som varit nödvändigt tills det finns en överväldigande majoritet i riksdagen för förslaget, och då kan man tänka sig att gå vidare med det i någon form. Det är inte vad jag skulle kalla ett bra ledarskap för att komma till rätta med morgondagens problem att ta upp gårdagens lösningar.

Anonyma vittnesmål i domstolar kommer att vara en av huvudförklaringarna till hur vi bryter ned den organiserade brottsligheten där få mord klaras upp. Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 20 JOHAN HEDIN (C):

Fru talman! Processrätten är ett av de områden som vi borde ägna mer uppmärksamhet om vi verkligen ska lyckas bygga upp den trygga rättsstat som vi vill ha och som Sveriges invånare förtjänar. Hela rättsapparaten måste vara under ständig utveckling, och samtliga rättsvårdande myndigheter måste ha så goda förutsättningar som möjligt att göra ett bra jobb.

Den goda rättsstaten, en rättsstat som de flesta litar på, måste balansera viktiga värden mot varandra. Å ena sidan måste rättssäkerheten och den enskildes integritet säkras. Å andra sidan måste de verktyg som rättsvårdande myndigheter har till sitt förfogande vara så vassa att de blir effektiva medel för att få skyldiga brottslingar dömda.

Alla människor måste kunna känna att rättsväsendet är för dem, att polisen är där för oss när vi behöver den och att den som begår brottsliga handlingar mot oss med största säkerhet åker fast.

I betänkandet vi nu debatterar finns en hel del intressanta idéer, och det är inte otänkbart att många av dem kommer att vara viktiga pusselbitar i framtidens processrätt. Icke desto mindre krävs ett gediget och strukturerat analysarbete för att åstadkomma en effektivare och bättre processrätt.

Fru talman! Det duger helt enkelt inte att utan någon större plan ösa på med en massa förslag utan att veta vilka effekter de kommer att få. De problem som måste lösas behöver ägnas mer grundlig analys än gissningar och skott från höften.

Arbetet i justitieutskottet är ofta präglat av stor professionalism och faktiskt också en hel del politiskt ledarskap från många partier som klarar av att lägga prestigen åt sidan och samarbeta för Sveriges bästa. Men en vanlig och kanske något olycklig princip är att ställningstaganden ibland baseras just på möjligheten att få till tillkännagivanden, och på så vis trycka till regeringen, snarare än att se ett motionsbetänkande, som det som vi just nu debatterar, som en grund för en sammanhållen policyutveckling, något som bidrar till att skapa ett bättre regelverk genom rättvisa, träffsäkra och proportionerliga lagar.

Detta är ett ansvar som vilar på oss alla, men det tyngsta ansvaret måste bäras av dem som faktiskt gör anspråk på att styra landet. På flera punkter har vi i detta betänkande från utskottet så kallade falska majoriteter, det vill säga att majoriteten i utskottet inte speglar majoriteten i kammaren. Det är inte Centerpartiets ansvar att säkra majoriteten åt något håll. Vi har,

förutom för punkterna 69 och 42 i januariavtalet, inget strukturerat samarbete med någon på rättsområdet. Ändå betvingar vi lockelsen att skaffa billiga politiska poänger genom att kliva med på tillkännagivanden bara för att tvåla till regeringen. Kvantitet är inte nödvändigtvis samma sak som kvalitet.

Med det sagt vill jag samtidigt betona den återkommande kritik som jag har mot regeringen på rättsområdet, nämligen att det saknas en sammanhållen idé om vad regeringen egentligen vill med rättspolitiken. Rättspolitiken blir ett mischmasch av en mängd olika idéer som ligger spridda över rättsstaten. Bland dem finns goda tankar, men för att dessa goda tankar ska kunna omsättas i brottsbekämpande förmåga krävs mer.

Fru talman! På bland annat Centerpartiets initiativ har utökade möjligheter till kameraövervakning införts för att kunna bekämpa brott mot till exempel lantbruksföretagare. Vi får oroande indikationer på att detta ändå inte har kommit att fungera fullt ut – detta i en verklighet där djurhållande företag i allt större utsträckning utsätts för allvarliga hot. Säkerhetspolisen talar nu om ekofascism, alltså högerextrem djurrättsaktivism. Därför yrkar jag bifall till min reservation 7 om att den nya lagens effekter måste utvärderas.

En delmängd som inte har berörts i tillräckligt stor utsträckning i detta års processrättsbetänkande är åtgärder som träffar ett av vårt allra största samhällsproblem, nämligen våld i nära relationer. Centerpartiet har under detta år väckt en stor motion på just det ämnet, och glädjande nog har vi känt ett starkt stöd från många partier på många av punkterna. Men, fru talman, detta är bara en början. Vårt analys- och utvecklingsarbete på området fortsätter, och nästa år kommer vi tillbaka med en ännu större motion på området våld i nära relationer. Den motionen kommer att innehålla ett stort antal hemställanspunkter med skarpa förslag på området våld i nära relationer.

Anf. 21 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Fru talman! Jag fick det här röda armbandets med en kvinnosymbol från Järfälla kvinnojour och Kvinnojouren Anna i förra veckan. Kvinnojournas roll har aldrig varit viktigare än nu.

Mäns våld mot kvinnor genomsyrar hela samhället, från att tjejer lär sig att titta över axeln när de kliver av bussen på kvällen, att väja om en man kommer bestämt gående mot dem på gatan, till mer allvarliga fall, nämligen att kvinnor blir slagna, våldtagna, köpta och mördade varje år.

Mäns våld mot kvinnor är den brottslighet som år efter år ser likadan ut. Det dör 16 kvinnor per år för att män väljer att mörda kvinnor. Gängskjutningar, kriminella nätverk och mc-kriminalitet är kriminalitet som förändras genom åren och ser olika ut. Men mäns våld mot kvinnor ser likadant ut år efter år.

Det finns ingen ursäkt. Men kanske är det för att mäns våld är ett våld som kan utföras av alla män som frågan är så svår att debattera. Kriminalitet vill man gärna skylla på någon annan, något främmande långt bort. Men mäns våld är inte främmande. Det är mitt ibland oss. Det är män från alla samhällsklasser, alla grupper, högutbildade och lågutbildade, storsbors och landsbygdssbors. Gemensamt är att det är män som slår kvinnor.

Det vi debatterar i dag är processrätten – hur det ska funka i domstol, vilka metoder polisen ska få använda, hur vittnen ska skyddas. Det är stora och viktiga frågor, men det är också lagstiftning som inträder när brottet redan har begåtts. 95 procent av mäns våld mot kvinnor blir inte ens polisanmält. Förra året anmäldes 25 765 fall av mäns våld mot kvinnor. Förstå hur stort mörkertalet är!

Normaliseringsprocessen för kvinnor som lever i mäns våldsgrepp är brutal. Blåmärken viftas bort med att det inte ens kom blod. Sår går det att sätta plåster på. Män är duktiga på att slå där det inte syns. Kvinnor är duktiga på att sminka över blåtior. Det tar ofta alldeles för lång tid innan polisen kommer in i bilden, och när polisanmälan är gjord kommer den stora utmaningen.

Polisen arbetar prioriterat mot mäns våld genom satsningen på särskilt utsatta brottsoffer. Polisen har utvecklat arbetsmetoder och anställt 350 nya personer. Det är bra, men det behövs så mycket mer.

Socialtjänsten fungerar inte så bra som den borde. Det är en problematik som både Nationellt centrum för kvinnofrid och Unizon lyfter fram. Det saknas kunskap och tydliga riktlinjer.

I går skrev ett stort antal socialarbetare en debattartikel i Aftonbladet och vädjade om att få använda sin kompetens utan kommunens besparingskrav på socialtjänsten.

Ungefär hälften av Sveriges kommuner saknar skyddat boende i den egna kommunen. Kvinnojourerna behöver kontinuerlig och tillräcklig finansiering för att kunna bedriva ett fungerande arbete på lång sikt. Privatisering av kvinnojourer hotar hela den ideella stödverksamhet och den kunskap som byggs upp.

Den farligaste perioden är när kvinnan – ofta med barn – ska lämna mannen, när det gemensamma hemmet ska delas upp, när hon ska gå. I dag finns det ingen upparbetad hjälpinsats när kvinnan bokstavligen ska lämna det gemensamma hemmet. Och varför är det hon som ska lämna det? Det borde rimligen vara mannen.

Det behövs en översyn av vårdnadslagstiftningen med fokus på skyddet för kvinnor och barn som är utsatta för mäns våld. Domstol ska inte kunna besluta om gemensam vårdnad mot en förälders vilja i de fall där en förälder har utsatt den andra föräldern eller barnet för våld eller övergrepp. Gemensam vårdnad och umgänge är kanaler som våldsutövaren använder för att fortsätta utöva våld mot kvinnan. Inte ens i de fall då pappan har dödat mamman blir han automatiskt av med vårdnaden.

Processrättsligt är det därför viktigt att se hur inspelade förhör kan användas som bevisning i rättegångar, för kvinnor hotas till tystnad och till att ta tillbaka sin anmälan.

Det är bra att vi i riksdagen har samlats kring att minimistraflet för grov kvinnofridskränkning ska höjas, bland annat för att kunna inhämta medicinska journaler och rättsintyg, och att alla partier vill se över hur meddelanden mellan närstående ska kunna användas som bevisning.

Vittnen måste skyddas mer och bättre. I dag kan en kvinna som vittnar om vad mannen har gjort mot henne riskera sitt liv eller sina barns liv. Vittneskyddet måste stärkas, rätten till målsägande vid förhandling i hovrätten likaså.

Det röda armbandet jag bär vittnar om vilken utsatthet kvinnor ständigt lever i. Kvinnor behöver ständigt skyddas från mäns våld, via kvinnojourer och via processrättsliga ändringar. Mäns våld måste stoppas.

Fru talman! Jag kommer inte att yrka på något i dag. Men jag konstaterar att det finns en majoritet bestående av S, MP, V och C som gärna funderar lite längre, som gärna vill utreda och analysera politiska förslag, som gärna inväntar en utredning innan man sätter ned foten. Sedan finns det partier som gör tvärtom.

Jag instämmer fullständigt i vad Johan Hedin från Centerpartiet sa i sitt anförande. Jag tvålar också väldigt gärna till regeringen när det behövs. Men inte jämt. Inte i varje fråga. Lagstiftning är för viktigt för att alltid göra snabba politiska poängar.

(Applåder)

Anf. 22 INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD):

Fru talman! Sverige ska vara ett tryggt land att leva i, oavsett om man bor på landsbygden, i en stad eller i en förort. En av statens viktigaste uppgifter är att genom ett väl fungerande rättsväsen ge medborgarna trygghet.

Brott kränker människors liv, frihet, hälsa och rätt till sin egendom. Därför kan vi aldrig tolerera brottslighet. Men det finns inget enkelt svar på hur vi skapar ett tryggare samhälle.

Genom att stå upp för varandra och säga ifrån när vi ser att någon blir illa behandlad eller när ett brott begås stärker vi sammanhållningen och markerar rätt och fel.

Det behöver också finnas framtidstro i alla delar av samhället. Hopp om att kunna skapa ett bättre liv. Utsikter att få ett jobb. En övertygelse om att det är bättre att vara en del av samhället än att välja ett liv vid sidan om. En förvisning om att när människor mår dåligt finns det ett skyddsnet och medmänniskor som fångar upp och hjälper. Och en vetskap om att när det begås ett brott kommer samhället och det offentliga att reagera snabbt och tydligt, såväl för att bistå brottsoffret som för att utreda gärningen.

Fru talman! Riksdagen har denna mandatperiod och den förra gjort många tillkännagivanden till regeringen på en rad områden för att ge tydligare reaktioner mot brott.

För dagens område, processrättsliga frågor, föreslår majoriteten i justitietskottet att riksdagen riktar 15 uppmaningar, tillkännagivanden, till regeringen. Vid behandlingen för ett år sedan fanns det majoritet för fyra tillkännagivanden. I år har det alltså ökat till 15 – sju med faktisk majoritet, ett från ett enigt utskott och sju med falsk majoritet. Gustaf Lantz väljer att bryta den frivilliga överenskommelsen att yrka på endast en reservation. Naturligtvis är man fri att bryta mot detta. Samtidigt skapar det ett prejudikat för framtiden. Det kommer kanske, förhoppningsvis, andra regeringar.

Återigen är detta ett tecken på att det finns en majoritet som anser att det som nuvarande regering gör inte är tillräckligt.

Återigen måste riksdagen driva regeringen framför sig för att få en rättspolitik som möter dagens behov.

Återigen är det tydligt att vi behöver en ny regering i Sverige som visar handlingskraft för att möta en brottslighet som är i ständig förändring.

Många av de tillkännagivanden som föreslås i utskottet bygger på förslag från oss kristdemokrater, men vi ger naturligtvis även stöd till goda förslag från andra partier för att nå fram till en politik som främjar en god rättslig process. Låt mig beröra några av de tillkännagivanden som föreslås, fru talman.

Möjligheterna för kommuner och regioner att bedriva kamerabevakning på allmänna platser och andra platser dit allmänheten har tillträde bör förstärkas i syfte att öka tryggheten och se till att fler brott klaras upp. Vi vill också att rättsväsendet får ändamålsenliga tvångsmedel för att beivra brott. Svenskt rättsväsen ska inte bakbindas av att lagstiftningen ligger efter den tekniska utvecklingen.

Vi anser att avlyssningsbeslut ska bindas till person i stället för telefonnummer, adress eller viss elektronisk kommunikationsutrustning. Denna bedömning delas av de myndigheter som faktiskt ska använda lagstiftningen, nämligen Polismyndigheten, Tullverket och Säkerhetspolisen. Kristdemokraterna anser att lagen bör utformas så att beslut om hemlig avlyssning – liksom andra beslut om övervakning, exempelvis hemlig dataavläsning – ska knytas till personen som ska bevakas.

Utredningen om utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel har fått i uppdrag att ta ställning till om ett tillstånd till hemlig rumsavlyssning och hemlig kameraövervakning ska knytas till person. Vi ser det dock som nödvändigt att regeringen säkerställer att det utredningsarbete som nu pågår även leder fram till ett förslag i fråga om platskravet och om det ska gälla person.

Fru talman! Jämfört med andra länder har Sverige en mycket sträng tillämpning av omedelbarhetsprincipen och muntlighetsprincipen, som sammantaget innebär att all tyngd i processen läggs på huvudförhandlingen medan tidiga förhör tillmäts ett begränsat värde. En sådan ordning riskerar att bidra till den tystnadskultur som ofta råder i mål om grov organiserad brottslighet. Utredningen om processrätt och stora brottmål har lämnat förslag som innebär en förändring av omedelbarhetsprincipen, och regeringen har också nyligen beslutat om en lagrådsremiss. Det är dock viktigt att regeringen så snart som möjligt återkommer till riksdagen med ett lagförslag som innebär ökade möjligheter att använda tidiga förhör som bevisning i brottmål.

Fru talman! Många känner en stor oro inför att vittna. Det gäller särskilt vittnesmål som rör gängbrottslighet och grov organiserad brottslighet. Det är ett nederlag för rättsväsendet och för hela samhället när människor tystnar av rädsla för repressalier och hot. I Danmark, Norge och Nederländerna är det möjligt att i vissa exceptionella fall använda anonyma vittnesmål. Möjligheten är också godkänd av Europadomstolen, givet att det rör sig om speciella omständigheter. Hoten mot rättssäkerheten har därför inte den vikt som tidigare har anförts av andra politiska partier. Möjligheten att vittna anonymt i vissa specifika typer av brottmål bör prövas i Sverige.

Efter påtryckningar från Kristdemokraterna och andra beslutade regeringen att utreda ett system med anonyma vittnen. Dock har justitieministern tidigare uttalat en ovilja att genomföra förslaget. Vår bedömning är dock alltså jämt densamma: Ett system med anonyma vittnen bör införas, och Sverige bör även införa ett system med kronvittnen. Ett kronvittne är en misstänkt som kan få mildare straff om uppgifter kan lämnas som bidrar

till uppleringen av ett brott. Detta är avgörande för att bryta tystnadsstrukturen i framför allt utsatta områden.

Fru talman! Det är också viktigt att utreda de nya bestämmelser om förordnande av målsägandebiträde som trädde i kraft den 1 juli 2018. Man behöver utreda konsekvenserna. Man bör göra en utvärdering och se till att brottsoffer får stöd och hjälp i rättsprocessen.

Fru talman! Jag vill i denna debatt också lyfta ett förslag som vi kristdemokrater anser vara ett verksamt verktyg för att trycka tillbaka brottsligheten. Det gäller beslag och förverkande av brottsvinster.

Den norska justitieministern besökte förra året Irland i syfte att dra lärdom av det framgångsrika arbetet som bedrivits där sedan 1996. När byrån på Irland får ett domstolsbeslut gör de en husrannsakan och beslagtar pengar, klockor, smycken och annat om man inte kan förklara hur man kommit över tillgångarna på laglig väg. Den irländska modellen vänder på bevisbördan. En person med dyr klocka, exklusiv bil eller mycket pengar på bankkontot behöver redogöra för och bevisa hur han har tillskansat sig tillgångarna på laglig väg.

Den norska ekobrottsmyndigheten har välkomnat förslaget att ta efter Irland. Vi menar att Sverige också borde utreda hur detta förhållningssätt skulle kunna införlivas i en svensk kontext. Vad gäller arbetets organisation bör det övervägas om den svenska myndighetssamverkan kan ta efter Irlands modell med en särskild civilrättslig enhet eller om det bästa är ett fortsatt arbete i samverkan men med starkare muskler och ett tydligt uppdrag på varje myndighet att prioritera arbetet.

Vi menar att det är viktigt att arbeta ännu mer kraftfullt för att beslagta statussymboler för gängkriminella. Genom att gå på pengarna och statussymbolerna får arbetet större effekt, och det blir också mindre attraktivt att vara kriminell. En positiv effekt är att det skulle kunna förhindra nyrekrytering då kriminella som propagerar för en kriminell livsstil inte skulle kunna visa upp bilar, klockor, pengar och andra statussymboler.

Utifrån denna bakgrund yrkar jag bifall till reservation 30.

Fru talman! Som dagens betänkande och debatt visar finns det allvarliga problem i vårt land som behöver mötas med verkningsfulla åtgärder. Trots goda intentioner och stora ord har den regering som nu haft ansvaret i snart sju år tyvärr inte lyckats åstadkomma den förändring som krävs för att återetablera den trygghet som våra medborgare efterfrågar och förtjänar. Utskottets 15 förslag till tillkännagivanden visar på åtgärder som behöver genomföras för att ändra situationen.

Vi kristdemokrater stöder de tillkännagivanden som utskottets majoritet har föreslagit, liksom Kristdemokraternas egna yrkanden, men vid denna debatt yrkar jag som tidigare sagt bifall endast till reservation 30.

Anf. 23 JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Under denna debatt om betänkandet *Processrättsliga frågor* väljer jag att för Liberalernas räkning yrka bifall till reservation 41.

Vi vill gärna påminna åhörare och kollegor om vikten av att ha en sammanhållen, stark rättsstat. I detta inbegrips väldigt mycket. Det handlar om olika resurssatsningar, om rimliga och relevanta straff och om det vi nu ska prata om, nämligen verktyg inom processrätten. Det handlar också om internationellt samarbete och samverkan mellan myndigheter. Det är ungefär dessa parametrar vi har att spela med i arbetet med att förebygga, be-

kämpa och utreda brottslighet för att på lång sikt just minska brottsligheten och öka tryggheten.

När man funderar på vilka avvägningar vi behöver göra får man betänka att vi när det gäller en sådan sak som säkerhet på våra vägar exempelvis tillåter polisen att stoppa mig hur många gånger som helst per dag när jag är ute och åker bil, för att till exempel kolla att jag är nykter. Det är extremt lämpligt, men det är också en sorts integritetskränkning. Polisen har ganska stor makt där, men jag har faktiskt aldrig hört någon protestera mot det.

En annan sak som är uppe i betänkandet är det här med preventiva insatser när det gäller massmord, rån, terroristbrott eller liknande. Då krävs det väldigt mycket för att polis och myndigheter ska få agera för att stoppa detta. Där har vi valt en annan balans, som har sin självklara förklaring i ett demokratiskt perspektiv.

För Liberalerna är det viktigt att vi inser allvaret i den nuvarande situationen i Sverige med ganska grov brottslighet som äter sig in i samhällskroppen. Vi ser det direkt, tragiskt och spekulativt. Senast i natt sköts ännu en person till döds i min hemstad Örebro – oklart varför, men man kan ju gissa. Brottsligheten ger sig också in i våra välfärdssystem och bygger upp parallella rättsordningar i stora delar av Sverige. Utvecklingen är allvarlig, och det är därför dessa svåra frågor diskuteras. Från flera partier försöker vi driva på regeringen att inse detta.

Det hade varit annorlunda i Sverige om mycket av vad vi i utskottet är överens om och som nu är på gång i utredningar redan hade varit på plats för redan 10 eller 15 år sedan, när vi såg denna utveckling komma. I många av dessa frågor vill några av partierna, inte minst Liberalerna, gå ytterligare steg. Andra har dock inte sett det komma förrän nu, och därför är det svårare att bekämpa den grova, organiserade brottsligheten.

Också vi i Liberalerna ser det som nästan en demokratisk naturlag att rättsstaten ligger efter den grova brottsligheten. Vi behövde inte ha en massa säkerhetskontroller på flygplan innan det fanns flygplan. Vi behövde inte tala om hemlig dataavläsning och de integritetsavvägningar som måste göras när det inte fanns några datorer. När folk skickade röksignaler till varandra behövde man inte någon hemlig dataavläsning. Men den eviga frågan kvarstår: Man måste väga rättstryggheten, det vill säga att brott helst inte ska begås alls, mot rättssäkerheten, att ingen ska bli oskyldigt dömd, och också integriteten. Var går gränsen? Vi ska inte bli DDR, men vi kan heller inte vara Bullerbyn.

För Liberalerna är det viktigt att vi är i Sverige här och nu och ser hur det ser ut. Vi får inte vara naiva. Rättstrygghet och rättssäkerhet är det väldigt få människor som är emot. Och apropå integritet: Om allting skulle avlyssnas och om polisen skulle ha samma kontrollmöjligheter som de har när det gäller nykterhet i trafiken skulle brottsligheten minska väldigt, men många skulle uppleva det som integritetskränkande. Det blir en total genomlysning om allting kontrolleras, men så vill ju ingen ha det. Det är en orimlig balans.

Den balans som det alltid handlar om i dessa svåra frågor gäller behovet, ändamålet och proportionaliteten. Men vi har landat olika på en rad områden.

När det gäller det här betänkandet vill vi liberaler lyfta fram detta med utökade möjligheter till husrannsakan. Det finns flera nivåer på detta, men att kunna göra husrannsakan är centralt för att kunna stoppa inte minst det grova våldet på våra gator, som skördar inte bara inblandade personers utan också många oskyldiga människors liv. Det skulle kunna få en dämpande effekt, och ett våldskapital skulle pressas tillbaka, för det bygger ofta på vapen.

I går gick Kronofogdemyndigheten ut och signalerade behovet av att slå mot pengar och statussymboler. De flesta grova kriminella har ganska omfattande störningar och låg empatisk förmåga. De är rätt tragiska på många sätt men väldigt farliga. De är dock i regel inte sadister per definition, utan de håller på med sin verksamhet för att de helt enkelt inte vill gå till jobbet. De vill inte jobba vare sig för den kommunala hemtjänsten i Nora eller för den delen för Attendo någon annanstans. De vill inte jobba, men de vill ha pengar ändå.

Därför ska man slå mot brottsvinsterna. Här finns mycket mer som vi kan göra. Det har ju nyss varit deklarationstider. Då måste laglydiga medborgare i Sverige redovisa var varenda krona kommer ifrån, men människor som lever i kriminella miljöer och nollltaxerar eller deklarerar låga inkomster har uppenbarligen ändå stora ekonomiska medel. Vi måste slå mot pengarna och förverka brottsvinster.

Tekniken utvecklas. De regelverk som finns om att beslagta meddelanden mellan närstående för att använda i brottsbekämpning stammar från 1940-talet. Då skrev folk brev – möjligtvis hotbrev men mest kärleksbrev. I dag sitter folk och gör annat på nätet. Den digitala utvecklingen parat med den grova brottslighetens utveckling med gäng och klanmentalitet gör att vi måste se till att detta kan användas mer offensivt i domstol. Husrannsakan, förverkande av brottsvinster och möjlighet att beslagta meddelanden mellan närstående är centralt.

Kronvittnen har berörts här. Det handlar om människor som medverkar till att erkänna och klara upp sin egen brottslighet och som kan utgöra starka bevis om pengar, vapen, brottsplaner, narkotika eller vad det nu kan vara – tyngre bevis än bara ett anonymt vittne. Detta behöver utvecklas, och det är på väg framåt.

Avslutningsvis finns det också motioner här om nämndemännens situation. Det kommer ju upp i processrätten. Där är frågan hur de ska behandlas. Vissa förbättringar har gjorts på senare år, men Liberalerna vill ha det till protokollet att detta är kostnadsdrivande, och vi har därför svårt att driva på där utöver genom det pågående samarbetet med regeringen när det gäller statens budget för utgiftsområde 4, det vill säga detta område. Men det finns all anledning att fundera på om man ytterligare ska förstärka nämndemännens ekonomiska situation. Detta vill jag ha till protokollet.

Jag yrkar bifall till reservation 41, som handlar om vikten av internationellt samarbete i Europa för att bekämpa den grova brottsligheten.

Anf. 24 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! I början av mars 2020 tog jag tillsammans med riksdagsledamöter från ett flertal andra partier emot Ted Hui och den delegation från Hongkong som han ledde. De reste runt i Europa för att väcka uppmärksamhet för situationen för demokrati och mänskliga rättigheter i Hongkong för att världen skulle bry sig och agera, särskilt i en tid när frå-

gor om mänskliga rättigheter hade åkt ned på den globala dagordningen med Donald Trump som president.

I maj 2020 såg jag på Twitter bilder hur Ted Hui blev bryskt utsläpad av parlamentets personal när han försökte tala i Hongkongs parlament, ett parlament likt riksdagen. Att jag i dag skulle bli utsläpad ur kammaren av er andra här inne är såklart otänkbart, men i Hongkong har det redan skett.

Under sommaren 2020 drevs den så kallade nationella säkerhetslagen för Hongkong igenom. Genom den blev det uppenbart att rättssystemet i Hongkong inte längre är fristående. Flera länder har därför valt att avsluta sina avtal med Hongkong, och EU har uppmanat medlemsstaterna att granska säkerhetslagens effekter på gjorda överenskommelser.

Den 26 augusti 2020 greps Ted Hui. Han tvingades under hösten att avgå som parlamentsledamot, och nu har hans familj tvingats på flykt utomlands. De söker nu asyl, senast i Australien. Regimen har straffat honom genom att frysa hans banktillgångar och sätta upp honom på en lista över efterlysta, som om vi vore i vilda västern.

Jag hittade hans visitkort. På det står det att han är vald parlamentsledamot och att han representerar det demokratiska partiet, som till och med har en fredsduva som sin logga.

I delegationen fanns också en ung kvinna, som var tillbakadragen under en stor del av besöket. Men samtidigt utstrålade hon styrka. Hon var en av organisatörerna för de modiga motdemonstrationerna, de som tog över gatorna i folkliga massprotester med miljoner deltagare, de som fick öka på sin skyddsutrustning när våldet från polisen ökade och de som ockuperade sina universitet i syfte att göra sina röster hörda.

Trots deras kamp blev de brutalt nedslagna av den kinesiska regimen. Hongkongs ledare Carrie Lam har blivit symbolen för någon som är beredd att sälja ut sitt land och sin demokrati.

Fru talman! Den svenska regeringen och EU har under lång tid kommit med ett flertal skarpa uttalanden om situationen i Hongkong. Men när det har kommit till handling och agerande har det varit obefintligt.

I EU:s beslut står det att medlemsstaterna ska vidta åtgärder. Den svenska regeringen har inte följt det beslutet. Regeringen kan inte visa på en enda konkret åtgärd som man har vidtagit. I stället listar regeringspartierna i tid och otid skäl till att man inte ska agera. Det är precis vad Peking vill. Det är därför bra att riksdagen i dag agerar och fyller den lucka som regeringen har skapat.

Avtalet om rättshjälp mellan Sverige och Hongkong är i grunden ett bra avtal. Det är viktigt att länder kan hjälpa varandra i att finna såväl bevis som dem som begår brott. Det stärker vår rättsstat och minskar strafffriheten för internationell brottslighet.

Men när Hongkong inte längre är en demokrati riskerar avtalet att bli en hjälp för regimen att förfölja sitt folk. I avtalet finns det undantag som gör att ett land kan neka det andra landet rättshjälp. Det gäller till exempel politiska brott. Problemet med avtalet är att den bedömningen ska göras av polisen, och polisen är inte Utrikesdepartementet. De ska bekämpa brott i Sverige och inte följa utvecklingen för demokrati i Hongkong. Regeringen har kopplat till avtalet inte gett några instruktioner till rättsvårdande myndigheter. Man har helt frånsagt sig ansvar och styr inte.

Vi har sett det förut. I går hade näringsutskottet och utrikesutskottet möte med handelsministern och Exportkreditnämnden, EKN, efter att myndigheten hade beviljat krediter till diktaturens Belarus. Sådant ska inte hända i Sverige. Men sådant händer när regeringen inte tar sitt ansvar.

Om Ted Hui skulle återvända till Sverige, skulle då svenska rättsvårdande myndigheter hjälpa regimen att samla bevis mot honom? Det vet vi inte. Men vi vet att om avtalet om rättshjälp avslutas kommer så inte att ske.

Vi i riksdagen tar vårt ansvar. Vi tillkännager härmed följande för regeringen: Hongkong är inte längre en demokrati. Hongkong styrs numera från Peking. Därför kan Sverige inte längre ha ett avtal om rättshjälp med Hongkong. Därför tillkännager vi att avtalet ska sägas upp.

Anf. 25 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Håkan Svenneling för ett bra anförande och för ett patos för demokratikämparna i Hongkong, det Hongkong som en gång var brittiskt. Det skulle vara en övergångstid som skulle löpa i många, många år för att de skulle kunna bevara och utveckla sin demokrati snarare än avveckla den. Den tiden blev kortare än önskvärt.

Jag hade förmånen att leda en delegation från riksdagen för finansutskottets del tidigare under denna mandatperiod. Det var då det började, kan man säga. Detta har pågått under lång tid, men det var då kampen på gatorna började. Vi fick då förmånen att träffa både svenska företag och företrädare för oppositionen. Vi träffade testuggande företrädare för diktaturen också.

Detta är centralt. Jag är inte den som alltid försvarar regeringen, vill jag understryka. Men tidigare var frågan om sans och balans uppe när det gäller detta betänkande. Det finns ju ändå en tydlighet i att man kan neka till att utlämna människor som uppenbart är politiskt jagade av diktaturen, så att säga.

Jag vill också lyfta in det faktum att detta kan påverka möjligheten för svenska företag som verkar i Hongkong och som behöver göra så en tid, åtminstone. Vi liberaler tror ändå att närvaro av svenska företag eller andra europeiska företag i Hongkong kan mildra effekten av det som diktaturen nu är på väg att genomföra.

Jag tänkte höra om Håkan Svenneling har några reflektioner om det. Det är klart att Liberalerna står bakom detta. Jag vill bara problematisera det, men jag uppskattar engagemanget för demokrati.

Anf. 26 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Detta tillkännagivande kom till efter en motion från Vänsterpartiet, Centerpartiet, Liberalerna, Kristdemokraterna och Moderaterna. Jag tog initiativ till detta tillsammans med centerpartisten efter att det varit en interpellationsdebatt i riksdagen där utrikesministern väldigt tydligt avisade alla krav på att regeringen på något sätt skulle agera. Det var bara månader efter att EU gemensamt hade beslutat om att medlemsstaterna skulle agera i syfte att skydda demokratin i Hongkong och skydda människorättsförsvarens. Därför krävde vi handling. En av de saker vi tog upp var just rättshjälpsavtalet.

Ministern ger inte några instruktioner. Det hade kanske varit en annan sak om man hade sagt: Vi ska inte använda det här avtalet så länge det rör

sig om politiska brott. Vi kommer att vara tydliga i vår styrning av Polismyndigheten och andra rättsvårdande myndigheter med att detta avtal inte ska användas i syfte att jaga demokratiaktivister.

Men det beskedet fick vi då inte av regeringen, och vi har inte fått det sedan dess. Man har i stället hänvisat till olika skäl för att avtalet inte ska sägas upp. Det imponerar inte på mig. Därför är jag stolt över att jag, Johan Pehrson och andra partier i dag gör detta tillkännagivande.

Det är viktigt att Sverige är en tydlig röst för demokrati runt om i världen. Man kan inte ha en drive for democracy från Utrikesdepartementet och samtidigt inte stå upp för det när demokratin utsätts, som den gör i Hongkong.

Det är en utmaning för oss hur vi ska stödja demokratin nu när demokratiaktivisterna antingen har gått under jord eller sitter i fängelse eller har tvingats fly. Det är ett faktum i Hongkong i dag. Den resa som du gjorde tillsammans med finansutskottet är inte möjlig att göra i dag. Ni kan inte träffa samma personer som ni träffade då. Därför måste vi såklart på bästa sätt stödja svenska företag som står upp för mänskliga rättigheter och som vill finnas kvar i Hongkong. Jag tror att ett steg skulle kunna vara en lagstiftning om företags ansvar för mänskliga rättigheter. Jag hoppas att en sådan lagstiftning kommer till på svensk nivå och på EU-nivå.

Anf. 27 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Jag ska inte förlänga detta. Det var klokt sagt. Vi behöver ha en stark Kinapolitik – det är det vi ska prata om i dag – och det inbegriper ett fokus på de spillror av demokratikämpar som finns kvar i Hongkong, som kanske inte ger upp och som har en dröm om att detta är möjligt.

Jag vill understryka att det i det sammanhanget gäller att vi skiftar fokus mot Taiwan och ser vad de nu utsätts för. Först tog man Hongkong – ja, man har tagit annat också: människors liv, till exempel. Och nu riktar man sig mot Taiwan. Vi måste från Sverige och den europeiska nivån, som är helt avgörande, tillsammans sätta press. Vi kan gärna ta med en, så att säga, demokratiskt mer progressiv administration i USA för att göra vad vi kan för att bygga en axel av demokratier som sätter den press som Kina måste möta. Det finns törstande demokratiaktivister som förtvinar eller mördas i Kina.

Anf. 28 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag och Johan Pehrson håller med varandra om mycket i detta replikskifte. Det som vi som parlament och som riksdagsledamöter behöver ha fokus på är den imperialistiska politik som Kina nu för.

Vi ser stormakter som försöker påverka länderna i sina närområden. Man pratar om inre angelägenheter när man inte vill att vi ska titta på vad som sker på deras egna bakgårdar. Det är där vi måste säga ifrån och tydligt peka på de brott som sker mot mänskliga rättigheter i Kina. Det gäller också hur Kina försöker påverka sina grannländer, där Taiwan, som Johan Pehrson är inne på, är det främsta.

Vi behöver fortsätta hålla fokus på Hongkong. Vi behöver lyfta uigurnas situation i Xinjiang eller Östturkestan, som det också heter. Vi behöver fortsätta ha ett fokus på Tibet, där Kina de facto har ett järngrepp om situationen. Men vi ser också andra regioner som vi inte får tappa fokus på, till exempel Inre Mongoliet. Där har Sverige nyligen gett besked om

att avvisa politiska aktivister från Sverige till Inre Mongoliet. Man ser att minoriteter även i de – vad ska man säga? – underbevakade regionerna är utsatta och förföljda för sina politiska och religiösa åsikter.

Detta måste vi som svenska parlamentariker stå upp för.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 18.)

§ 12 Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och den svenska delegationens arbete under 2020

Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU40

Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och den svenska delegationens arbete under 2020 (redog. 2020/21:Europol1)

föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 18.)

§ 13 Undantag för deltidbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2020/21:AU14

Undantag för deltidbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning (prop. 2020/21:123)

föredrogs.

Anf. 29 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M):

Fru talman! Sverige är ett vidsträckt land med människor utspridda över stora landtytor – människor som ska försvaras varje dag. De ska försvaras mot brott, mot dårskap, mot väder och vind, mot eld och mot olyckor.

Till vår hjälp har vi hjältar i olika former. Vissa har arbetat heltid, såsom Seveyios Ecer och Samori Williams på Södertörns brandförsvarsförbund. Andra arbetar deltid och rycker ut med några minuters varsel från sina ordinarie jobb som snickare, lärare eller ekonom. Vi har alla dessa att tacka för att vi kan känna oss lite säkrare, men framför allt tryggare, i vetenskapen om att om olyckan är framme gör de sitt yttersta för att komma oss till undsättning.

Dagens proposition är helt klart ett steg i rätt riktning. Bakgrunden är ett tillkännagivande för att förbättra villkoren för Sveriges deltidbrandmän som bland annat Moderaterna var med och drev fram. Regeringen ville då först inte införa branschspecifika undantagsregler, medan vi moderater ansåg, och fortsätter att anse, att det i detta fall är berättigat med ett undantag för en helt unik yrkesgrupp som drabbas obönhörligt hårt av nuvarande regler.

Prot. 2020/21:119

5 maj

Processrättsliga frågor

Undantag för deltidbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning

Fru talman! Vi moderater välkomnar initiativet. Vi ställer oss även bakom propositionen som en god start men konstaterar att det här tyvärr inte räcker till för att vi ska få de resultat som vi anser är så viktiga: att vi kan behålla våra deltidsbrandmän.

Deras anställning för samhället består inte bara i jour och övning. De måste utföra materielvård, se till att för- och efterarbete fungerar i samband med att de har varit ute på en insats och framför allt: De ska rycka ut med eller utan blåljus i jakten på minuterna för att kunna göra sitt jobb – att rädda liv och egendom för att trygga vårt samhälle.

Den problematik som finns här och som vi försöker lösa handlar om att deltidsbrandmännen ska kunna fortsätta att fungera med full styrka även om någon deltidsbrandis blir av med sin huvudanställning, alltså jobbet i industrin, jordbruket eller det egna företaget. Med dagens regler ryker då deltidsbrandmännens ersättning från a-kassan, vilket bidrar till att de hellre säger upp sig från sin bisyssla än riskerar familjens trygghet om a-kassan minskas. Samhället förlorar därmed extremt viktig kompetens, och utgången kan mycket väl bli förödande för ett litet samhälle som har drabbats hårt av arbetslöshet.

Fru talman! Den vanligaste anställningen för en svensk brandman är just i en deltidskår. Av Sveriges nästan 16 000 brandmän arbetar över 10 000 på deltidsstationer. Vi har Johan Wolter på Åkers brandstation, Andreas Andersson på Avla brandvärn och Therese Andersson och Rasmus Blom på Gnesta brandstation – en industriarbetare, en mjölkbonde, en kanslist och en säljare som alla står beredda att med några minuters varsel rycka ut i en krissituation.

Det handlar om helt vanliga människor som råddar och fixar i sin vardag och ser till att de inte är längre bort än fem minuter från brandstationen. De fixar backup med barnvakt till sina egna barn så att de aldrig riskerar att stå ensamma hemma med barnen när larmdosan piper och superhjulträskan ska dras på.

Pandemin har med all oönskvärd tydlighet visat sårbarheten i nuvarande system, och det är av största vikt att vi tar ansvar för att förbättra villkoren och säkra krisberedskapen. Det är viktigt i en tid när man tydligt i SOU 2018:54 fastställt att personalförsörjningen och möjligheten att rekrytera och behålla personal är ett av svensk räddningstjänsts största problem.

I samma utredning fastställer man att arbetet som deltidsbrandman är ett särpräglat jobb som bedrivs som extra arbete vid sidan av ordinarie anställning och att trygghetssystemens generella regler inte är anpassade till en sådan anställning.

Man menar också i utredningen att det i första hand är arbetslöshetsförsäkringen som utgör en påtaglig negativ påverkan på personalförsörjningen, och därmed föreslår man att huvuddelen av arbete som deltidsbrandman ska undantas vid beräkning av a-kassa.

Deltidsbrandmännen måste kunna fortsätta sitt samhällsviktiga uppdrag som ett extraarbete även om de förlorar sin huvudanställning utan att a-kassan ska försämrats.

Fru talman! Dagens proposition är ett verkligt välkommet första steg, men vi anser att den behöver kompletteras i enlighet med betänkandet *En effektivare kommunal räddningstjänst* för att ytterligare täppa till risken att

återigen hamna i grundproblematiken: att deltidbrandmännens a-kassa försämrats på grund av deras viktiga samhällsengagemang.

Svensk räddningstjänst är till stor del beroende av deltidskårerna ute i landet. Utöver att de finns där när elden kommer lös eller när bilolyckan är ett faktum har de vid de senaste årens kriser som skogsbränder, torka och översvämningar tydligt visat att de är outhärliga för oss. Att två av tre brandmän inte har detta som sin huvudsysselsättning talar sitt tydliga språk när det gäller vikten av att vi här ser till att förutsättningarna underlättas för att de ska kunna vara kvar på jobbet även fortsättningsvis.

Efter att ha gått två separata utbildningar och i vissa fall vidareutbildat sig ytterligare är deltidbrandmännen redo att stå till vår tjänst, för sin bygd, för sin kommun och för sina medmänniskor. Det är då helt orimligt att de ska riskera att förlora i det långa loppet på att göra en insats för andra.

Fru talman! Det är centralt för räddningstjänstens personalförsörjning att det finns rimliga villkor för de anställda så att det i hela landet går att rekrytera och behålla kompetens som finns hos våra brandmän. Detta är något som även SKR tillsammans med fackförbunden Vision, Kommunal och Brandmännens Riksförbund tidigare har uppmärksammat oss alla på.

Jag anser att det nu är vår uppgift – vi här i Sveriges riksdag – att se till att hindren undanröjs så att brandmännen kan fortsätta sitt uppdrag. Det är vår skyldighet att liksom brandmännen ställer upp på oss ställa upp för att deras villkor ska vara rimliga. Det är att säkra tryggheten för våra medborgare oavsett var i landet de befinner sig.

Härmed yrkar jag bifall till vår motion – att riksdagen ska återkomma med ytterligare undantag i arbetslöshetsförsäkringen avseende arbetsuppgifter inom anställningen som deltidbrandman.

Anf. 30 MICHAEL ANEFUR (KD):

Fru talman! Låt mig börja med att för en gångs skull kanske berömma regeringen, åtminstone lite grann. Det förslag som i dag ligger på riksdagens bord är ett första steg i rätt riktning för att säkerställa deltidbrandmännens möjlighet att fortsätta sitt samhällsviktiga arbete även när de blir arbetslösa och uppsagda från sitt ordinarie arbete.

Fru talman! Sammanlagt finns det närmare 16 000 brandmän i Sverige, och vi behöver varenda en av dem. Av dem är nästan 11 000 deltidanställda. De är basen i vårt skydd mot brand och fara. Systemet med deltidbrandmän är därmed en bärande del av den svenska räddningstjänsten. Varje år rekryteras det hundratals nya deltidbrandmän över hela landet.

Detta är helt avgörande för att vi ska klara säkerheten i Sverige. Detta är fakta. Det är inget tyckande. Så här ser det faktiskt ut. Och det finns faktiskt inte heller någon som ifrågasätter att det är så här. Därför borde det vara allas uppgift och mål att på varje möjligt sätt se till att nuvarande deltidbrandmän och kommande känner sig trygga i sin anställning.

Som deltidbrandman har du en annan ordinarie anställning som du får gå ifrån för att utföra ditt uppdrag som deltidbrandman. Och det är här som det kan uppstå problem när en deltidbrandman blir uppsagd från sitt ordinarie arbete och behöver få arbetslöshetsersättning. I dag – innan riksdagen fattar nya beslut – blir en deltidbrandman ekonomiskt drabbad vid arbetslöshet, och då finns det en uppenbar risk att man avstår från sitt uppdrag eller att man inte söker sig till denna typ av uppdrag. Detta är själv-

klart ett hot mot räddningstjänstens samhällsviktiga uppdrag i hela Sverige.

Till del löser regeringens förslag detta då beredskap och övning undantas från de normala reglerna för arbetslöshetsförsäkring. Det är bra så, men det är inte tillräckligt. Vi kan bättre i Sveriges riksdag.

I regeringens proposition sägs: ”Regeringen gör sammantaget bedömningen att konsekvenserna blir stora om hela arbetet som deltidsbrandman ska beaktas vid beräkningen av arbetslöshetsersättning.”

Det är allt, fru talman, och kan rimligen inte anses som särskilt uttömmande. Vi får inte veta mer än att regeringen gör denna bedömning. Det räcker inte. Det känns faktiskt på gränsen till nonchalant mot riksdagen men framför allt mot Sveriges deltidsbrandmän, eftersom det handlar om dem.

Fru talman! Därför vill vi kristdemokrater tillsammans med Moderaterna att regeringen får i uppdrag att på ett seriöst sätt utreda möjligheten att inkludera hela deltidsbrandmannens arbete i undantaget gällande beräkning av arbetslöshetsersättning. Vi är övertygade om att det går, om man vill, att utvidga undantaget. Det skulle underlätta nyrekrytering, och det skulle få fler att stanna i yrket vid uppsägning.

Fru talman! Jag yrkar bifall till propositionen och till vår och Moderaternas reservation.

Anf. 31 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Som tidigare talare har anfört diskuterar vi här i dag en förändring i arbetslöshetsförsäkringen. Det är en förbättring av arbetslöshetsförsäkringen där man ser till de specifika och särskilda förhållanden som rör deltidsbrandmän. I propositionen från regeringen föreslås att denna förbättring ska genomföras, och förhoppningsvis kommer förslaget att bifallas vid voteringen senare i eftermiddag. Det är väldigt bra och positivt.

Det handlar om att väga dessa delar mot varandra när man hanterar arbetslöshetsförsäkringen. Å ena sidan är försäkringen, för att behålla sin legitimitet, till för att ersätta den som drabbas av arbetslöshet och ska användas som en omställningsförsäkring. Å andra sidan, i detta fall, får man väga de väldigt speciella situationer som en deltidsbrandman står inför. Detta har man gjort, och den avvägningen är väl genomtänkt. Så långt är vi överens om detta.

Fru talman! Sedan vill Moderaterna och Kristdemokraterna gå vidare enligt sin reservation. Michael Anefur från Kristdemokraterna anförde här att regeringen inte låter honom veta varför detta förslag ser ut som det gör. Och den moderata ledamoten hänvisade tidigare i talarstolen till SOU 2018:54 och anför att man har stöd i denna utredning för sin reservation.

För dem som lyssnar på denna debatt vill jag anför två saker, fru talman. Det ena gäller Michael Anefur. Man kan leda en häst till vattnet, men man kan inte tvinga den att dricka. Det är klart att om Michael Anefur inte läser underlagen till denna proposition får han naturligtvis inte heller veta varför regeringen gör de ställningstaganden som man gör.

Det andra gäller Moderaternas företrädare. Regeringen anför just SOU 2018:54 som en del i sitt underlag för att komma fram till sina slutsatser och göra den svåra avvägningen mellan att å ena sidan tillgodose

deltidsbrandmännens behov och att å andra sidan upprätthålla arbetslöshetsförsäkringens funktion. Då är det just SOU 2018:54 som man anför.

Om Michael Anefur hade gjort sig besväret att läsa underlagen innan han anträdde talarstolen hade han faktiskt kunnat få veta detta. Men det går inte att tvinga på någon kunskap. Man måste faktiskt ta till sig den också.

Jag tror också att det är viktigt att anföra den lite märkliga situation som vi befinner oss i när moderater och kristdemokrater i en reservation vill vara bättre och mer generösa, så att säga, och utvidga arbetslöshetsförsäkringen mer än den socialdemokratiskt ledda regeringen. Då kan man bli lite fundersam. Vad står detta för? Vad betecknar detta? Då skulle jag vilja säga att detta är en gammal kunskap, nämligen att moderater och kristdemokrater är fantastiska oppositionspolitiker men att de är usla i regeringsställning. Det är någonting som vi har kunnat se gång på gång. I regeringsställning agerar de på ett sätt och i opposition på ett annat sätt.

Denna fråga gällande deltidsbrandmännen har inte uppstått under de två senaste mandatperioderna. Det är en gammal diskussion som har förts när det gäller arbetslöshetsförsäkringen.

Ett av de problem som uppstod och som riktade blickarna mot detta var när Moderaternas och Kristdemokraternas företrädare i regeringen i en förordning 2008 införde den så kallade deltidsbegränsningen. Då uppmärksammades man på hur hårt detta slog mot just deltidsbrandmän och alla andra deltidsarbetande.

Under de två mandatperioder då vi hade moderatledd regering var arbetslöshetsförsäkringen uppe i stort sett vartenda år. Varje gång försämrade man försäkringen. Man försämrade ersättningar, införde deltidsbegränsning, förändrade regelverk och höjde avgifter, vilket gjorde det svårare att komma med i försäkringen och att få ut något från den; ersättningen blev sämre. Detta drabbade naturligtvis också deltidsbrandmän.

Efter att den socialdemokratiskt ledda regeringen har tagit över och vi nu är inne på den andra mandatperioden har det kommit förslag om arbetslöshetsförsäkringen som på punkt efter punkt har förbättrat den. Vi har ändrat regelverket kring försäkringen så att det blir lättare till exempel för den som jobbar deltid. Vi har höjt ersättningar, och vi har sett till att göra försäkringen så väl avvägd att folk väljer att vara med och så att den som drabbas av arbetslöshet får en berättigad ersättning.

När Moderaterna leder regeringen försämrar man alltså försäkringen och försämrar för deltidsbrandmännen. När vi socialdemokrater leder regeringen förbättrar vi arbetslöshetsförsäkringen, och vi förbättrar för deltidsbrandmän. Detta är verkligheten; det är så det ser ut. Det är bara att gå in och titta i de protokoll som finns hur debatten kring den här försäkringen har varit här i kammaren och vilka beslut som har tagits – beslut som helt avgörs av vilka som sitter här i kammaren. Har vi en majoritet ledd av moderater blir försäkringen sämre och sämre för alla, inklusive deltidsbrandmän. Har vi en socialdemokratiskt ledd regering blir försäkringen bättre även för deltidsbrandmännen.

Detta tror jag är oerhört viktigt att hålla i huvudet när man lyssnar på denna debatt – vem det är som vet vad frågan handlar om och har läst på innan man går upp i talarstolen och vem det är som låtsas att man vill försäkringen och de arbetslösa och deltidsbrandmännen väl men när man har möjlighet att göra något alltid agerar tvärtom.

Med dessa tillrättslagganden vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionen.

Anf. 32 MICHAEL ANEFUR (KD) replik:

Fru talman! Patrik Björck från Socialdemokraterna tar i från tårna för att inte svara på de frågor som är ställda. Det blir väldigt ideologiskt och pompöst och på gränsen till lite fräckt när han påstår att jag inte är påläst. Men det kanske är så det ska vara – jag vet inte.

Den gamla klyschan om att leda hästar är intressant. Man kan leda hästen till vattnet, men man kan inte tvinga den att dricka – nej, framför allt inte om det inte finns något vatten.

Fru talman! Det är väl fullständigt rimligt att ifrågasätta varför regeringen i propositionen inte ens orkar försöka argumentera på en av de viktigaste punkterna: varför man inte vill undanta fler delar av deltidsbrandmannens arbete. Det är spännande på något sätt, fru talman, att ledamoten ägnar drygt sex minuter åt att egentligen inte säga någonting om varför man inte vill göra det ännu bättre för deltidsbrandmännen. Jag ser fram emot att Patrik Björck nu självklart kommer att tala om för mig vad det är som hindrar regeringen och därmed också Patrik Björck från att de facto göra det bättre för deltidsbrandmännen.

Anf. 33 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Jag blir alltså ombedd av Michael Anefur att förklara varför regeringen inte gör det bättre. Det blir väldigt svårt, för regeringen gör det bättre. Det är hela poängen med den proposition vi nu diskuterar: att göra det bättre för deltidsbrandmännen. Det är därför propositionen ligger på riksdagens bord, och det är den vi debatterar i dag.

Det är naturligtvis, fru talman, när det gäller arbetslöshetsförsäkring en avvägning vem som ska ha ersättning och när. Det är liksom hela idén med en arbetslöshetsförsäkring att man avgränsar vem som har möjlighet att få ersättning och hur den i så fall ska beräknas. Det finns ett komplicerat regelverk kring detta, och det handlar om att försäkringen ska ha sin legitimitet och svara mot det som man som anställd, eller företagare för den delen, ska kunna förvänta sig av försäkringen i form av skydd. Detta är avgränsat, och när regeringen nu gör en förändring har det handlat om den balansgången: Hur ska vi kunna underlätta för deltidsbrandmän men fortfarande bibehålla försäkringen som omställningsförsäkring?

Då hänvisar man till SOU 2018:54. Där kan man läsa, om man vill. I den texten finns, bildligt talat, vattnet, fru talman. Där står det att uppgiften att hålla beredskap ska undantas och att alla deltidsbrandmän deltar i övningar som bör undantas. Sedan står det uttryckligen att övriga arbetsuppgifter inte bör undantas. Detta står alltså uttryckligen i en utredning som utgör underlag för propositionen – för den som vill dricka vattnet.

Anf. 34 MICHAEL ANEFUR (KD) replik:

Fru talman! Det gick två minuter till utan att vi fick något svar. Jag vill, fru talman, bara påminna om att min fråga till ledamoten Patrik Björck var varför man inte vill göra det – lyssna nu! – *ännu* bättre för deltidsbrandmännen. Svaret från ledamoten är: Vi gör det bättre. Men det är vi helt överens om. Det är ingen som kommer att rösta emot det. Min fråga var: Varför vill man inte göra det *ännu* bättre?

När det gäller det vid det här laget berömda vattnet är det som ledamoten läser upp från SOU:n ungefär det som står i propositionen: vi bedömer att. Det är inte särskilt mycket till sakskäl. Då får jag fråga: Vad är det som hindrar att man går vidare? Vi kan prata om socialförsäkring och arbetslöshetsförsäkring länge. Men om vi nu gör ett eller två undantag, varför kan man inte i detta mycket speciella fall gå ytterligare lite längre och göra det riktigt bra för deltidbrandmännen?

Det är ju egentligen inte så att vi står i kammaren i dag och är oense om att vi vill att deltidbrandmännen ska få en bättre och tryggare situation vid en eventuell arbetslöshet. Om detta är vi helt överens. Det vi inte är överens om är hur långt denna trygghet ska gå. Där har vi olika uppfattning.

Det är, skulle jag vilja säga, ett ganska modest krav från oss och Moderaterna att be regeringen att ytterligare en gång titta på om det skulle vara möjligt att undanta fler arbetsuppgifter för deltidbrandmän. Det är en ganska hovsam förfrågan. Jag tycker att ledamoten och regeringen borde ta till sig detta.

Anf. 35 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Nu hänvisade jag till några få meningar i en utredning som innehåller 300 sidor. Min talartid i en replik på två minuter räcker inte till för att läsa 300 sidors utredning. Det måste väl till och med ledamoten Michael Anefur förstå, fru talman? Jag har dessutom bara med mig det kapitel som innehåller tolv sidor som specifikt redovisar den här frågan.

Om ledamoten så hade önskat hade han kunnat ta del av hela det resonemang som leder fram till det beslutsförslag som ligger på riksdagens bord. Det är inget märkvärdigt med detta.

Frågan som Michael Anefur ville få besvarad har han fått besvarad, fru talman, dels i mitt anförande, dels i det första replikskiftet. Men jag ska ta det en gång till.

När vi nu förbättrar för deltidbrandmännen med ett förslag som efter noggrann beredning har gått igenom arbetsmarknadsutskottet och försvarsutskottet och som bygger på arbetet från en utredning som har arbetat under lång tid och lagt fram ett betänkande på 300 sidor har man vägt hur denna förbättring ska ske så att den ska kunna bibehålla försäkringens legitimitet och förbättra för deltidbrandmännen. Detta är den avvägning man har gjort – noggrant, ordentligt och med ett stort underlag.

Jag har nu för tredje gången besvarat frågan om avvägningarna. Det är inte säkert att ledamoten tar till sig detta, vill förstå det eller håller med om att denna avvägning är riktig, men jag har nu för tredje gången svarat på denna fråga.

Anf. 36 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik:

Fru talman! I min värld kommer man inte så långt med spydigheter. Jag hör ledamoten raljera över Moderaternas intentioner, men jag hör inte varför Socialdemokraterna, nu när man faktiskt har chansen, inte vill gå oss moderater till mötes. Vi hade med ert stöd kunnat erbjuda en förändring och en förbättring för våra deltidbrandmän som hade gjort skillnad på riktigt.

Jag är nyfiken på varför vi ser detta passiva ställningstagande när handen är utsträckt.

Anf. 37 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Om mitt anförande var spydigt eller inte är naturligtvis vars och ens ensak att själv bedöma. Men jag blev förvånad, fru talman, om jag ska uttrycka mig försiktigt, när jag hörde Ann-Sofie Lifvenhage från riksdagens talarstol hänvisa till en utredning som inte har så många år på nacken, och som ingår som ett underlag till det betänkande som vi diskuterar här i dag, och hänvisa till den helt felaktigt. Uppenbarligen har hon läst slarvigt eller inte läst utredningen. Detta tyckte jag var anmärkningsvärt, och det tog jag upp i mitt anförande. Det kan ha verkat spydigt.

Sedan räknade jag upp en del fakta om hur Moderaterna har agerat när det gäller deltidsbrandmän och arbetslöshetsförsäkringen när man faktiskt har haft makten och kunnat lägga propositioner på riksdagens bord och när man dessutom haft majoritet här i kammaren och genomdrivit alla dessa förändringar och försämringar för deltidsbrandmän och andra arbetslösa.

Svaret till Ann-Sofie Lifvenhage på varför förslaget i detta betänkande ser ut som det gör är detsamma som Michael Anefur fick: Det är den svåra avvägningen mellan att öppna upp försäkringen för en väldigt speciell yrkesgrupp med väldigt speciella krav och att samtidigt bibehålla försäkringens legitimitet och försäkringens uppgift att ersätta den som drabbas av arbetslöshet. Det finns många och svåra avvägningar i en sådan försäkring. Det är en väldigt komplicerad försäkring, och det handlar om att den arbetslösa ska få ersättning, rätt ersättning och ingenting annat.

Anf. 38 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik:

Fru talman! Jag tror ju inte på att man ska sätta sig på höga hästar. Jag tror att man ska identifiera problem och försöka att göra någonting åt dem.

Jag har framgångsrikt lett en kommun med ett blocköverskridande samarbete med Socialdemokraterna. Jag hade gärna sett att ledamoten tillsammans med sitt parti hade stött vårt initiativ, för jag har erfarenhet av när man faktiskt kan göra skillnad i frågor där man tycker lika.

Vi pratade om en SOU. Jag har understrukt sidorna med de rader som jag hänvisade till. Under rubriken "Förbättrad personalförsörjning av deltidsbrandmän" avslutas stycket så här: "Utredningen föreslår därför att huvuddelen av arbete som deltidsbrandman ska undantas vid beräkning av arbetslöshetsersättning." Jag tolkar det inte som någonting annat än ett ganska tydligt önskemål. Jag delar det gärna om det är så att ledamoten vill ha mitt exemplar.

Jag tror på att man ska befinna sig i nutid. Dåtid och vad partier har sagt och gjort för länge sedan är jättelätt att gömma sig bakom om det är så att man vill försöka kasta skit. I nutiden kan man dock faktiskt göra vad man vill, vilket gör att jag trivs väldigt bra i nutid. Jag skulle uppskatta om Socialdemokraterna också ville befinna sig i nutid och haka på vår motion.

Anf. 39 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna ledamoten om att använda ett vårdat språk.

Anf. 40 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Jag hoppas verkligen att innehållet är detsamma i våra olika exemplar av den statliga utredningen – annars har vi naturligtvis ett jättebekymmer. Jag skulle väldigt gärna ta del av Ann-Sofie Lifvenhages

exemplar av utredningen för att kontrollläsa den. Det skulle vara anmärkningsvärt om det finns två olika texter i samma utredning.

Den som verkligen läser utredningen ser att man ägnar ett helt kapitel åt undantagets utformning; detta är på sidorna 227, 228, 229 och så vidare. Där räknar man upp varför man vill göra ett undantag för beredskap och övningar och varför man inte vill göra undantag för de andra. Det finns att läsa i mitt exemplar av utredningen. Jag hoppas verkligen att det även finns i Ann-Sofie Lifvenhages exemplar, så att vi inte har olika utredningar. Då har vi ett annat och större problem, fru talman – det får vi väl undersöka efteråt.

Jag går vidare till det här med samarbete. Jag tycker att samarbete är bra, och jag är beredd att samarbeta med Ann-Sofie Lifvenhage och vem som helst när det gäller bra förslag. Detta förslag har såvitt jag förstått stöd av sex av kammarens åtta partier. Det tycker jag är ett ganska bra stöd att få ihop. Vi får inte alltid alla de åtta partierna att stå bakom ett förslag, men att vi fått sex av åtta partier att stå bakom ett förslag tycker jag ändå är ett ganska bra bevis på att vi har lagt fram ett väl avvägt förslag som har fått ett brett stöd i Sveriges riksdag.

Anf. 41 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Det är positivt att regeringen för en gångs skull agerar på ett tillkännagivande från Sveriges riksdag; det är någonting vi inte har varit bortskämda med under denna mandatperiod.

Fru talman! Sverigedemokraterna ser förslaget som ett steg i rätt riktning för att säkra tillgången till beredskapspersonal inom brandkåren.

Problemet med att ha ett deltidsarbete som innehåller beredskapstjänstgöring eller jour under arbetslöshet är rätt unikt för deltidsbrandmän, vilket även lyfts fram i propositionen och av flera remissinstanser. Givetvis kan det diskuteras ur ett likabehandlingsperspektiv, vilket även görs i propositionen.

Fru talman! Mot detta ska vägas att deltidsbrandmän har ett extremt stort och samhällsviktigt uppdrag och speciella anställningsvillkor. Mot den bakgrunden finns det behov av att vidta åtgärder för att införa ett undantag för deltidsbrandmän i det nuvarande regelverket. Likt regeringen anser vi att det är motiverat att införa ett undantag för deltidsbrandmän i den nuvarande arbetslöshetsförsäkringen.

Fru talman! Utifrån ett likabehandlingsperspektiv anser vi dock att övriga eventuella yrkeskategorier som kan drabbas av samma problematik bör identifieras och utredas för att de ska få möjlighet att ta del av undantaget, vilket vi skriver i vårt särskilda yttrande.

Vi kommer att följa utvecklingen, givetvis, och återkomma i frågan, i så fall i andra sammanhang.

Fru talman! Jag väljer att stanna där och yrkar därmed bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 42 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Det här är en fråga som vi har hört lite om. Den har berörts i en utredning som tillsattes redan 2017 och som lämnade en del förslag i början av 2018. På så sätt kan man tänka sig att det har varit lite senfärdigt agerat. Det krävdes ett tillkännagivande från riksdagen, faktiskt i försvars-

Prot. 2020/21:119

5 maj

Undantag för deltidsbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning

utskottet i oktober förra året, aktualiserat av situationen under pandemin för att det skulle leda till en lämplig reaktion hos regeringen.

Å andra sidan tycker jag att när regeringen nu gör någonting bra för en grupp arbetstagare – det händer faktiskt ibland, även om man blir överraskad då – är det rimligt att uppmärksamma det. Och det är bra att regeringen nu har agerat relativt skyndsamt och att vi nu kan få på plats den här justeringen av lagen.

Jag tror att det är viktigt att förstå hur det här problemet uppkommer. Det är ju inte alltid lätt att begripa hur arbetslöshetsförsäkringens regler och undantag fungerar. Det är ett problem i sig, kan vi parentetiskt konstatera. Arbetslöshetsförsäkringen är ju ett väldigt bra och viktigt system, men det har också på olika sätt och i olika omgångar urholkats och komplicerats men också lappats och lagats.

Det är rimligt att ha de grundläggande delarna på plats, alltså att det är en försäkring mot drastiska effekter av arbetslöshet och att man ska stå till förfogande för annat jobb. Det ligger liksom i definitionen av arbetslöshet att man saknar arbete plus att man söker arbete, alltså då ingår i arbetskraften.

Det problem som uppstår i fallet med deltidbrandmän kan man säga hänger ihop med att namnet deltidbrandmän är lite missvisande. Deltidbrandmän jobbar ju inte deltid i vanlig mening, utan de är snarare beredskapsbrandmän som spelar en extremt viktig, för att inte säga helt avgörande, roll för samhällets skydd i mycket stora delar av landet.

Det som blir krocken med arbetslöshetsförsäkringens regelverk är att beredskap och även övning i någon mån slår ur rätten att få tillgång till arbetslöshetsersättning för den tiden eftersom det inte är ett adekvat avlönat arbete i någon rimlig mening. Därför kan konsekvenserna bli väldigt orimliga för individen, och det är det som har konstaterats här. Det undantag som nu föreslås är av det skälet väldigt rimligt. Men precis som påpekas i den utredning som ligger till grund för förslaget är undantaget rimligt avvägt.

Det är inte helt lätt att förstå Moderaternas och Kristdemokraternas yrkande i det avseendet. Utifrån det som jag har läst och sett kan jag inte avgöra om det enbart beror på missförstånd hos dessa partier eller om det också finns en aktiv vilja att missförstå.

I vilket fall som helst är det viktigt att påpeka att poängen här inte är arbetsvillkoren för deltidbrandmän, och det är ju inte det vi diskuterar här. Det finns heller inga förslag från M och KD om arbetsvillkoren i det här sammanhanget, utan det handlar om att se till att det viktiga arbete som deltidbrandmännen utför genom att ha beredskap inte leder till oavsedda effekter visavi arbetslöshetsförsäkringen. Kanske är det lite anmärkningsvärt med tanke på den, som vi hörde tidigare, minst sagt njugga inställning som just dessa partier har haft och har till arbetslöshetsförsäkringen. Man har gått i bräsch för dramatiska försämringar av arbetslöshetsförsäkringen för alla vad gäller regelverket och nivån, och man har även varit emot förslag om förbättringar i nämnda försäkring. Men vi kan återkomma till det vid andra tillfällen.

När man säger att regeringen har gjort den här bedömningen och avvägningen utan att förklara det kan jag hänvisa till, förutom det som Patrik Björck tidigare gjorde här, att det också är ett antal remissinstanser som gör denna bedömning. Det framgår av den inte särskilt tjocka proposition

som har lagts på riksdagens bord och som vi diskuterar i dag. Man skulle kunna tänka sig att debattörerna här skulle ha läst den lite grann innan de ger sig in i den här diskussionen.

Det är en sak som är väldigt relevant att fundera över. Även om det här är ett specifikt problem för deltidsbrandmän är det också ett problem som förekommer i andra delar av arbetsmarknaden, så det tangerar väldigt tydligt det som kallas för bisyssla i arbetslöshetsförsäkringen. Där görs det i dag en avvägning som i och för sig är rimlig. Man vill inte att arbetslöshetsförsäkringen ska användas som allmän inkomstutbytesfyllnad för ekonomiskt ohållbart företagande eller hobbyverksamheter av olika slag. Å andra sidan är det inte rimligt att någon ska behöva lägga ned någonting som inbringar inkomst bara för att hon eller han har förlorat sin huvudinkomstkälla och står till arbetsmarknadens förfogande.

De regler som finns i dag kan på vissa delar av den reellt existerande arbetsmarknaden skapa betydande problem. Det gäller exempelvis konstnärlig verksamhet – den mer klassiska gigeconomien. Det finns goda skäl att kontinuerligt se över arbetslöshetsförsäkringens regelverk i det avseendet. Man kommer inte ifrån att det behöver göras avvägningar, men det är rimligt att titta på de här sakerna.

Vi behöver en välfungerande, flexibel och generös arbetslöshetsförsäkring i Sverige. Det är en oerhört viktig del i ett modernt välfärdssamhälle och en dynamisk arbetsmarknadspolitik, och där finns det mycket att göra.

Framför allt är det viktigt i dag att se till att fler arbetslösa faktiskt kan kvalificera sig till försäkringen. Det är också viktigt att inkomstbortfallsprincipen i försäkringen fungerar för den som kvalificerar sig dit, alltså att fler, helst åtminstone 80 procent, får de 80 procent av tidigare inkomst som försäkringen ska täcka i händelse av arbetslöshet. Så är det inte riktigt i dag, men man kan nå dit om man höjer nivån.

Återigen: Det här är mycket viktiga frågor. Vi lär återkomma till dem i andra sammanhang. Nu nöjer jag mig med att konstatera att dagens betänkande är en rimlig lösning på ett begränsat problem men som kan ha mycket stora och helt orimliga effekter för en grupp som vi alla är väldigt måna om och som gör ett oerhört viktigt arbete i samhället, nämligen deltidsbrandmän.

Jag och Vänsterpartiet yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 14 Gränsöverskridande tillgång till radio- och tv-program

Näringsutskottets betänkande 2020/21:NU19
Gränsöverskridande tillgång till radio- och tv-program (prop.
2020/21:153)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

Anf. 43 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Coronakrisen har slagit stenhårt mot Sverige och världen det senaste året. Det som började som ett virus i en region i Kina som få hade hört talas om har ju kommit att spridas över världen, där många människor har blivit sjuka och dött. Många har också blivit av med jobbet eller sett sina företag bokstavligen gå under.

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 8, men självklart står Moderaterna bakom alla kloka förslag i betänkandet.

Fru talman! För ganska precis ett år sedan hade vi en liknande näringspolitisk debatt. Jag pratade då om ett antal företagare som jag hade träffat tidigt i coronakrisen och som hade drabbats jättehårt. Det var representanten för hotellet som hade tappat 90 procent av sina gäster och frisören som hade tappat 95 procent av sina kunder. Denna frisör fick för övrigt se sitt företag försättas i konkurs ett tag senare.

En poäng jag gjorde i debatten för ett år sedan var att många av de saker regeringen gjort i krisen var otillräckliga och att mycket mer måste till för att säkra svensk ekonomi, jobb och företag. Jag presenterade då en lista från Moderaterna med tydliga reformer för att säkra jobb och företag.

Vad har då hänt det senaste året? Riksdagen har fattat återkommande beslut, bland annat om olika former av stöd till företag. En del har fungerat rätt bra medan annat har skötts riktigt illa.

Ett av de största problemen det senaste året har varit regeringens senfärdighet. Samtidigt som handlare, krögare och andra företagare har kämpat för sina företags överlevnad har näringsministern väntat i veckor och ofta månader på att bestämma sig för om han över huvud taget ska hjälpa drabbade företag. Det har ofta tagit veckor och månader innan ett förslag lagts på riksdagens bord. Efter riksdagsbeslut har handläggningstiden varit lång, inte minst hos Tillväxtverket, innan drabbade företag slutligen har fått pengarna.

Tiotusentals företagare har drabbats av regeringens oförmåga och klanlighet. Jag beklagar verkligen att regeringen under detta år inte har lyssnat mer på företagare, företagarorganisationer och partier som Moderaterna. Då hade man kunnat göra mer riktade och kraftfulla satsningar för att rädda företag och jobb.

Bortom coronakrisen har Sverige kvar ett antal av de problem och utmaningar vi hade före coronakrisen: utbredd otrygghet, omfattande segregation, bristande skolresultat och skillnader mellan elever.

Coronakrisen har också forcerat den utveckling vi kunde se tidigare. Det gäller inte minst digitaliseringen, där både företag och enskilda personer påverkats. Digitaliseringen kommer att öka i betydelse längre fram, och vi måste som land göra mycket mer, inte minst inom AI, artificiell intelligens.

Fru talman! En sak som oroar mig för de kommande åren är den kraftigt ökande arbetslösheten i Sverige. Statsminister Löfven lovade EU:s lägsta arbetslöshet, men under hans ledning har vi kommit att få en av

Europas högsta. Under denna kris har vi sett att viktiga jobb inom restaurang och handel har förlorats, vilket har gjort att inte minst unga och utrikes födda har fått svårare att få jobb. Att knäcka utanförskapet kommer att bli en stor och viktig fråga för en kommande, ny regering i Sverige.

Det brukar påpekas att Sverige är ett handelsberoende land eftersom ungefär hälften av vår ekonomi utgörs av export och import. Att sälja produkter och tjänster i andra delar av världen har under många decennier verkligen varit ledstängen för att säkra jobb och välbefinnande i Sverige.

Att fina industribolag i Sverige säljer till kunder i andra delar av världen är alltså inte nytt. Det nya är att konkurrensen ökar kraftigt och hårdnar fort, och vi kan inte på något sätt ta något för givet.

Det viktiga nu i krisens, som vi hoppas, slutfas är att vi får en diskussion om hur vi stärker det svenska näringslivet och konkurrenskraften.

En andra stor och viktig uppgift för en kommande, ny regering på näringspolitikens område är att växla upp detta arbete och växla bort från regeringens passiva näringspolitik.

Fru talman! Låt mig vara lite konkret. Ett av de största hindren för utvecklingen i alla kategorier inom både ekonomi och grön omställning är de sanslöst långa tillståndstiderna.

Just nu finns åtskilliga företag som vill storsatsa på gruvor, elnät, elproduktion och andra viktiga delar av vår ekonomi och vårt samhälle. Ofta finns både planer och pengar, men en sak som många av dessa företag återkommer till och värdar till politiken om gäller just regler och tillstånd. Det kostar för mycket pengar och tar för lång tid. Som sökande vet man heller inte alltid vad som krävs av en för att man ska få ett miljötillstånd och kunna bygga elledningen eller starta fabriken.

Det har varit känt i flera år att det kan ta tio år eller mer att bygga en ny stamnätledning. Ändå tog det tre år för regeringen innan man häromdagen kom med ett lagförslag som på marginalen kan ändra denna del av elnätregleringen. Det duger givetvis inte.

Ett annat exempel är att företag som ska etablera sig i landet inte bara tittar på transporter, arbetskraft och hamnar utan även på hur regler och byråkrati funkar. Länsstyrelserna får alltså avgöra var en ny fabrik kan etableras eftersom det kan upplevas som enklare eller svårare. I praktiken kan alltså orter som är bra och välfungerande väljas bort för att regeringen inte styr upp reglerna i tillräcklig grad.

Fru talman! Sverige är ett på många sätt välfungerande land. Det är till exempel väldigt enkelt att via Bolagsverket starta ett företag. Vi upplevs på goda grunder som ett bra land för innovation och utveckling.

Men låt oss tala klartext. Vi har också ett antal problem och utmaningar. Det kommer att krävas att riksdagen fattar beslut om att fortsätta utöka stöden till krisdrabbade företagare så att vi står beredda om coronakrisen fortsätter och att vi sätter en tydlig tidsgräns för kompletta ansökningar.

En regering behöver ta tag i fler kommande frågor. Företagsklimatet måste bli bättre, integrationen lösas, arbetslösheten tryckas tillbaka och industrin lyftas. Allt detta kommer att kräva att Sverige får en ny regering med en ny politisk inriktning.

Anf. 44 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Näringspolitiken och dess förutsättningar har sannerligen stresstests ordentligt det gångna året. I takt med att pandemins konsekvenser drabbat näringslivet har kravet på näringspolitiken tilltagit.

Jag tillhör vanligtvis dem som är av uppfattningen att näringspolitiken ska syfta till att skapa förutsättningar för ett gott näringslivsklimat utan att i onödan lägga sig i. Det ska vara ett näringslivsklimat i vilket både nya och gamla företag kan verka och växa och där Sveriges anor som en innovationsdriven nation ska kunna fortleva. Det är ju entreprenörer som skapar nya affärsmöjligheter och lägger grunden för nya innovativa företag. Det är företagen som skapar Sveriges tillväxt och välstånd, inte politiken.

Därför förespråkar Sverigedemokraterna tydliga och långsiktiga spelregler för hela näringslivet, för såväl stora som små företag. Det är angeläget att företag ges möjligheter att verka på en marknad med tydliga ramverk och utan onödigt regelkrångel. Vi menar att det är så Sveriges framtida välstånd bör byggas.

För att bygga framtida välstånd är det inte minst viktigt att politiken skapar gynnsamma förutsättningar för små företag. De flesta nya arbetstillfällen skapas i växande små företag, och det är dessa företag som har stått för en stor del av sysselsättningstillväxten under tidigare högkonjunkturer. Småföretag har alltså en nyckelroll för ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet.

Det är vår uppfattning att näringspolitiken därför bör inriktas på att ta bort de hinder som finns för att få fler små företag att starta och växa.

Vidare förordar vi generella satsningar på små och medelstora företag, vilket kommer att gynna samtliga branscher och företagare. Denna generella ingång i frågan – denna ideologiska övertygelse om behovet av marknadsekonomi och frihandel – har format vår näringspolitik.

Pandemins hejdlösa omkullkastande av de gängse spelreglerna för såväl det svenska näringslivet som den globala ekonomin har dock skapat ett behov av andra åtgärder. Politiken har varit tvungen att kliva in med stödåtgärd på stödåtgärd för att försöka erbjuda konstgjord andning till annars livskraftiga svenska bolag. Det har tagit emot hos oss vänner av marknadsekonomi, men det har varit direkt nödvändigt. När politiken genom restriktioner och rekommendationer begränsar förutsättningarna för företag att bedriva sin näringsverksamhet är det inte annat än rimligt att ersätta dem för detta.

Tyvärr har det fungerat långt ifrån optimalt. Trots att många företag har fått stöd till omställning, permittering, hyra med mera har regeringen lämnat mycket att önska i det arbetet. För det första kan det konstateras att de svenska krisstöden har varit ytterst snåla i relation till de stöd som erbjudits näringslivet i jämförbara stater. För det andra kan det konstateras att de svenska krisstöden återkommande har dröjt alldeles för länge, för att till slut komma på plats först efter långt och gediget arbete från oppositionen i riksdagen. För det tredje kan det konstateras att de svenska krisstöden regelbundet har fastnat i byråkratin och inte betalats ut så snabbt som man kan önska eller förutsätta.

Näringsidkare har legat ute med pengar till regeringen i uppemot ett halvår. Näringsidkare har behållit personal i tron att regeringens löften ska uppfyllas för att i slutänden bara öka den egna skuldsättningen. Regering-

ens arbete med att ta fram, implementera och betala ut krisstöd har varit under all kritik. Tyvärr är det näringslivet som har fått betala för det.

Fru talman! Utan att släppa pandemins effekter för det svenska näringslivet, som jag nu berör i mitt anförande, kan jag konstatera att om vår generella näringspolitik hade varit på plats redan före pandemin hade förutsättningarna för näringslivet sett annorlunda ut när pandemin slog till. Varför? Jo, för att när pandemin slog till och besökarna, orderarna eller vad det nu rör sig om för den enskilda näringsidkaren uteblev var andra hämmande orsaker det sista som de som företagare ville behöva bekymra sig över.

Det handlar om regelkrångel, omotiverad administrativ börda, potentiell kapacitets- och elbrist, kompetensförsörjningsbekymmer, förlegade tillståndprocesser, brottslighet och annat som redan före pandemin tyngde näringslivet och hämmade det från att utvecklas och nå sin fulla tillväxtpotential. Det var illa nog som det var. Alla de problemen finns fortfarande, men nu drabbas många företag dessutom av pandemins konsekvenser. Om vi politiker före pandemin hade undanröjt såväl de nyss berörda problemen som andra problem hade näringslivet inte behövt bekymra sig om dem, utan näringslivet hade kunnat fokusera helt på att hejda pandemins effekter för dem. Det säger sig självt att det hade underlättat för dem att bara behöva ta sig an en tillväxthämmande faktor. Det är synd att så inte är fallet.

Det är synd att Sverigedemokraterna inte har fått igenom tillräckligt av vår politik här i kammaren samt att regeringen har valt att inte agera i alla de fall vi faktiskt har fått igenom vår politik och riksdagen har riktat tillkännagivanden till regeringen. Det är tillkännagivanden om främjandeuppdrag till myndigheter, om förenklad digital samverkan mellan myndigheterna, om att inte överimplementera EU-direktiv, om solnedgångsklausuler för nya regler för att säkerställa att de fyller sitt syfte och så vidare.

Att regeringen satt på händerna före pandemin är dock för sent att påverka nu. Det som däremot är ännu mer allvarligt är att regeringen har valt att vara passiv under pandemin. I stället för att inse att näringspolitiska insatser kan utgöra en del av återstartspaketet för ekonomin har man valt att inte agera, inte ens på liggande tillkännagivanden på området. Det är synd; det är genuint synd för det svenska näringslivet att regeringen inte har vidtagit fler näringspolitiska åtgärder för att möjliggöra en så snabb och smärtfri återstart som möjligt.

I det motionsbetänkande som vi nu debatterar återfinns ett flertal förslag från Sverigedemokraterna som hade gjort skillnad på riktigt för det svenska näringslivet. Det är förslag om:

- stärkt svensk konkurrenskraft och ett konkurrenskraftsindex
- en industrikommission för att garantera goda förutsättningar för svenska tillverkningsindustrier
- ett systematiserat arbete för att förenkla regler mellan stat och näringsliv
- att underlätta för företagsforskning
- att underlätta för nyetablering av företag genom bland annat att starta eget-bidrag för yrkesverksamma

- regelförenklingar för besöksnäringen
- marknadsföring av Sverige för att garantera turism efter pandemin och så vidare.

Jag vill därför avsluta med att konstatera att näringslivets förutsättningar hade stärkts av vår politik.

Jag yrkar bifall till vår reservation nummer 9 under punkt 6, Övrigt om företagsfrämjande.

Anf. 45 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Pandemin har nu pågått i över ett år. Vi är många som är ganska trötta. Men det är lätt att vara lite trött. Många, kanske tusentals, ofta små företagare kämpar inte bara med tröttheten. De kämpar runt om i hela landet för att få sina livsverk att överleva pandemin. Det handlar om den egna försörjningen. Men det handlar också om att kunna behålla anställda. Det är jobb som är otroligt viktiga för den lokala ekonomin och helt centrala i den enskilda individens liv.

Vi vet alla att pandemin och restriktionerna har gjort kampen tuff. Det blir glesare mellan kunderna och svårare att få plus och minus att gå ihop. För många i grunden sunda, omtyckta och välskötta företag har det varit röda siffror i över ett år. Det hade kanske varit lätt att hantera i ett normal-läge. Men nu är det något annat som påverkar.

Det är därför som vi i januaripartierna har förhandlat fram stödåtgärder, som på många sätt har underlättat och hjälpt företagen att härda ut i väntan på bättre tider. Det är åtgärder som har haft stort stöd. I princip hela riksdagen har på ett ganska pragmatiskt sätt medverkat och bidragit till de förbättringarna. Det är bra. Det finns pengar till företagsstöd.

Däremot finns det en hel del fall där det verkligen inte fungerar. Företagsstöden har fastnat hos myndigheterna, där långa handläggningstider och omfattande byråkrati gör att företagare lever i oro och ovisshet. Det finns exempel på företagare som har ringt för att få svar på när utbetalningarna kan komma och som har mötts av att myndigheten har lagt på luren. Även om det såklart inte händer varje dag och säkert är en konsekvens av att handläggaren också är stressad, pressad och nedtyngd av arbete är det helt oacceptabelt.

Via medier, mejl och företagorganisationer kommer det ständigt vittnesmål om att det inte fungerar som det ska. Hanteringen måste bli mycket bättre. När företagare vänder på vartenda korvöre och kämpar för att verksamheten ska gå ihop måste politikens stödpengar komma fram. Det får inte falla på myndigheternas handläggning. Vi kan inte ha företag som går i konkurs och människor som blir arbetslösa för att det offentliga inte levererar. Det får helt enkelt inte fungera så här dåligt.

Därför yrkar jag bifall till reservation 24 från Centerpartiet om myndigheternas service.

Fru talman! De utlovade krisstöden fortsätter tyvärr att släpa efter, och effekten för mindre företag är brutal. Jag träffade Lalle Morberg, en restaurangägare i Göteborg, för någon månad sedan. Han berättade för mig att staten var skyldig honom över 1 miljon kronor. Han hade varit tvungen att sälja sin sommarstuga för att kunna fortsätta att betala ut löner till sin personal. Det är absurt att företagare som i årtal har betalat in enorma

summor i skatter och avgifter till staten inte får den hjälp de borde kunnat förvänta sig.

För inte så länge sedan var vi i Centerpartiet också i kontakt med småföretagarna Erica och Erik Sjöström som driver ett hotell i Nordmaling i Västerbotten. Nu måste de betala tillbaka en stor del av det stöd som de fått från ansvarig myndighet – en kvarts miljon – på grund av felaktiga uppgifter från Tillväxtverket.

Låt mig ta det från början. I somras var Erik i kontakt med myndigheten för att få hjälp med den avstämning som krävs och som också är rimlig. Han fick dessvärre fel datum för inlämning av uppgifterna. När han två veckor senare skickade in avstämningen visste han inte att det var för sent, eftersom han hade fått fel uppgifter från myndigheten. Flera månader efteråt fick han veta att han var tvungen att betala tillbaka hela den utbetalda summan.

Nu har Erik och Erica överklagat det hela till förvaltningsrätten, och tyvärr är de inte ensamma. Det finns många liknande fall där bara ett par dagars försening eller mindre administrativa fel har gjort att företagare har blivit av med sitt stöd och inte kan söka det igen. De riskerar helt enkelt att gå i konkurs, och många gånger beror det på myndigheters felaktiga hantering.

Det kan inte vara rätt att Tillväxtverket låter företagare vänta på beslut på detta sätt, och det kan inte vara så att man blir av med hela stödbeloppet. Det måste finnas lite rim och reson. Centerpartiet har därför agerat genom att se till att det kommer mer resurser till myndigheterna. Men det här handlar också om regeringens myndighetsstyrning.

Min kollega Helena Lindahl har ställt en skriftlig fråga till näringsminister Ibrahim Baylan om han inte kan se till att styra sina myndigheter lite bättre och lite mer. Precis så gjordes i början av krisen då man fokuserade på att få ut pengarna och ha översyn med mindre, administrativa fel. Men hon fick inget annat svar än det som nuvarande regelverk anger.

Detta ansvar ligger på regeringen, och det måste tas av regeringen.

Fru talman! Betänkandet handlar om mer än bara dessa stöd, även om de såklart är det som är mest akut. Men när krisen planar ut och förhoppningsvis inte kommer tillbaka är det statliga riskkapitalet otroligt viktigt.

Enligt Tillväxtanalys finns majoriteten av allt riskkapital i Sveriges tre största städer. Det är tämligen naturligt att 50 procent finns i Stockholm. Men på andra ställen i landet är tillgången mer bristfällig, och företagen har ibland svårt att ens få lån från den lokala banken. Därför är det logiskt att det statliga riskkapitalet koncentreras till de platser där marknaden sviker och där riskkapitalet i det närmaste är obefintligt.

Det är därför bra att statliga Almi har fokus på hela Sverige och inte bara på Stockholm, Göteborg och Malmö, men detta borde gälla allt riskkapital. Att den statliga banken SBAB har övergett norra Sverige är inget annat än ett hån. Om vi ska ha statliga institutioner ska de vara tillgängliga överallt.

Tidigare fanns det statliga riskkapitalbolaget Inlandsinnovation som fokuserade på lån och delägande för företagare i norra Sverige, Värmland och Dalarna, det vill säga där det är brist på riskkapital. Tyvärr ställde sig alla partier utom Centerpartiet bakom en flytt av de 2 miljarder som fanns till ett företag – Saminvest – med säte i Stockholm. Jag hoppas nu att bolaget också fokuserar på företag utanför Stockholm, i hela Sverige, men

det är svårt att utifrån årsredovisningarna få reda på vilka företag man över huvud taget investerar i. Jag är därför glad över att Saminvest kommer till utskottet i morgon så att vi kan se till att deras arbete sker över hela landet.

Fru talman! Alla, oavsett kön, ska ha möjlighet att starta och driva företag. Så är det inte i dag. Kanske är det så i teorin men inte i praktiken. Markant fler män än kvinnor driver företag, och kvinnor har svårare att få finansiering till sitt företagande. I ett internationellt perspektiv finns stora utmaningar. Trots att Sverige är en förebild för jämställdhet mellan män och kvinnor generellt – vi ligger på tredje plats efter Island och Norge i World Economic Forums rankningar – är vi bland EU-länder bland de lägst rankade när det gäller kvinnors företagande. Vi finns i samma klass som Irland och Malta.

En färsk undersökning som Almi låtit beställa förstärker denna bild. Andelen kvinnliga företagare i Sverige ökar inte ens, utan den avtar. Vi har under de senaste åren tappat från cirka 29 procent till 27 procent. Detta är självklart helt oacceptabelt. Sverige avviker från EU:s positiva trend. Rapporten visar också att färre riktade nationella satsningar på fokusgrupper har gjorts de senaste åren. Detta behöver förändras. Vi behöver få ett företagsklimat som gynnar alla.

Anf. 46 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! När man lyssnar till Rickard Nordins anförande kan man inte låta bli att instämma i stora delar av det han berör när det gäller behovet av krisstöd, bättre funktion av stöden, snabbare utbetalningar, ett mer rättvist system för eventuell återbetalning och så vidare. Det är ganska lätt att invagga sig i tron att Rickard Nordin är del av ett oppositionsunderlag som är kritiskt gentemot regeringen, som vill något annat än det regeringen vill, som ställer regeringen mot väggen och som tar ansvar för att skapa goda förutsättningar för det svenska näringslivet.

Det är dock förhållandevis länge sedan som Centerpartiet utgjorde en opposition mot Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Tvärtom utgör man nu ett i viss utsträckning gemensamt regeringsunderlag där man samarbetar. Under pandemin har det varit tydligt för oss övriga – riksdagens riktiga opposition – att Centerpartiet har sprungit Socialdemokraternas ärenden. Gång på annan har Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och andra gjort utskottsinitiativ i riksdagen då Centerpartiet har sagt: Nej, vi kan inte ta ställning till detta nu. Vi kan inte driva på regeringen. Vi kan inte säkerställa ett tillkännagivande på detta viktiga område.

Ett exempel på det här är omställningsstödet. Där backade Centerpartiet undan, trots att man i medierna sagt att man stod bakom ett omställningsstöd tog man inte ställning i utskottet. I stället valde man, som man sa, att föra dialog med regeringen. Därför dröjde det innan det väl kom på plats.

Fru talman! Om den retorik som Rickard Nordin använder här i kammaren hade varit gängse under pandemin hade riksdagen som plattform haft ett mycket tydligare mandat att ligga på regeringen och få välbehövliga stödåtgärder på plats. Men så har inte varit fallet, och jag frågar Rickard Nordin: Varför?

Anf. 47 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det enkla svaret är att det är regeringens ansvar att styra myndigheterna. Det trodde jag att Tobias Andersson och Sverigedemokraterna förstod eftersom det ju är grundlagsstadgat.

Ingen som har befunnit sig i de förhandlingsrum där jag själv har suttit och förhandlat de finansiella frågorna kan tro att Centerpartiet har sprungit Socialdemokraternas ärenden. Om det är någon som har pushat för ökade och omfattande företagsstöd, upp till de nivåer som EU godkänner, är det Centerpartiet. Vi har gång på gång legat på och pushat regeringen framför oss och sett till att det blir bättre.

Till skillnad från Sverigedemokraterna tar vi ansvar och agerar. Det är lätt att sitta i ett finansutskott eller näringsutskott och klaga. Centerpartiet gör dock reell skillnad här och nu för företagen i samarbetet med regeringen.

Något som däremot också skulle göra reell skillnad för de utsatta branscherna är Sverigedemokraternas egen budget som lades fram i höstas. De föreslog en skatthöjning på 14 miljarder för restaurangbranschen. Det är inte att ta ansvar för de företag som befinner sig i en kris just nu. Därför blir min fråga till Sverigedemokraterna och Tobias Andersson: Hur sjutton går det ihop med att stötta krisande företag?

Anf. 48 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag noterar att Rickard Nordin gärna byter fokus i frågan. Jag förstår honom. Jag hade heller inte varit jättestolt över Centerpartiets insats under pandemin om jag varit centerpartist. Framför allt hade jag inte varit det om jag varit en småföretagande, före detta centerpartistisk väljare. Då hade jag varit genuint kritisk till det förhållningssätt som Centerpartiet haft i den roll man har i det regeringsunderlag som styr landet.

Regeringen har naturligtvis det yttersta ansvaret för att ligga på sina egna myndigheter och säkerställa att de agerar på ett önskvärt sätt. Men Centerpartiet är samtidigt del av ett regeringsunderlag. Man har en överenskommelse med de båda regeringspartierna.

Man har därigenom också en möjlighet att utöva påtryckningar mot den formella regeringen. Man kan säga som så: Centerpartiet accepterar inte att krisande företag står utan stöd. Man kan säga som så: Centerpartiet accepterar inte att stöd ska betalas tillbaka på det sätt som gäller nu. Man kan säga som så: Centerpartiet tar avstånd från regeringens saktfärdighet och snålhet när det kommer till krisstöd.

Detta har Centerpartiet kanske gjort, men i så fall bakom lyckta dörrar. Man har inte vågat yppa den kritiken inför vare sig väljarna eller övriga riksdagspartier, och man har definitivt inte vågat göra slag i saken av den kritiken genom riksdagens möjlighet att rikta ett tillkännagivande gentemot regeringen. Man har i stället gång på annan svikit de krisdrabbade företag som hade varit i behov av en stark politisk kraft och en stark politisk påtryckning gentemot den regering som varit saktfärdig och snål och ibland helt förbisett de behov som finns ute i näringslivet.

Den fråga som inställer sig hos mig är: Hur långt är Centerpartiet berett att gå? När tar det stopp? När säger Centerpartiet ifrån till regeringen? Här drar vi en gräns; om regeringen inte agerar nu lämnar vi samarbetet – när kommer Centerpartiet att säga så?

Anf. 49 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag noterar att Tobias Andersson inte med ett ord nämner de 14 miljarder i skattehöjningar som Sverigedemokraterna föreslår för restaurangbranschen. De skulle slå stenhårt mot den bransch som nu är allra mest utsatt. Jag förstår att han inte vill göra det, för detta är väldigt problematiskt.

Det finns också ganska mycket selektiv hörsel, tror jag, hos Tobias Andersson. Han kanske befinner sig i sin filterbubbla. Centerpartiet har drivit på för ökade stödnivåer. Det har vi sagt många gånger i den här kammaren. Vi har ökat resurserna till myndigheterna, så att man ska kunna anställa fler personer. Vi har pushat regeringen framför oss, både här i kammaren och i medier, när det kommer till att se till att man styr sina myndigheter bättre. Vi, inklusive jag själv, har också många gånger här i kammaren – Tobias Andersson kan lyssna på de inspelningar som finns av riksdagsdebatterna – varit tydliga med att pengarna måste komma ut nu och att stöden måste maximeras.

Centerpartiet är och kommer att vara en nagel i ögat på regeringen när det kommer till företagsstöden. Skillnaden mellan Sverigedemokraterna och Centerpartiet är för det första att vi sänker skatten på jobb och företagande i de utsatta branscherna medan Sverigedemokraterna gärna höjer dem, för det andra att vi tar ansvar och är med och ser till att styra det här landet i en bättre riktning än vad som hade varit fallet annars.

Anf. 50 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Fru talman! Rickard Nordin målade i sitt anförande upp en beskrivning av många av de problem som funnits. Han refererade till vår gemensamma hemstad och Lalle. Jag delar verkligen detta, ska jag säga. Det är som gått har slagit så himla hårt mot många företagare. Många i riksdagen har kontakt med folk som drabbats och som bokstavligen kämpat för sitt företags överlevnad.

Då kan man bara försynt påpeka, fru talman, att Centerpartiet är en delmängd i äktenskapet med Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Jag förstår att Rickard Nordin vill friskriva sig lite grann och säga att styrning av myndigheterna är Ibrahim Baylans och andras ansvar. Men det är ändå så att Centerpartiet, Liberalerna, S och MP ytterst är ansvariga gemensamt för en del av hanteringen av detta.

Men jag vill delvis växla spår, fru talman. Baserat på den kritik som finns och för att hantera krisstöden till drabbade företagare bättre finns det just nu två konkreta förslag i riksdagen.

Det ena hanteras av finansutskottet och handlar om att ta fram ett nytt eller utvecklat omställningsstöd. Det har framförts kritik som gått ut på att permitteringsstödet gällande personal är lite krångligt. Då finns det ett förslag om att lyfta in personalkostnader som en del i omställningsstödet för dem som har tappat särskilt mycket.

Det andra förslaget hanteras av oss i näringsutskottet och innebär att man ska garantera dem som har en komplett ansökan – inget annat – att de ska få pengar inom fyra veckor, i det fallet i form av permitteringsstöd.

Båda de här förslagen är viktiga för drabbade företagare här och nu, men också – gud förbjude – om vi får fortsatta problem med pandemin nu i sommar eller därefter. Jag vill, fru talman, fråga Rickard Nordin: Kan Moderaterna räkna med att vi har ert stöd för de här viktiga företagarrefor-

Anf. 51 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det här är två förslag som just nu bereds i respektive utskott, finansutskottet och näringsutskottet. Vad gäller finansutskottet tror jag att talespersonen där får svara för sig, då det är en egen beredning som varken Lars Hjälmered eller undertecknad sitter i. I näringsutskottet har Centerpartiet varit kreativa och lösningsfokuserade. Vi har själva kommit med förbättringsförslag till de förslag som Moderaterna har lagt fram. Vi kommer att behandla dessa förslag i utskottet i morgon.

För Centerpartiets del är det otroligt viktigt att pengarna kommer ut till de företag som behöver dem. Man kan lita på att Centerpartiet kommer att ta fajten och se till att det blir så bra som det tekniskt är möjligt. Många gånger kan det vara så att förändringar i stöd innebär förseningar och i vissa fall också försämringar. Det är alltså viktigt att få en helhetsbild, så att man inte gör någonting som på papperet kan verka bra men som i praktiken sedan leder till stora problem. Det är därför det har varit viktigt för oss att få med branschorganisationer och annat i diskussionen. Lars Hjälmered kan lita på att Centerpartiet kommer att jobba för de saker som förbättrar för företagen.

Lars Hjälmered lyfte också fram det som han kallar det äktenskap som Centerpartiet ingår i. Jag kanske snarare skulle kalla det samarbete. Lars Hjälmered finns ju också med i ett samarbete, som hans parti självt har skissat upp tillsammans med kristdemokrater, sverigedemokrater och i viss mån kanske även liberaler för tiden efter valet. Vi hörde i det föregående replikskiftet att ett parti som Lars Hjälmered vill ingå äktenskap med – enligt hans egen definition – vill höja skatten för utsatta branscher. Vad tycker Lars Hjälmered om det?

Anf. 52 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att Centern gjorde ett dåligt vägval när man valde att gå med S-MP-regeringen och stötta dem under den här mandatperioden. Jag har respekt för att Centerpartiet har gjort det, men jag tycker att det är genuint dåligt. Jag tror att det hade varit bättre för Sverige och framför allt för svenskt näringsliv om borgerliga krafter, som i grunden ofta har en annan syn när det gäller viktiga frågor kring marknadsekonomi, äganderätt och annat, hade gjort gemensam sak.

Jag tycker att krishanteringen ofta visar en fundamental skillnad. Jag tycker att Centern är delansvariga, men jag tycker att regeringen är de som ytterst är ansvariga för detta. Det är mycket som regeringen har gjort dåligt. När man ska kompensera för brister visar sig en gradskillnad mellan januaripartierna i den grundläggande synen på företagsamhet. Jag måste ha det sagt. Jag tror att det hade varit bättre för borgerligheten om vi hade gjort gemensam sak i detta.

Nu kommer vi till ett antal skarpa frågor. Det är alldeles riktigt som Rickard Nordin säger: Förslagen är under beredning i finansutskottet och näringsutskottet. De är principiellt viktiga, fru talman. Det är konkreta förslag.

Det ena är ett förslag om ett utvecklat och förbättrat omställningsstöd, som jag skulle säga efterfrågas av många av de företag som fortfarande

har problem, det vill säga taxichaufförer, restaurangägare och andra. Man ser ett stort tapp i omsättning samt problem när det gäller permitteringsstödet. Här finns en unik och bra möjlighet som skulle kunna hjälpa här och nu men också ge beredskap för det fall pandemin fortsätter.

Det andra förslaget, det i näringsutskottet, innebär att det vid komplett ansökan ska finnas en tydlig servicegaranti kombinerad med skärpta straffbestämmelser.

Vi får återkomma, men jag hoppas att Centerpartiet väljer att stötta företagarna och Moderaterna och inte Stefan Löfven och Socialdemokraterna i utskotten den kommande tiden.

Anf. 53 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag tror att detta är tämligen ömsesidigt. Lars Hjalmered säger att Centerpartiet har gjort ett dåligt vägval den här mandatperioden. Jag tror att det vägval som Moderaterna har gjort för tiden efter nästa val är minst lika dåligt ur Centerpartiets synvinkel. Vi går ju till val på att skapa en regering i den politiska mitten med bred samstämmighet och hålla ytterkantpartierna utanför.

Det hade varit fantastiskt om vi kunnat hitta tillbaka till en alliansgemenskap tillsammans med andra partier, skapa en majoritet för den och hålla ytterkantpartierna utanför. Jag tror att det hade varit bra för svensk ekonomi. Tyvärr var det inte så det föll ut när det kom till mandaten efter förra valet. Det är beklagligt. Men det berodde ju framför allt på att Moderaterna tappade tämligen många mandat i valrörelsen, så det ska nog inte Centerpartiet lastas för.

När det kommer till företagsstöden kan jag bara upprepa det jag sa tidigare. Centerpartiet kommer att jobba för att så många företag som möjligt ska få så mycket stöd som möjligt utifrån de kriterier som är möjliga enligt en helhetsbedömning som funkar, så att vi inte gör någonting som förbättrar för några men försämrar för många andra. Vi kommer att jobba med det seriöst, både i finansutskottet och i näringsutskottet. Så tidigt som i morgon kommer vi att ha detta uppe i näringsutskottet. Centerpartiet har varit med och försökt förbättra de förslag som Moderaterna lagt fram. Jag hoppas att Moderaterna ställer sig bakom Centerpartiets förändringsförslag.

Anf. 54 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Vi lever i omvälvande tider då mycket har förändrats på grund av pandemin, något jag även lyfte upp förra året. Vem kunde tro att vi i dag fortfarande skulle leva under den? Coronaviruset har verkligen utmanat och utmanar oss som samhälle.

Pandemin har blottat den ekonomiska ojämlikheten och svagheter i våra strukturer, och den har tydliggjort konsekvenserna av utarmningen i vården. Och våldet mot kvinnor visar att vi har mycket kvar att göra med feminismen som verktyg.

Ungdomar har tvingats plugga hemifrån, och detta har blottat skillnaderna bland barn och unga i Sverige. Ekonomin påverkar möjligheterna för vissa familjer att köpa ordentligt med mat. Många har förlorat sina jobb. Även näringslivet har drabbats. De svenska småföretagen drabbas hårt inom de flesta områden. Besöksnäringen, lokalhandeln och småskalig produktion har det extra kämpigt.

Vi har blivit högst medvetna om hur sårbara vi är i den globala världen, där en stor del av våra råvaror och produkter importeras från andra kontinenter, men också om hur mycket våra lokala restauranger, handlare, friskörer och butiker är beroende av att vi har ekonomi och möjligheter att köpa deras produkter.

Fru talman! Vi menar att vi behöver tänka om i frågan om hur företag ska drivas, hur produktionen ska se ut och hur vi egentligen ska stötta våra småföretag. Företagen behöver bli mer långsiktiga, men vi behöver också säkerställa att fler kan ta del av till exempel a-kassa när situationen blir så tuff som den är i dag.

I det här läget, fru talman, gäller det att stötta det som behöver prioriteras här och nu. Det gäller att säkra folks ekonomi och välfärden. Vi i Vänsterpartiet kommer att stötta regeringen i det arbetet, såklart genom att lyfta småföretagens behov och småföretagares sociala rättigheter. När krisen har lagt sig kommer vi att presentera fler förslag så att vi kan trygga småföretagarna i sådana här lägen.

Vi behöver känna hopp, och för mig är en del av detta hopp möjligheten att utveckla kapaciteten att ställa om till nya förutsättningar. I dagarna har vi diskuterat mycket kring de statliga stöden. Vi hade en särskild debatt i förra veckan. Som parti står vi bakom en stor del av de krisåtgärder och andra förändringar som införts för att hålla samhället flytande och rädda jobb och företag. Vänsterpartiet har varit högst engagerat i frågan om att stötta rätt åtgärder och föreslå åtgärder.

Vänsterpartiet har till exempel varit med om att driva fram evenemangsstödet för kultur och idrott, tillsammans med bland andra Moderaterna, något som Folkets Hus och Parker beskriver så här: ”Dagens besked om ett utökat krisstöd är helt nödvändigt då vi inom kultursektorn fortsatt belagts med näringsförbud genom de nyligen förlängda restriktionerna. De här pengarna är avgörande för att det ska finnas ett kulturliv kvar efter pandemin.”

En annan förändring som Vänsterpartiet föreslog som utskottsinitiativ var förändringarna av a-kassereglerna för enskilda företagare. Tidigare fick företagare inte på något sätt underhålla något när företagaren fick a-kassa. Det är orimligt. Enskilda företagare måste kunna hålla informationen uppdaterad på hemsidan och underhålla informationen till sina kunder. Annars kommer det inte att finnas några företag att driva när arbetet kan återupptas igen.

Jag tror att vi kan konstatera att oppositionen har gjort skillnad för företagens möjligheter. Samtidigt måste statsstödsreglerna stramas upp. Vi kan inte ge miljoner och miljarder i stöd som blir en grund för företagens bonusutdelningar nästa år. Det är provocerande att Volvo som har permitterat tusentals anställda och fått över 1 miljard i krisstöd från staten samtidigt betalar ut bonusar – hela 118 miljoner! Och Attendo har fått 120 miljoner i statliga stöd som går till att höja ledningens löner och till bonusutdelningar på flera miljoner. Här har Vänsterpartiet lagt fram förslag men inte fått gehör. Alla företag måste göra rätt för sig, speciellt när vi ställer upp med allas våra skattepengar.

I fallet med välfärdsföretagen, vars girighet inte verkar ha någon gräns, skulle det hela kunna lösas med att ta bort vinsterna ur välfärden. Vår gemensamma välfärd är inget som man ska göra vinst på, utan pengarna ska gå till den verksamhet de är ämnade för. Under pandemin har även detta

blivit tydligare – hur vissa företag nyttjar coronastöden, har osäkra anställningar och sparar in på personalen. Det är helt enkelt så att marknadsekonomi i vissa delar ska hållas borta.

Vi har mycket att lära av krisen. Vi behöver förstärka, och här har företagen ett ansvar. Folk behöver trygga anställningar och bra arbetsmiljö. Vi behöver inte att arbeten som borde vara anställningar ersätts av egenanställningar därför att man vill slippa arbetsgivaravgifter. Det är ohållbart i en kris.

Men vi kan, om vi vill, skapa möjligheter. Vi står i en klimatkris som vi behöver hantera, och nu när stater är villiga att öppna upp statskassor och låna för att hålla samhället flytande kanske investeringar ska vara framtidssyftande. Flyget lyfter inte – då är det kanske dags att ställa om trafiken till tåg och båt? Vi behöver ju inte flyga överallt. Det går snabbare att ta tåget till Växjö än att åka ut till flygplatsen, köa, ta flyget och sedan göra samma process igen i Växjö. Så varför inte satsa enbart på tåg på dessa sträckor, till att börja med?

Investera i den lokala turistnäringen så att folk semesterar inom Sverige! Gör Sverige tillgängligt för alla, även för familjer med lägre inkomst! Satsa mer på forskningen, så att vi tar ledartröjan i industrins klimatomställningar! Allt detta skapar jobb, tryggare jobb, inför framtiden.

Stötta de små och medelstora företagen i större utsträckning! Uppmuntra till andra företagsformer än de spekulativa! Det är de mindre företagen som säkrar möjligheten till full sysselsättning och står för nyskapande lösningar. De behöver mer stöd för att lyckas driva utvecklingen framåt och skapa de nya jobben.

I jämförelse med andra länder har Sverige en något lägre andel småföretag. Mindre och medelstora företag har även en mycket liten del av den forskning och utveckling som sker. Det betyder att alla de produkter, system, processer och andra tjänster som företag inom hållbar utveckling tillhandahåller också hamnar på efterkälken när forskningen väl går över till ett större företag. Ofta köps dessa företag upp av utländska investerare, och arbetstillfällena hamnar utanför Sverige.

Jag vill se en större mångfald av drifts- och ägandeformer inom företagandet, där kooperativ och arbetarägda företag utgör en viktig del. Kooperativt företagande innebär att medlemmarna i många fall är delaktiga i verksamheten och på så sätt får inflytande och ökat ansvar. Det kan handla om privatpersoner som vill driva företag tillsammans eller om olika former av strukturer där företag samarbetar i vissa branscher.

Det kooperativa företagandet har också visat sig vara mindre sårbart i kristider då dessa företag är livskraftigare och har en högre överlevnadsgrad. Kooperativt företagande är långsiktigt, demokratiskt och hållbart och bidrar till en positiv samhällsutveckling.

I dag bidrar de kooperativa företagen med ungefär 10 procent av bnp. Det innebär att dessa företag är betydelsefulla inom svenskt företagande, samtidigt som det kooperativa företagandet i dag i vissa avseenden har en lägre status än flera andra företagsformer. Det blir ett problem för de mindre företagarna, till exempel när de ska låna på banken. Här behöver vi bli bättre.

Genom stöd till organisationen Coompanion, som arbetar med företagsrådgivning till kooperativa företag, kan arbetet för de kooperativa före-

tagen underlättas. Vi behöver också mer forskning, utveckling och informationsspridning kring de kooperativa företagen.

För mig är frågan om makten över den egna arbetsplatsen central. Jag vill att människor ska ha inflytande över och delaktighet i sitt arbete och över produktionen, det vill säga demokratisera företagen. Arbetstagarägda företag är en modell för gemensamt ägande som dessutom skapar större handlingsutrymme för den anställde. Samma sak gäller för företag som genomgår ett generationsskifte. Där behöver vi också jobba lite mer, och där kan personalägda företag vara en lösning.

Vi behöver definitivt utveckla företagandet till ett mer hållbart företagande som jobbar långsiktigt och inte efter spekulationer. Det ger oss ett mer resiliellt samhälle för att kunna hantera framtida kriser.

Slutligen vill jag lyfta fram vår politik angående kvinnliga företagare, där vi presenterat förslag om exempelvis kvinnors innovation. Vi vill att 50 procent av de statliga medlen slutligen ska gå till kvinnor.

Jag yrkar bifall till reservation 11.

Anf. 55 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Fru talman! Lorena Delgado Varas påpekade i sitt anförande att i ett av ärendena hade bland andra Vänsterpartiet och Moderaterna gjort gemensam sak. Det handlade om evenemangsstöd, något som varit eftertraktat av många när det gäller både konserter och idrottsarrangemang. Jag tycker att det var verkligen välkommet att vi kunde agera gemensamt i riksdagen och svara upp mot en del av problemen i samhället. Vi kan se att det finns idrottsevenemang som kanske inte ens kommer att kunna överleva efter att ha behövt ställa in kanske inte bara en gång utan till och med två gånger innan vi kommit igenom detta. Likadant är det i kultursektorn, naturligtvis.

Om jag lyssnade rätt så sedan Lorena Delgado Varas någonting i stil med att Vänsterpartiet kommer att lyssna på vad företagarna vill framåt i krisen. Då kan jag konstatera, fru talman, att fack som Sveriges Ingenjörer men också arbetsgivar- och branschorganisationer som Visita, Svensk Handel, Transportföretagen, Almega och Svenskt Näringsliv alla har sagt: Inför en tidsgaranti i korttidspermitteringsstödet! Det ska inte vara för fusk och per automatik, men har man en komplett ansökan så ställ en servicegaranti och komplettera med annan straffpåföljd!

Då vill jag fråga, fru talman: Kan vi utifrån Lorena Delgado Varas resonemang om att lyssna på vad företagarna vill och önskar i detta räkna med att Vänsterpartiet stöder det förslag Moderaterna har lagt fram om att införa en tidsgaranti för kompletta ansökningar om permitteringsstöd samt skärpta påföljder för dem som fuskar?

Anf. 56 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Fru talman! Angående påföljderna för dem som fuskar har vi ingenting emot det. Vi har dock diskuterat om det verkligen finns underlag för att konstatera att detta kommer att ge den effekt som man förväntar sig. Tyvärr presenteras ju de här två delarna tillsammans i utskottsinitiativet.

Angående tidsgarantin ser vi ett problem med en sådan typ av styrning. Vi har sett i många olika fall, inte bara i detta fall utan oftast när man sätter en tidsgaranti, att man pressar tjänstemännen, oavsett arbetsbörda, att hantera ärendena inom en viss tid, vilket ofta slutar med att de kanske missar

att kontrollera rätt underlag och så vidare. Dessutom ser vi och har fått höra i utskottet att myndigheterna har jobbat väldigt hårt med att få ned dessa tider. Jag tror att de nu ligger på fem veckor när man har alla papper på plats, så att säga.

Om vi ger myndigheterna möjlighet att jobba lite hårdare med detta tror jag att vi kommer att nå fyraveckorsstrecket. Men att sätta en garanti kommer att leda till att man kanske ignorerar vissa delar av underlagen för att hinna i tid på grund av arbetsbördan.

Anf. 57 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Fru talman! När det gäller stöden är det rätt att hjälpa företagare som har drabbats. Ett problem har dock varit inte bara att regeringen har varit senfärdig i att bestämma om man ska hjälpa till och i att komma med lagförslag till riksdagen utan också att det sedan ofta har kunnat ta väldigt lång tid för myndigheterna att hantera detta, även vid kompletta ansökningar.

Min förväntan på myndigheter som Tillväxtverket är att man gör en tuff, tidig och tydlig kontroll, till exempel vid korttidspermittering. Hävdar ett företag att det haft fem eller tio anställda, kolla då omedelbart den inbetalade skatten som har kommit till Skatteverket och se om uppgifterna stämmer!

Här tycker jag att det finns två problem vi kan se just nu. Det ena är att det för alla hederliga företagare, vilket verkligen är 99,9 procent, tar på tok för lång tid när man kommer in med sin kompletta ansökan. Där behöver vi en tydlig servicegaranti. Även om det går på ett par veckor kan det i en krissituation för en restaurangägare vara ofantligt lång tid.

Det andra är straffen, brottsligheten och påföljderna. Där kan vi konstatera att det finns en särskild bestämmelse för brott mot omställningsstödet men inte för brott mot permitteringsstöd. Även regeringens egen utredare Stefan Strömberg har ju efterfrågat detta, men regeringen har inte agerat för att klämma åt dem som fuskar med den här typen av stöd. Det är den andra änden där jag tycker att vi borde ställa krav i riksdagen.

Vi får väl senare ta en dialog och diskussion och se om vi har med oss Vänsterpartiet, hela eller i delar, i detta. Jag tycker dock att detta är viktiga frågor där riksdagen borde agera kraftfullt i närtid.

Anf. 58 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Fru talman! Det här kommer att diskuteras i morgon i utskottet. Som jag sa tidigare har vi ingenting emot förändringarna angående straffen för de företag som fuskar. Jag tror att man behöver göra en markering. Vi har ju sett att det kommit flera fall där man har utnyttjat detta.

Tidsgarantin ser jag dock som ett problem. Den som har hållit på med kommunpolitik vet att så fort man sätter en tidsgaranti sätter man också press på tjänstemännen att ta beslut inom fastlagd tid för att hålla statistiken så ren som möjligt, och då händer det att de missar saker. Jag tror inte att det är en bra grej. Det här är ändå våra skattepengar, och de ska gå till rätt saker. Går de till fel företag kommer vi antagligen inte att få tillbaka dem, för det är väldigt svårt att få hela beloppet tillbaka.

Anf. 59 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Vi debatterar nu det stora näringspolitiska motionsbetänkandet. Bland de 37 reservationerna finns det en från Vänsterpartiet. Tar man del av den blir man nog något frågande kring vad som faktiskt utgör Vänsterpartiets näringspolitik, detta breda politiska område som sträcker sig från det ena till det andra och som rymmer många potentiella åtgärder för det svenska näringslivet som hade underlättat förutsättningarna att starta, driva och utveckla företag.

Vänsterpartiets reservation handlar om förslag om olika ägandeformer. Man vill se mer kooperativa ägandeformer, och man vill se mer arbetstagarägda företag.

Där någonstans infinner sig frågan hur man från Vänsterpartiets sida ska göra detta möjligt. Är man missnöjd med hur det ser ut nu? Det står samtliga fritt som vill starta företag att själva välja associationsform, huruvida de vill driva företag själva eller i kollektiv med andra. I sitt anförande problematiserade Lorena Delgado Varas frågan och menade att vi behöver demokratisera företagande. Även där infinner sig frågan om inte ett publikt aktiebolag, om något, är ett demokratiserat företag där jag och Lorena Delgado Varas och samtliga som lyssnar enkelt kan öppna ett konto och köpa aktier, vara en del av bolaget, gå på årsstämmor, ta del av de beslut som fattas, driva på för förändring och så vidare. Det, om något, måste vara ett demokratiserat företagande.

Vad menar Lorena Delgado Varas att ett demokratiserat företagande är? Varför skulle inte publika aktiebolag kunna utgöra just den typen av företag?

Anf. 60 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Fru talman! Jag tänkte börja med ett exempel angående demokratiserande av företag. Ett exempel är det företag som jag själv jobbade i innan jag kom in i riksdagen, nämligen Astra Zeneca. Företaget insåg att man behövde forska och ta fram nya läkemedel eftersom de läkemedel man hade jobbat med under en längre tid hade slutdatum på patenten. Det gjorde att man drog in vissa läkemedel, och det avspeglade sig i marknaden. Aktierna sjönk i värde, helt enkelt.

Vad hände då? Jo, vi riskerade att Astra Zeneca, ett av de stora företag som finns i Sverige, skulle bli uppköpt av ett amerikanskt läkemedelsföretag eftersom aktierna hade sjunkit i värde. Då fanns möjligheten att köpa. Jag kallar inte det för ett demokratiserande av ett företag. Däremot när jag tar upp demokratiserande av företag pratar jag om vilken inverkan och vilka möjligheter arbetare har att påverka sin arbetsplats och inriktningen för företaget. Kan företaget göras mer hållbart? Går det att göra mer för arbetsmiljön för arbetarna? Det kallar jag för demokratiserande av företag, inte att vem som helst kan köpa aktier och bestämma.

Anf. 61 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Med risk för att jag inte blev klokare av svaret får jag ändå tillstå att om Lorena Delgado Varas menar att vem som helst inte ska ta över företag bör det först och främst poängteras att de arbetstagare som Lorena Delgado Varas refererar till mycket väl själva för den lön de tjänar på bolaget, som de tar emot som ett tack för deras tjänster, kan välja att köpa aktier i bolaget. De kan välja att ta del av den resa som bolaget gör.

Om bolaget går med vinst och ökar i aktievärde eller får ökade utdelningar kommer de också att berika sig själva. Det står fritt för samtliga.

Lorena Delgado Varas berör ett exempel som jag själv inte känner till, nämligen att Astra Zeneca var rädd för att bli uppköpt av ett annat bolag. Den enda utvägen jag ser för att begränsa en sådan möjlighet är att de facto begränsa fritt företagande och äganderätten, att sätta stopp för vem som får köpa vad.

Det är en radikal uppfattning om man från Lorena Delgado Varas och Vänsterpartiets sida menar på att man ska in och styra och ställa över att ett bolag inte får köpa upp ett annat bolag. Alternativet kan vara att bolaget som blir uppköpt får lägga ned, att alla arbetstagare blir av med sina jobb. Den potentiella tillväxten och utvecklingen i fallet med läkemedel hade avstannat och uteblivit. Då finns möjligheter för ett bolag som sitter på kapitalet, som har innovativa idéer, att köpa upp ett bolag och driva det vidare samt skapa mer tillväxt och välstånd som vi alla kan ta del av. Är det en möjlighet som Vänsterpartiet vill begränsa? Utifrån den förra repliken från Lorena Delgado Varas uppfattade jag det så. Det vore bekymmersamt.

Anf. 62 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Fru talman! Jag håller med om att arbetare kan köpa aktier i det företag de jobbar i och på så sätt påverka inriktningen. Men vad jag menar är att det ibland är enkelt att ändra inriktning på företag eller att lägga ned dem. Vi har sett flera exempel på att företag köps upp och sedan läggs ned.

Anf. 63 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! För Kristdemokraternas räkning vill jag yrka bifall till reservation 12 i betänkandet, men principiellt står jag naturligtvis bakom alla våra ställningstaganden.

För svenska företagare har det senaste året varit ett stålbad som ingen av oss här i kammaren eller någon annan hade kunnat förutse. Vi ska självklart vara odmjuka för att det är lätt att göra misstag när nya och oväntade problem uppstår, men desto viktigare är att de som har makten att göra förändringar verkligen lyssnar och sätter sig in i hur en företagares vardag ser ut just nu.

Många vittnar om att det är mycket administration och tid som läggs på att försöka göra allt rätt och riktigt enligt de regler och riktlinjer som finns för de olika krisstöd som regeringen och riksdagen har beslutat om. Men det finns också en oerhörd frustration över att ansökningarna inte har förenklats eller att informationen har förbättrats. Det har varit mycket att ta hand om det senaste året. Flera av branschorganisationerna, till exempel Visita, Svensk Handel och Transportföretagen, säger att det har gått åt fel håll. Det har inte blivit enklare.

Fru talman! I fredags ägde en särskild debatt rum i kammaren som skulle handla om de långa handläggningstiderna för utbetalning av krisstöd till företag. Den debatten förvandlades olyckligtvis till att fokus riktades mot de företag som tar tillfället i akt att begå brottsliga handlingar i och med att stödsystemen finns. Tyvärr finns oseriösa företag som agerar med ont uppsåt, men lyckligtvis är de inte i majoritet eller ens i närheten av detta. Självklart är det oerhört viktigt att oseriösa företag inte ska få del av de stöd som de inte har rätt till, men jag måste ändå få säga att staten

måste behandla företagen med respekt och åtminstone på ett korrekt sätt bekräfta att ansökan är mottagen.

Regeringens egna utredare Stefan Strömberg, som har haft till uppgift att föreslå åtgärder mot coronarelaterad brottslighet, besökte näringsutskottet i förra veckan. Ett medskick som jag tar med mig från honom är att Tillväxtverket kanske inte borde ha fått uppgiften att hantera korttidsstödet från början samt att verket borde tillskjutas mer resurser och samtidigt få en bättre ledning.

Jag undrar fortfarande om regeringspartierna inte ser att det finns saker som borde ha hanterats annorlunda och att det fortfarande finns en chans att förbättra, men det måste göras skyndsamt. Det är därför många av oss i oppositionen ändå har initierat ett utskottsinitiativ, som Moderaterna har pratat om tidigare. Det handlar om att tidsgarantier ändå måste införas. Det har gått ett år, och handläggningstiderna har inte förbättrats och hanteringen har inte blivit enklare.

Fru talman! Regelförbättringar och regelförenklningar för företag är ytterligare ett område som har kommit på efterkälken det senaste året. Nu om någonsin är det oerhört viktigt att parallellt med krisarbeten och stödåtgärder aktivt se på hur näringslivet kan ta sig ur stålbadet. Det är en viktig välfärdsfråga eftersom ett väl fungerande näringsliv är absolut nödvändigt för att det ska finnas några resurser till välfärden.

Vi har under lång tid fått tydliga signaler från näringslivet att det finns mycket i det nuvarande regelverket som borde få en översyn utifrån en ambition att det ska vara enkelt att starta men också driva företag i Sverige.

För vårt näringsliv har pandemin inneburit konkurser, och fler ser de ut att bli. Utöver att ge stöd och i viss mån konstgjord andning är det därför desto viktigare att anlägga moteld för att skapa så bra förutsättningar som möjligt för företagandet i vårt land.

Fru talman! År 2018 riktade OECD rekommendationer till Sverige. En av dessa var att Sverige skulle skapa en gemensam webbportal som kan användas när det gäller konsultationer om regler, att ta del av regler och förslag med mera.

För några veckor sedan hade jag en interpellationsdebatt med näringsminister Ibrahim Baylan om just regelförenklingsarbetet och vad som händer framöver eftersom vi i mars förra året fick ett besked från näringsministern att detta med en webbportal var något som skulle vara på plats inom några månader. Svaret på frågan om den gemensamma webbportalen blev beskedet att den redan finns. Näringsministern hänvisade nämligen till regeringens egen hemsida. Där finns allt, och därmed är rekommendationen om en gemensam webbportal omhändertagen.

Jag är inte helt säker på att näringslivet tycker att det svaret motsvarar uppdraget. Det gör i alla fall inte jag, och tiden går.

När det gäller förenklingspolitiken i övrigt blir svaret följande: "Regeringen avser att återkomma i närtid med beslut om de nya målen för förenklingspolitiken, som främjar svensk konkurrenskraft samt omställnings- och innovationsförmåga." Den som väntar får se.

Fru talman! Som vi alla vet finns det delar av näringslivet som har kommit relativt lindrigt undan. Vissa branscher har närmast gynnats av social distansering och hemarbete.

Vi har lärt oss en del värdefulla saker på grund av pandemin. Vi kommer att fortsätta ha digitala möten, och vi kommer troligen att se en för alltid förändrad kontorskultur där det kommer att vara självklart att lägga delar av sin arbetstid på hemmaplan.

Men vi har också lärt oss att hur stora skärmar vi än har och hur bra uppkoppling vi än har kan det personliga mötet ansikte mot ansikte inte ersättas. Den app finns inte som tar bort vår glädje över att få resa, göra upplevelser på riktigt och byta horisont om så bara för en liten stund.

Jag vill därför att vi riktar lite mer uppmärksamhet mot den svenska besöksnäringen. Den genomgår nu den kanske tuffaste perioden i modern tid, men redan innan corona slog till såg vi utmaningar inom denna bransch. Dessa kommer inte att försvinna bara för att smittan upphör. Det kommer att krävas många kloka beslut över tid från många parter för att den ska kunna återta förlorad mark och sedan växa.

Ungdomar får ofta sitt första jobb inom besöksnäringen, som är en viktig möjliggörare av arbetslivserfarenhet och en bransch som över tid städigt har vunnit mark. Utbildningen av branschspecifika kompetenser för besöksnäringen har dock inte hållit jämna steg med personalförsörjningsbehoven. På senare år har trenden varit att efterfrågan på personal har ökat medan tillgången på personal med rätt utbildning har minskat.

Kompetensfrågan är central för branschens möjligheter att växa och för Sverige som konkurrent till andra besöksområden. Regeringen bör därför stärka kompetensförsörjningen inom besöksnäringen. Utbildningssystemet bör utvecklas i nära samarbete med näringslivet, då det är företagen som besitter kunskapen om vad framtiden kräver.

Fru talman! Vi får aldrig glömma att varje skattekrona skapas av företag som betalar skatt och vars anställda betalar skatt till vårt gemensamma bästa. Utan företag har vi ingen välfärd!

Anf. 64 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Jag tackar för en god debatt.

Det här är kanske de viktigaste frågor vi har att diskutera i denna kammardebatt. Det är förutsättningen för allt annat som vi gör i Sveriges riksdag att vi har företagsamma människor, entreprenörer, som skapar värde, tillväxt och välstånd. Det är det som gör att vi kan ha en rättspolitik, att vi kan ha en hälso- och sjukvårdspolitik och att vi kan göra någon av alla de andra saker som vi här i Sveriges riksdag är överens om är viktiga delar av välfärden.

Det är det här som är grunden för allting – det är helt enkelt att det finns ett välstånd. Och välstånd skapas av företagsamma människor som har ett eget driv, som vågar investera egna resurser och egen tid och kunskap. Det skapas av entreprenörer som utmanar och kanske stjälpjer något gammalt som inte längre funkar med en ny affärsmodell eller en ny produkt. Det är så vi får ett ökat välstånd. Det är så vi skapar tillväxt.

Fru talman! Det kan ibland låta här i talarstolen som om det är politiker som genom olika investeringar, i sina budgetar eller kanske genom att ta bort någon regel eller i värsta fall införa en regel – det finns ju sådana politiker också, som tror att det funkar – skapar goda förutsättningar för företagande och liknande. Så är det ju inte.

Fru talman! Den bästa och mest effektiva näringspolitiken vore såklart om vi klappade igen, jag och du, om du lämnade in klubban på kontoret och låste dörren och vi gick hem och slutade ägna oss åt att sätta upp en massa hinder för företagande. Det är ju precis det politiken alldeles för ofta gör. Vore det inte för att vi politiker hade satt upp en massa regler och en massa byråkratiskt krångel skulle självklart företagandet – de företagsamma människorna, entreprenörerna, de som vågar utmana, ta risker och skapa något nytt – få ekonomin att blomstra. Vi skulle få se oerhört mycket mer tillväxt.

Nu är ju inte jag en sådan person som tycker att vi ska lägga ned hela riksdagens arbete för detta, fru talman. Det behövs såklart regler ibland, och det kan behövas byråkrati därför att det finns andra mål och andra saker som vi vill uppnå. Vi kanske till exempel vill ha en livsmedelslagstiftning för att vi vill att det ska vara tryggt att äta på restaurang. Men då behövs det politiker som ser att det i grunden måste vara fritt att företaga. Om vi ibland, i undantagsfall, tvingas till regler ska de reglerna vara så enkla att följa som möjligt och byråkratin så effektiv och lätt som möjligt. Det ska kosta så lite och finnas så få hinder för företagsamma människor som det bara går.

Jag tycker att vi ska påminna oss om detta, fru talman: Det är inte politiker som skapar välbefinnande i det här landet, det är företagsamma människor. Det är inte politikernas förtjänst när företagsklimatet blir bättre. Där vi tyvärr befinner oss i dag är politikernas uppdrag snarare att rulla tillbaka de många försvärande reglerna, den försvärande byråkratin och de försvärande höga skatterna som politiker från början har infört.

Fru talman! Vi behöver också företagen och näringen för att lösa många av de stora samhällsutmaningar vi står inför. Det handlar inte bara om att få finansiering till rättsväsendet eller hälso- och sjukvården utan också om att det är företagsamma människor, entreprenörer, och innovation som ser till att vi kan lösa till exempel klimatutmaningarna. Och ta inte miste där heller – de flesta och bästa innovationerna skapas av fria människor i fritt företagande och inte av statliga subventioner.

Fru talman! Coronakrisen har gjort det uppenbart, ännu mer uppenbart än det redan var, att företagare ofta är i en oerhört socialt utsatt situation. Den sociala trygghet som andra människor i samhället kan ta för given saknar ofta företagare.

Jag skulle säga att den politik vi haft eller har i Sverige i princip delar upp människor i A- och B-lag, då företagare ofta har mycket sämre social trygghet. Det är svårare att vara sjuk, för att nämna ett exempel. Det är en sådan sak som vi politiker måste ta ansvar för. Har vi sociala trygghetssystem måste de skapa trygghet för alla människor, oavsett om man är företagare eller anställd.

Jag är glad över att vi tack vare att Liberalerna har varit motor i januarisamarbetet har sett till att det finns stöd och åtgärder för att skydda och rädda så mycket företagande som det bara går. Det har inte nått ända fram, och Liberalerna har varit väldigt kritiska till mycket av den byråkrati som har omgärdat coronastöden. Vi har varit kritiska till saktfärdigheten, och vi har varit kritiska till att stöden ibland har legat på en för låg nivå. Vi är dock stolta över att ha drivit fram dem till den nivå de ändå har hamnat på.

Fru talman! Nu har vi börjat komma till en situation där det är uppenbart att vi för att skapa trygghet även bland företagande människor måste

ha en diskussion om och en plan för hur vi ska öppna upp Sverige. Man kan självklart inte stänga ned Sveriges ekonomiska aktivitet hur länge som helst, fru talman. Man kan inte ge konstgjord andning hur länge som helst. I takt med vaccinationerna har Liberalerna ställt krav på att regeringen ska presentera en plan för hur vi ska öppna upp landet så att företagsamheten återigen kan få blomstra.

Fru talman! Vi behöver också se till att det inte bara är våra storstäder och storstadsregioner vi diskuterar när vi diskuterar företagande. För den som har varit utanför Stockholm, Göteborg och Malmö är det uppenbart att företagandet är en kanske ännu viktigare del av den lokala ekonomin där. Det ger människor frihet att forma sina egna liv och gör att man har tillväxt snarare än motsatsen.

Jag och Liberalerna menar att våra myndigheter runt om i landet behöver få ett främjandeuppdrag för att se till att få ett ökat företagande, göra det enklare och så vidare. Vi behöver någon form av servicegaranti, det vill säga att byråkratins kvarnar ska mala snabbare och att man ska vara garanterad att tillstånd kommer på plats fortare, till exempel. Det behöver bli enklare att driva företag i hela landet.

Fru talman! I den här debatten har det förts en diskussion om kooperativa företag, det vill säga den kooperativa modellen för företagande. Som liberal blir jag ganska glad för det, för det är en företagsform som har liberala rötter. Till en början motarbetade ju arbetarrörelsen i Sverige och världen den kooperativa bolagsformen. Vi i Liberalerna har en reservation som jag yrkar bifall till, nämligen reservation 13. Den handlar just om att förenkla för det kooperativa företagandet.

Det är inte så att vi har bestämt oss för en viss bolagsform och tycker att alla företag ska drivas i den formen; tvärtom tycker vi att det ska vara enkelt att driva företag oavsett vilken bolagsform man väljer. Men den kooperativa företagsformen och socialt företagande är ju en form av företagande som kan fylla en funktion på en fri marknad som andra företagsformer inte fyller. Det är klart att varje bolagsform har sina för- och nackdelar, fru talman, och att vi måste göra det enklare för alla typer av företag – inte bara för vissa.

På den punkten har vi alltså reservation 13, där vi föreslår olika åtgärder för att det ska bli enklare. Nu kan Vänsterpartiet – som har talat sig varmt för kooperativt företagande – välja, fru talman: Vill man rösta på Liberalernas reservation, som vill förenkla för kooperativt företagande? Eller vill man visa sina kort och avslöja att det egentligen inte handlar om att förenkla för företagande utan om att styra ekonomin till en viss bolagsform? Man kan välja mellan Lenin och liberaler, så att säga.

Det finns många skäl att tro att Vänsterpartiet inte kommer att rösta på Liberalernas reservation. Till exempel har man inte varit pådrivande för att det ska bli enklare med personoptioner, som också är ett sätt för medarbetare att vara delägare i företag. Man har inte heller drivit på för att det ska bli lägre beskattning av aktier och fonder i ISK och på så sätt öka ägandet i de breda folklagren. Men man har i alla fall en chans!

Med de orden ber jag om ursäkt för att jag överskred min anmälda talartid. Jag vill också säga att jag självklart står bakom alla våra reservationer.

Anf. 65 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Fru talman! Jag har begärt tio minuters talartid och ska försöka hålla mig till det.

I dag debatterar vi alltså näringsutskottets betänkande NU20 *Näringspolitik*, som bygger på de motioner på området som ledamöterna har skrivit under allmänna motionstiden.

Jag vill inleda med att yrka bifall till näringsutskottets förslag och avslag på motionerna.

Fru talman! Jag skulle vilja börja i det utmanande läge Sverige och världen befinner sig i. Vid förra årets näringspolitiska debatt kunde nog ingen av oss ana var vi skulle vara nu. Vad vi däremot alla kunde se var att besöksnäringen och restaurangbranschen hade det tufft. Ändå valde Sverigedemokraterna att i sin budgetmotion lägga en straff på besöksnäringen genom att höja restaurangmomsen med 14 miljarder. Det är jag glad att ingen annan i den här kammaren gjorde.

Det har varit en tuff och svår tid under pandemin – för många enskilda, för många företag, för elever och äldre, liksom för dem som jobbar med samhällets viktigaste tjänster. Även det vi har tagit för givet att vi alltid ska kunna göra – gå på fotboll, se en skidtävling, klippa oss hos en frisör, äta med kompisar på krogen, träna inomhus eller till och med helt enkelt gå och handla – har sett annorlunda ut. Men krisen har också visat hur Sverige tillsammans har ställt upp: enskilda människor, det offentliga, organisationer, företag och inte minst alla som jobbar i vården.

Vi i den här kammaren har fattat beslut efter beslut om extraändringsbudget efter extraändringsbudget, och det hade vi aldrig klarat av om inte finansminister Magdalena Andersson hade sparat i ladorna tidigare. Vi är nu uppe i 400 miljarder kronor som går till att klara välfärden, klara jobben och klara företagen. Det, fru talman, har aldrig hänt förut.

Trots att det inte är över än måste jag säga att jag känner en liten framtidstro. Vårsolen tittar fram, även om man inte kan se den i Stockholm just i dag, och vi har alla nära och kära som har fått sin första eller andra vaccindos. Jag har fått krama min mamma.

Fru talman! Det är glädjande att se så många motioner i det här betänkandet, men jag vill också tala om att vi i näringsutskottet haft förmånen att behandla flertalet av dem under tidigare riksmöten. Jag tänkte dock lyfta några av de områden som ledamöterna har motionerat på.

Det handlar till exempel om att främja testbäddar, vilket är ett av regeringens fokusområden i nyindustrialiseringsstrategin tillsammans med Kunskapslyft industri, hållbar produktion och Industri 4.0. Som exempel fick Vinnova i uppdrag 2017 att anordna en samordningsfunktion för testbäddar, och i den nya forsknings- och innovationspropositionen fortsätter en satsning på testbäddar fram till 2024.

Det handlar också om startup-företag och innovationssystem. Sverige är rankat som ett av världens mest innovativa länder, och det måste vi fortsätta att vara. Vinnova lägger nu till exempel 50 miljoner till innovativa startup-företag för att bolagen ska vidareutveckla skalbara lösningar som bidrar till en hållbar tillväxt på en global marknad. Ett av dessa bolag är Hydroc Energy Storage AB, som arbetar med en ny teknologi för att spara värme från sommar till vinter i berggrunden. Ett annat är Lyllos Entertainment AB, vilket är en streamningstjänst som med maskininlärning anpassar filmer för hörsel- och synskadade. Ytterligare ett är Womni AB, en

digital plattform där kvinnor på väg in i eller i klimakteriet gör ett självskattningstest som ger en individanpassad behandlingsplan och kontakt med specialister oavsett var i Sverige de bor.

Som ledamöter före mig har pratat om handlar det även om kooperationens förutsättningar, om kvinnors företagande och om tillgång till det marknadskompletterande kapitalet. Det handlar om delningsekonomi – och om besöksnäringen. I Åre åktes de sista åken i söndags, när liftarna stängdes. Jag måste säga att jag lyfter på hatten åt Sveriges magiska skidorter, som har visat att det gick att hålla öppet på ett smittsäkert sätt. Det gjorde man genom att utveckla nya, digitala tjänster och genom att ha många värdar som hjälpte besökarna att göra rätt.

Att hemestra och svemestra ökade i popularitet redan förra sommaren. Många är de svenska pärlor som sett en ökad inhemsk turism. Regeringen satsade tillsammans med Centerpartiet och Liberalerna mer resurser på Visit Sweden med uppdraget att även marknadsföra Sverige för svenskarna. Tillväxtverket har även fått resurser att satsa på den återhämtning som besöksnäringen behöver. Regeringen bereder en besöksnäringstrategi.

Betänkandet handlar också om viktiga företagsfrämjande åtgärder. Målet för näringspolitiken är ju att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag. Och här, fru talman, har regeringen till exempel gett uppdrag till Tillväxtverket, Rise, alltså Research Institutes of Sweden, Digg, alltså Myndigheten för digital förvaltning, och Vinnova, alltså Verket för innovationssystem. Det är många förkortningar, och ibland vet jag inte om det hela blir förståeligare om man läser ut hela namnet. Uppdraget är dock att genomföra insatser som skapar förutsättningar för näringslivet att bli mer innovativt.

Här vill jag nämna Vinnovas, Energimyndighetens och Formas satsning på de strategiska innovationsprogrammen, som nu gör att vi till exempel ser innovationstävlingen Infra Awards om hur Sveriges framtida transportinfrastruktur ska utvecklas både snabbare och mer hållbart. Samverkansprogrammen fortsätter även denna mandatperiod: Hälsa och life science, Näringslivets klimatomställning, Näringslivets digitala strukturomvandling och Kompetensförsörjning och livslångt lärande.

Det är viktigt att säga att den nya klimatsmarta industrieran är här, och för mig som socialdemokrat är det ingen tillfällighet. Vi gick till val 2014 på att nyindustrialisera Sverige med en smart industristrategi, med en överenskommelse om energin så att industrin fick långsiktiga besked, med satsningar på infrastruktur som Norrbotniabanan, med satsningar på att muddra hamnar och med en godsstrategi för att flytta över gods från gummihjul till järnväg och sjöfart, liksom med ett kunskapslyft som nu innehåller hela ytterligare 153 900 utbildningsplatser.

Detta är viktigt för företagens kompetensförsörjning. Det handlar om bostadspolitiska satsningar som har gjort att det byggts mer bostäder runt om i Sverige än under de senaste 30 åren, Industriklivet med Klimatklivet, statsministerns innovationsråd, samverkansprogram och strategiska innovationsprogram, två forsknings- och innovationspropositioner och branschernas färdplaner.

Och nu händer det: batteriproduktion hos Northvolt i Skellefteå, fosilsfri järnsvampsproduktion hos LKAB, Södras satsning på världens första biometanolanläggning, Volvo Cars tillverkning av elmotorer i Skövde, Synsam flyttar hem glasögonsproduktionen från Asien till Östersund och

sköna gröna satsningar som görs av Hybrit, H2 Green Steel, Scania och Bombardier. Vi vill bli världens första fossilfria välfärdsland, och när vi tillsammans med näringen och forskningen kavlar upp ärmarna ska vi nå det målet.

Med detta, fru talman, vill jag trots mängden av reservationer ändå säga att det är mycket som vi i den här kammaren är överens om när det gäller svensk företagsamhet. Det vore dock ännu bättre om vi klarade av att också stå för överenskommelser och att inte lämna de parlamentariska samtalen. Då tror jag att företagens vilja att investera skulle öka.

Anf. 66 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Fru talman! Vi har haft ett år med en coronapandemi som har slagit jätte hårt mot Sverige och resten av världen. Människor har blivit sjuka och dött, människor har blivit av med jobbet och företagare i Sverige har sett sina livsverk gå under.

Det har beslutats om en hel del stöd från riksdagens sida i olika budgetbeslut. En del av dem har fungerat ganska väl. Jag har själv bakgrund i industrin och vet att permitteringsstödet överlag har fungerat rätt hyggligt. Exempelvis har AB Volvo haft all sin personal, nästan 20 000 personer, permitterad, för att sedan låta dem återgå i tjänst. Vi ser andra branscher som har drabbats väsentligt hårdare, där det har gjorts för lite, för dåligt och för sent från regeringens och stödpartiernas sida, inte minst om vi tittar på den viktiga besöksnäringen, handeln, kulturen och idrotten.

Jag tror att vi framöver måste se till att staga upp detta ordentligt. Då finns konkreta förslag här i riksdagen både om att utveckla det så kallade omställningsstödet, alltså riktat mot de företagare som har tappat mest pengar, så att de kan få en hjälp framåt i krisen och att man inkluderar personalkostnader i ett utvecklat system, och om att sätta en tidsgaranti. Om en företagare har en komplett ansökan ska man garantera utbetalning inom fyra veckor. Man ska kombinera tidsgarantin med skärpta straffbestämmelser för att komma åt de problem som har uppkommit i bakvattnet av stöden.

Nu är det snart skarpt läge. Då är frågan: Kan Socialdemokraterna tänka sig att stötta dessa förslag från Moderaterna om ett nytt och utvecklat omställningsstöd respektive en tidsgaranti och skärpta straffbestämmelser?

Anf. 67 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna! Lars Hjälmered har helt rätt på många punkter. Detta är ju en situation som vi inte har haft innan, även om man kanske kan jämföra lite grann med finanskrisen, som vi har kunnat lära oss en del av.

Under finanskrisen hade vi inte vare sig omställnings- eller omsättningsstöd. Vi hade inte hyresstöd. Vi hade inte korttidspermitteringsstöd. Vi hade inga stöd. Därför har man i den här krisen verkligen jobbat hårt för att rädda företag och jobb. 580 000 jobb inom korttidspermitteringsstödet är helt enormt. 400 miljarder i stöd har vi skattebetalare och den här kammaren beslutat om.

Det är helt rätt: Man måste lära sig från gång till gång. Annars skulle dessa stöd naturligtvis ha funnits under finanskrisen, eller hur, Lars Hjälmered?

Moderaterna har mycket riktigt lagt fram ett utskottsinitiativ som vi håller på att behandla. Det ska upp om fyra veckor. Problemet med Moderaternas förslag var att det inte stod någonting alls om kompletta handlingar. Det kom först lite senare. Jag tror att det var vid förra mötet, efter att vi hade diskuterat detta väldigt länge. Vi hade haft besök av fuskministern eller fuskpolisen, vad man nu vill kalla honom, Stefan Strömberg som talade om för oss att han inte tyckte att vi skulle införa ett sådant här stöd, för det kunde öka kriminaliteten.

Men sedan ändrade sig Moderaterna och talar nu om kompletta ansökningar. Det är klart att man vill att det ska gå fort när ansökan är komplett. Jag ringde faktiskt till Tillväxtverket i går. Enligt dem tar det just nu fyra till sex veckor innan man får utbetalningen när ansökan är komplett. Vi börjar oss alltså närma oss den tid som Moderaterna efterfrågar.

Anf. 68 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Fru talman! Det har varit klart för alla hela tiden att vad vi vill – och där har vi också stöd av andra partier och viktiga näringslivsorganisationer – är att man ska ge en tidsgaranti. Det är inte bara Moderaterna som för fram detta utan också viktiga branschorganisationer som Visita, Svensk Handel, Almega och Transportföretagen. Även fackliga organisationer, som Sveriges Ingenjörer, delar Moderaternas uppfattning.

Inför en tidsgaranti för de kompletta ansökningarna, men se också till att komma åt den brottslighet som finns. Det är ett problem att regeringen inte har infört en särskild straffbestämmelse för brott som gäller korttidspermitteringsstöden. Jag hoppas att vi kan enas i detta framöver.

Det har tagit för lång tid för drabbade företagare. Återigen är det alltså inte bara Moderaterna som säger detta. Fråga den viktiga besöksnäringen eller handeln och deras medarbetare! Det är omvittnat att det har kunnat ta månader från det att man har tappat mycket av sin omsättning och har fått säga upp personal till dess att man ens har kunnat ansöka hos Tillväxtverket eller Skatteverket.

Detta har till och med gått så långt att näringsministern har blivit KU-anmäld och kommer att granskas konstitutionellt, inte för vad han har gjort utan för att han inte har gjort tillräckligt och på det sättet kanske inte ens har levt upp till budgetlagens bestämmelser om effektivitet och produktivitet.

Det viktiga nu, tycker jag, är att vi ser till att staga upp stöden i det som jag hoppas är slutet av en coronapandemi för Sverige, så att det blir en livlina för viktiga företagare framåt och så att vi kan rädda restauranger, handlare och andra viktiga företagareverksamheter. Då behövs tidsgarantin när det gäller de kompletta ansökningarna, straffbestämmelserna och det utvecklade omställningsstödet, som inkluderar personalkostnader.

Anf. 69 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag förtydligar: I utskottsinitiativet står det att det ska betalas ut pengar efter fyra veckor oavsett om handläggningen är klar eller inte och att det sedan ska kontrolleras. Det har alltså förändrats under tiden, och vi håller fortfarande på och diskuterar det. Vi har till och med bjudit in Ekobrottsmyndigheten i morgon för att höra deras åsikt i frågan. Sedan kan vi ta upp den diskussionen. Men jag delar ledamotens åsikt att handläggningen och utbetalningarna ska ske skyndsamt. Precis som förvalt-

ningslagen säger ska det ske skyndsamt. Vi måste rädda jobb och företag. Där delar jag verkligen ledamotens åsikt.

Men sedan har jag en fråga. Det står ingenting om detta i det betänkande som vi egentligen ska diskutera i dag. Men vad som är företagsfrämjande eller vad som är det jag tror får företag att investera är långsiktighet – när de vet de långsiktiga spelreglerna. Därför kan jag bli lite orolig när Moderaterna lämnar sin egeninitierade Sverigeförhandling eller när de lämnar gängsamtalet, migrationssamtalen eller energiöverenskommelsen. Det skapar ingen långsiktighet, och det gynnar inte företagets investeringsvilja när de inte vet vad politiken vill och när man inte klarar av att stå upp för en överenskommelse.

Anf. 70 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Besöksnäringen är av allt att döma den del av näringslivet som drabbats allra hårdast under pandemin, vilket även Anna-Caren Säterberg berörde i sitt anförande. Utländsk turism har nästan helt försvunnit, och det tappet har inte kunnat vägas upp av den ökade inrikes- turismen, oavsett hur mycket vi slänger oss med termer som svemester eller hemester.

Politiken har försökt att bistå näringen under denna prövande tid, men när man pratar med företrädare för branschen blir det tydligt att de är allt annat än nöjda med regeringens arbete på området. Stödåtgärder har dröjt. Stöd har inte betalats ut. Stödåtgärders utformning har varit krånglig, lätt att missförstå och så vidare.

Kollar man vidare ser man att det i detta betänkande faktiskt finns en rad andra förslag som inte är direkt kopplade till krisstöden men som ändå skulle innebära betydande förenklingar för den berörda delen av näringslivet, alltså besöksnäringen.

Det finns bland annat från Sverigedemokraterna förslag om avskaffat hotelltillstånd – hotelltillstånd innebär en onödig administrativ börda för småföretagen på området. Det finns förslag från oss om att de facto avskaffa danstillståndet, precis som riksdagen för länge sedan tillkännagav för regeringen att man skulle göra. Det finns från vår sida åsikter kring kraven på utformning av meny för att få servera alkohol – det är alltså ytterligare en administrativ börda för den berörda delen av näringslivet. Vi har förslag kring personalligare och kassaregister i hotell- och restaurangbranschen och ett flertal andra konkreta åtgärder som inte bör ses som krisstöd men som ändå skulle kunna underlätta den framtida återhämtningen för en väldigt hårt pressad del av näringen.

Varför följer inte Socialdemokraterna upp något av dessa förslag?

Anf. 71 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Tack, Tobias Andersson, för frågorna! Tobias Andersson har helt rätt. Restaurang- och besöksnäringen är faktiskt en av de mest regeltunga branscher som finns. De ska förhålla sig till de kommunala, regionala och nationella bestämmelserna. Och det kan se olika ut när det gäller alkoholtillstånd i olika kommuner. Det är en tuff bransch – jag har jobbat i den i hela mitt liv. Och det finns väldigt mycket regler.

Därför startade Sveriges Kommuner och Regioner tillsammans med Visita ett branschförenklingsprogram som heter Serverat. Vad jag har hört har det inte gått så bra som man hade hoppats. Många kommuner har inte

deltagit. Då kanske man inte kan få den effekt man vill ha. Men jag delar verkligen uppfattningen att det finns mycket att göra.

Nu står vi här i kammaren. Jag är inte regeringen. Jag är riksdagsledamot, precis som Tobias Andersson. Men regeringen har lovat att komma tillbaka med regelförenklingsmålen och annat, och näringsministern har gjort en regelförenklingsresa som borde innebära att man kommer tillbaka med förslag där.

Jag delar alltså uppfattningen att det finns mycket att göra för att hjälpa besöksnäringen. Men det finns en fråga som ingen ännu har fått svar på. Jag tror att man verkligen stjälpur restaurangnäringen om man höjer restaurangmomsen med 14 miljarder, som Sverigedemokraterna vill göra. Det tror jag sänker hela branschen.

Anf. 72 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret. När det kommer till restaurangmomsen har det naturligtvis funnits olika åsikter kring hur effektiv sänkningen av densamma var. Om jag inte missminner mig fanns det kritik mot åtgärden också från socialdemokratiskt håll en gång i tiden, även om det kanske låter annorlunda i den här diskussionen. Men jag tycker att det är en fråga som vi internt i mitt parti bör se över inför höstens budgetprocess. Det kan jag tillstå. Den diskussionen kommer att äga rum.

Men med det sagt finns det väldigt mycket inom det motionsbetänkande som vi nu debatterar som jag finner problematiskt för förutsättningarna för den svenska besöksnäringen. Och regeringen kanske någonstans är svaret skyldig när det gäller att det är så. Även om Anna-Caren Säterberg själv tycks dela min problembild och erkänner den onödiga administrativa regelbörda som åligger besöksnäringen är det ju inte minst socialdemokratiska beslut som har lett fram till att vi nu har den situation vi har.

Just målen för förenklingspolitiken, som Anna-Caren Säterberg refererar till som någon form av förhoppning om en förändring på området, är ju faktiskt fördröjda och kommer förmodligen att implementeras först med ett års fördröjning. De skulle nämligen ha återfunnits i höstbudgetpropositionen från regeringens sida. Men de utelämnades. Man skyllde på pandemin trots att det är just nu under pandemin som vi behöver regelförenkling för att underlätta den framtida återstarten. Jag tycker faktiskt att det är en ganska dålig ursäkt från regeringens sida, utan att beskylla Anna-Caren Säterberg personligen för densamma.

Vi hade kunnat ha en avsevärt mer effektiv regelförenklingspolitik ifall regeringen hade tagit tag i dessa frågor. I stället låter man det rinna ut i sanden. Hittills har vi inte sett någonting från Förenklingsresan, och de förenklingspolitiska målen lyser med sin frånvaro. Det är regeringens fel. Hur svarar Socialdemokraterna på detta?

Anf. 73 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag försökte svara på frågorna i det tidigare anförandet, men jag kan ta det igen.

Vad regeringen gjorde redan förra mandatperioden var att starta Serberat, som jag sa. Det gjorde myndigheterna tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner och tillsammans med Visita. Det handlade helt enkelt om: Hur ska vi få ned regelbördan? Det är en regelbörda i den här branschen. Den är väldigt regeltung.

Jag sitter inte i regeringen, men man får väl tillstå att regeringen har haft ganska mycket att göra under pandemin, kanske speciellt på närings- sidan. Det är många olika nya förslag och många olika nya stöd. Det är sådana stöd som Sverige aldrig har haft, sådana stöd som inte fanns under finanskrisen och sådana stöd som man helt enkelt nu har arbetat fram tillsammans med näringen. Vad behövs? Det är tur att man gjort detta. Annars vet jag, helt ärligt, inte hur det skulle ha sett ut.

Detta har kanske tagit bort lite av den arbetskapacitet som annars hade funnits till annat. Men jag, som inte är regeringen, tror att vi kommer att få se regelförenklingsmålen inom en snar framtid. Det hoppas jag, helt enkelt.

Anf. 74 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! I dag, den 5 maj, är det en historisk förgrundsgestalt för Socialdemokraterna som har födelsedag: Karl Marx.

Vi har haft en diskussion tidigare här om kooperativt ägande. Marx var kritisk till det kooperativa ägandet; han tyckte egentligen att det var lite för ”sossigt”. Därför undrar man, fru talman, vad Socialdemokraterna tycker. John Stuart Mill, liberalen, var en stark förespråkare för det kooperativa ägandet.

Fru talman! Runt om i det här landet, utanför de största städerna och utanför de mest ekonomiskt växande regionerna, finns ganska många livskraftiga företag. Det är små och medelstora företag som går bra men som kanske inte går tillräckligt bra för att det ska komma någon riskkapitalist eller någon annan person och gå in som ägare och få en mycket hög avkastning. Men de går bra, så bra att de kan dela ut löner, göra nya investeringar och hålla de platser där de finns vid liv genom att helt enkelt skapa välstånd.

Ett sätt som de här företagen skulle kunna fortsätta att leva på som livskraftiga bolag hade varit om det vore enklare för dem som jobbar där, arbetarna själva, att ta över ägandet när det inte finns någon annan ägare som vill gå in.

Därför undrar jag så här på Marx födelsedag om Socialdemokraterna fortfarande lutar sig mot sina förgrundsgestalter och är kritiska till det kooperativa ägandet. Eller har man närmat sig Liberalerna och John Stuart Mill och har egna förslag – och i så fall vilka – för att förenkla just för arbetarkooperativ att ta över livskraftiga företag som inte hittar andra alternativa ägare?

Anf. 75 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman och Joar Forssell! Jag kan inte svara på om det finns några exakta förslag framtagna om detta nu.

Däremot skulle jag vilja prata lite grann om Kooperationen. Även om Liberalerna känner en stark grund i den måste jag också säga att det finns väldigt mycket i arbetarrörelsen som har med Kooperationen att göra.

Om man lyssnar på Kooperationen nu för tiden får man reda på att på de ekonomiska programmen i Sverige, vare sig man läser på Handels, på ekonomiprogrammet på Stockholms universitet eller någon annanstans, kan man inte någonstans läsa om Kooperationen. Det finns alltså en brist.

Jag tycker att det finns en brist även när vi utformar våra förslag och våra reformer. Vi tänker inte på Kooperationen som en företagsform, och vi anpassar inte heller riktigt förslagen efter den.

Jag är därför glad att Joar Forssell lyfter Kooperationen. Jag tror att den har en väldigt stor möjlighet som företagsform nu efter pandemin att locka fler att starta kooperativa företag och göra saker tillsammans. Och Kooperationen är stor redan som den är i dag. Den är enorm, fast man inte tror att det är så. Andelen medlemsägda företag och Kooperation är enorm. Jag tackar helt enkelt för frågan.

Anf. 76 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Då vågar jag kanske inte hoppas på att bli bjuden på tårta här utanför av Socialdemokraterna för att fira Marx födelsedag.

Om man tycker att det är intressant att göra det enklare för Kooperationen kan man rösta på Liberalernas reservation 13, som handlar just om detta. Den handlar inte om att styra ekonomin till vissa bolagsformer, utan den handlar om att göra företagandet enklare. Det här handlar delvis just om de livskraftiga bolag runt om i landet som skulle kunna ägas kooperativt.

Fru talman! Jag har en annan fråga till Socialdemokraterna. I anförandet pratade Socialdemokraterna mycket om olika statliga program, olika stödformer och olika sätt som politiken ska gå in och understödja enskilda företagare eller enskilda branscher på.

Vi vet från forskningen om hur företagsstöd funkar att det finns exempel på att det funkar. Men generellt, på en aggregerad nivå, blir företag som får stöd mindre effektiva men tar ut högre löner. Det verkar inte vara så att stöd generellt är ett bra sätt att skapa ett livskraftigt företagande. Tvärtom riskerar man att få den typ av företagande som man brukar kalla för bidragsentreprenörer.

En sak som vi ofta lyfter är att det behövs regelförenklingar, alltså att politiken kanske ibland ska göra lite mindre och sluta stå i vägen så mycket för företagandet. Ett exempel på det, som vi har haft som förslag, är någon form av servicegaranti. Det innebär att man kan garantera att företagen får service och myndighetsbeslut inom en viss tid; annars ska de kunna få en ekonomisk kompensation.

Fru talman! Min fråga är om Socialdemokraterna har haft egna förslag på till exempel en servicegaranti eller kan ge exempel på egna regelförenklingar man vill se.

Anf. 77 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan! Jag vill bara inte riktigt släppa Kooperationen än, utan jag vill också tala om att det förra mandatperioden gjordes en typ av strategi i Näringsdepartementet. Jag vet inte riktigt hur den har landat eftersom jag lämnade näringsutskottet, men det ska jag ta reda på, Joar Forssell!

Socialdemokraterna är inte partiet som äter tårta, utan vi äter kanske ... ja, jag vet inte vad vi äter. Men andra saker, helt enkelt.

När det gäller Joar Forssells fråga om att man inte ska bry sig om företagen utan släppa dem fria måste jag säga att jag ibland står upp för byråkratin. Det kan handla om att vi vill se en klimatomställning, och det kan

handla om att vi vill ha sjysta villkor för arbetstagare. Det kan handla om många saker som jag tycker är byråkratiskt viktiga.

Så uppstår oftast regler – genom att man helt enkelt vill någonting och vill få fram någonting. Men sedan kan det också finnas väldigt många onödiga regler, och dem måste man ta bort. Man kan inte bara addera, utan man måste också se att vissa regler har tjänat ut. Det är klart att man hela tiden från myndigheternas sida jobbar med det.

Jag tror också att kommunerna jobbar mycket med det här och är väldigt duktiga. De har också mer av servicegarantier – precis det som Joar Forssell efterfrågar – för byggnadslov och för andra tillstånd som företagare söker. I kommunerna är man naturligtvis också mycket närmare företagen, och det är väldigt många regler som är på kommunal basis. Jag tror att kommunerna gör ett jättebra jobb med servicegarantier.

Jag vill också bara säga att det verkar bo en liten socialist i alla just under den här tiden med pandemin. Vi hör uttalanden från partier om Telia och vad de ska göra, och vi ser alla möjliga saker. Det verkar som att i en pandemi är det socialdemokratin vi litar på.

Anf. 78 KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! Det senaste året har för hela världen, inte minst i näringspolitiken, varit som inget annat. Det har präglats av en osäkerhet. Alla som har varit i närheten av näringspolitik vet att vad företagare efterfrågar från oss politiker är förutsägbarhet, och det har vi inte kunnat bjuda på det senaste året. Många företagare har haft sömnlösa nätter på grund av läget och på grund av denna osäkerhet.

Men, fru talman, det senaste året har också präglats av en beslutsamhet – en beslutsamhet hos företagare som har hållit fast vid sitt företag, gjort Anpassningar efter Anpassningar och kämpat. Det är också en beslutsamhet i det politiska systemet där vi över blockgränserna och gemensamt i riksdagen har arbetat hårt för att få fram stöd som tidigare inte har funnits. I raketfart har nya stöd tagits fram. Myndigheter har arbetat oerhört hårt för att ställa om sin verksamhet och växla upp för att kunna leverera på det som vi har tagit fram i politiska reformer.

Detta har inte i alla delar och varje dag varit till fyllest. Det, fru talman, beror mycket på att vi har skapat och sprungit samtidigt.

En typ av stöd, korttidspermitteringen, fanns i stora drag klar före pandemin. Det ska vi vara glada för i dag. Detta stöd var anpassat för industrins förutsättningar. Industrin var mycket drabbad i början av krisen. Men ju längre krisen gick har andra företag, inte minst inom besöksnäringen och de kontaktnära företagen, drabbats hårt. För dem fanns det inget färdigt stöd att ta från hyllan, utan det fick skapas. Där har det också varit större praktiska svårigheter att få det helt rätt och att få ut det.

Fru talman! Jag tycker att den som försöker måla upp en ensidig bild av detta år måste kunna se flera saker. Det finns företagare som har väntat oacceptabelt länge på sina stöd. Samtidigt är det så att den insats som har gjorts från regeringen och från våra myndigheter är imponerande.

Om man jämför med den aktivitet som var under finanskrisen är skillnaderna oerhört stora i fråga om mängden stöd och kapaciteten när det gäller att få ut stöd. Olikskheterna är slående. Vi ska – det är en viktig poäng – lära oss av finanskrisen och inte göra som den borgerliga regeringen gjorde, som avvecklade dessa stöd alldeles för snabbt. Vi måste hålla i och

hålla ut även i den delen och se till att ekonomin verkligen kommer på plats.

Fru talman! När vi siktar framåt längtar vi på många sätt tillbaka till det som vi hade. Men jag och Miljöpartiet tycker också att vi i denna kris ska kunna längta till någonting som är bättre. Vi ska inte gå tillbaka till det normala i alla delar, utan vi ska göra en grön omstart av svensk ekonomi.

Vi har två andra kriser som också pågår. Klimatkrisen och krisen för naturen behöver också stora krisinsatser. Och vi gör klokt i att kombinera dem.

Det syns också väldigt tydligt i de satsningar som görs att vi har identifierat investeringar och satsningar där vi kan kombinera stärkande av svenska företag – stärka deras möjligheter att skapa nya jobbtillfällen – med krafttag inte minst vad gäller klimatkrisen. En del är det breddade Industrilivet.

Fru talman! Man kan mäta framgång i fråga om olika typer av politiska initiativ på lite olika sätt. Men en indikator är när politiker av alla färger springer med selfiepinnen och jagar en del av framgången. Industrilivet är ett sådant. Har inte alla varit i Gällivare och sugit åt sig av den framgång som sker där nu när svensk stålindustri siktar på att göra stål utan kol? Helt oberoende av om man har varit för eller emot de stöd som gör denna satsning möjlig är man där nu, för nu är det en framgångssaga.

Denna satsning på stål utan kol och den gröna industrirevolution som sker i Norrland hade inte skett utan det av Miljöpartiet initierade stödet Industrilivet, som vi nu breddar eftersom det är framgångsrikt – det funkar. Vi får både klimateffekt och jobbeffekt, och det är fantastiskt roligt att se. Och visst inbjuder jag alla att vara med och dela på glädjen. Men det är bra för väljarna att komma ihåg vem det var som kom på idén, och det var Miljöpartiet.

När vi siktar framåt ska vi också stärka den cirkulära ekonomin och delningsekonomin. Här behöver vi bli bättre. Jag är nämligen övertygad om att framtiden i många svenska företag ligger i att de fortsätter att vara aktiva och innovativa i de delar där Sverige är bra på miljöteknik. Men vi får inte gå omkring och vara så stolta att vi låter andra länder springa om oss. Vi måste fortsätta att ha en hög innovationstakt.

När vi arbetar med företagsstöd finns det en del där jag menar att det finns skäl att vara självkritiska. Utredningen om livsinkomster, som har tittat på mäns och kvinnors ekonomi genom hela livet, har kunnat konstatera att de stöd som staten och det offentliga ger till företagande är långt ifrån jämställda. Män får mer stöd, och inte minst får män mer stöd för sådant som gör att de själva kan bli rika. Detta är allvarligt. Fördelningen av och tillgången till kapital bland män och kvinnor i Sverige är oroande. Det är mycket stora skillnader mellan män och kvinnor i Sverige när det gäller hur mycket kapital de har tillgång till. Det innebär också att alldeles för få kvinnor har ett fuck off-kapital som gör att de kan känna sig trygga med att i varje stund kunna lämna en livssituation som inte är bra. Det måste vara ett politiskt mål att alla kvinnor faktiskt kan ha det, så att de kan lämna en situation som är dålig för dem.

Vi har en möjlighet i de offentliga system som stöttar företag att se till att de gynnar män och kvinnor på samma sätt, så att både män och kvinnor får möjlighet att starta företag och får möjlighet att bygga upp ett kapital och bli rika. Där är vi inte i dag. Det behöver vi ändra på.

När jag tittar framåt ser jag att det är viktigt att vi förmedlar framtidshopp och framtidstro. Jag är övertygad om att vi gör det bäst genom att kroka arm med svenska företag. Det är det som är den svenska framgångsfaktorn – samarbete mellan politik och näringsliv och att ta sig an svåra framtidsfrågor som klimatfrågan och krisen för naturen och den biologiska mångfalden. Då kan vi göra det och främja svenska företag, skapa svenska jobb och skapa framtidstro samtidigt. Det är fullt möjligt.

Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 16 Energipolitik

Energipolitik

Näringsutskottets betänkande 2020/21:NU21
Energipolitik
föredrogs.

Anf. 79 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 om mål om en fossilfri elproduktion.

Energiområdet är brett. Det visar inte minst detta betänkande, som omfattar hela 170 motioner. Energipolitiken är central inte bara för energiproducenter och företagskonsumenter. Energipolitiken finns ända in i tvättstugan och alltmer i våra privata garage.

Vi har en lång framgångsrik historia med att ligga i framkant inom energiproduktionen i Sverige, ända från bergshanteringen i en mer industriell form via industrialiseringens start och utbyggnaden av vatten- och kärnkraft. Det är inte utan möda och kreativitet som Sverige har gått från att vara ett av Europas fattigaste länder till att i dag vara ett av EU:s mest välbeställda.

Men detta, fru talman, har aldrig varit utan uppoffringar. All energi har sitt pris. Därför är det också viktigt att vara resurseffektiv med energin och inte förlösa resurserna.

Vi vet vilka stora naturvärden man fick betala med då man byggde ut vattenkraften, och vi vet vilka stora landområden som har tagits i anspråk för enorma luftledningar från energiproduktion till konsumtion. Och vi har ännu inte börjat med skrotningen av gamla vindkraftverk. Detta kommer inte heller att ske utan att resurser tas i anspråk. Verken ska helst producera energi så fort det blåser, annars förlösas vi en resurs.

Fru talman! Det är inte en självklarhet att det alltid kommer att vara så att vi är framgångsrika som nation. Ekonomisk stabilitet och tillväxt kräver hela tiden nya innovationer och lösningar på problem.

För oss moderater vilar en stark energipolitik på några grundläggande värderingar. Vår energiproduktion ska vara miljö- och klimatvänlig. Vår el ska vara leveranssäker – man ska kunna lita på att den finns då den behövs. Den ska produceras på ett teknikneutralt sätt, och priserna på vår el ska vara konkurrensförmåliga och gynna jobb och utveckling i Sverige, så som alltid varit fallet. Målet ska vara en fossilfri elproduktion som man också vill investera i.

Fru talman! Därför är det nu djupt beklagligt att sittande energiminister Ygeman har fastnat i utredningar som aldrig blir klara och beslut tagna i riksdagen som aldrig verkställs – som beslutet om att återkomma om leveranssäkerhetsmål och hur dessa ska uppnås. Dessa mål är ytterst viktiga för jobben och för utvecklingen av våra företag i Sverige.

Vidare måste forskning komma på plats så fort som möjligt. Här väntar vi fortfarande på forskningspropositionen, och tiden går.

Fru talman! Det är genom forskning och utveckling vi kommit så långt som vi har i Sverige vad avser miljö- och klimatmålen. Våra företag är på tå och tar till sig de senaste forskningsrönen; det gynnar oss alla.

Det är också djupt beklagligt att regeringen förhålar beslut om slutförvar för kärnavfall i Forsmark, ett beslut som behöver tas före sommaren. Om det inte tas riskerar vi driftsstopp om något år, då lagren av kärnavfall är fulla.

Fru talman! Vi är ett innovativt land, ett av de mest innovativa i världen. Om vi från staten tillhandahåller bra riktlinjer och snabba beslutsprocesser i politiken händer mycket på energisidan i våra företag. Därför är det viktigt att också forskning om och tillstånd för nya, moderna kärnkraftverk kommer på plats. Ska man våga investera i klimatsmart, leveranssäker energiproduktion som kärnkraft behöver regelverken komma på plats.

Fru talman! Vi måste bättre tillse att de olika energislagen har liknande förutsättningar ekonomiskt, för bästa ekonomi i energisystemet. Det är vår plikt mot svenska företag och privatkonsumenter.

Energipolitiken är mångfasetterad. Här finns gamla energikällor, som vatten och kraftvärme, men också nya, som solenergi och ny kärnkraft. Ska vi klara klimatutmaningen behöver vi dem alla. Det händer mycket på energiområdet, och dagens sanningar är inte med säkerhet morgondagens.

Därför gäller det också för oss från politiken att vara på tå för att inte allvarligt bromsa eller förhindra utvecklingen. Ingen energikälla som är fossilfri förtjänar att behandlas styvmoderligt – det har varken vi eller klimatet råd med.

Anf. 80 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 11 i betänkandet.

Energipolitiken handlar i allt högre grad om elförsörjning och effektfrågor, framför allt när bransch efter bransch nu ska ställa om till fossilfrihet genom elektrifiering, även exempelvis transportsektorn. Detta ger många möjligheter för Sverige, där vi historiskt har varit duktiga på energiteknik och legat väldigt långt fram.

Detta gör också att bedömningarna kring den framtida elförbrukningen nu tar fart ordentligt. Energimyndigheten kom nyligen med sin rapport om framtidens energisystem, där det estimeras att vi kommer att ha en kraftigt ökad elanvändning i samtliga scenarier fram till 2050. Dessa bedömningar ligger i linje med vad näringslivet själva har räknat med; man har sedan tidigare sagt att elförbrukningen kommer att öka med minst 60 procent fram till 2045. Detta har man på senare tid skruvat upp ytterligare.

När man nu vill ta detta nästa steg ser det tyvärr mer problematiskt ut, av flera skäl. Vi ser att elen i mindre utsträckning produceras när behovet finns, vilket har lett till att vi under hela det rödgröna regeringsinnehavet

har kunnat se en försämring i kraftbalansen vintertid. Vi blir mer beroende av import från våra närliggande länder, vilket är en följd av nedläggningen av framför allt kärnkraft och kraftvärme. Detta gör oss på sikt mer beroende och ökar även indirekt vårt beroende av kolkraftverk.

Utöver detta har vi efter nedläggningen av reaktorer vid Ringhals kunnat se att vi får problem med stabiliteten i kraftsystemet även under sommarmånaderna, något som under föregående år gjorde det lönsamt att elda med tjockolja i Sverige för att klara vår elförsörjning. Samtidigt fick man upphandla drift av kärnkraftsreaktorn Ringhals 1, vilket var möjligt under föregående sommar men inte kommer att vara möjligt nu till sommaren. Då får vi i stället förlita oss på eldning av tjockolja vid kraftverket i Karlshamn.

Jämte detta slits landets norra och södra delar isär prismässigt. Det har aldrig varit så stora prisskillnader sedan Sverige delades in i fyra prisområden, något som också är en direkt följd av att planerbar kraftproduktion har lagts ned i södra Sverige och av att kapaciteten i elnäten inte räcker till.

I sommar kommer Svenska kraftnät dessutom att begränsa överföringskapaciteten till och från de mellersta och södra delarna av landet. I praktiken innebär detta att marginalerna i elsystemet minskas ytterligare och att marknaden inte får tillgång till ledningarnas fulla kapacitet. Detta kommer återigen att leda till stora prisskillnader – elpriserna kan bli uppemot dubbelt så höga i södra Sverige.

Varningssignalerna till politiken har funnits hela tiden. I den senaste kraftbalansrapporten från Svenska kraftnät konstateras följande:

”Nedläggning av kärnkraften och eventuell kraftvärme leder till en ökad risk för effektbrist. Därtill blir systemet mer svårplanerat då variationerna i tillgänglig effekt ökar med en större andel väderberoende produktion, och driftprognoser blir mer osäkra. Det är dessutom alltmer sannolikt att flera länder har ansträngd effektsituation samtidigt om vädret är kallt och vindförhållandena är dåliga över ett stort geografiskt område samtidigt. Då blir importmöjligheterna för Sverige begränsade.”

Jag tycker, fru talman, att det är svårt att komma runt det faktum att utvecklingen inte går framåt på detta område utan snarare gått och fortsätter att gå bakåt.

Ska man bryta denna utveckling behöver ett flertal övergripande grepp tas på det energipolitiska området. Sverige behöver byta mål för energipolitiken från att energin ska vara förnybar till att ta sikte på fossilfrihet. Detta är nödvändigt för att få till ett fungerande kraftsystem men framför allt för att harmonisera det arbete som sker inom miljö- och klimatområdet. Då har man inte råd att utesluta en fossilfri kraftkälla, som dessutom är vår näst största.

Sverige behöver ett mål för leveranssäkerheten för att även i framtiden säkerställa att vårt kraftsystem kännetecknas av en hög elkvalitet och god driftssäkerhet. Ett sådant mål bör fastslås, som den förda politiken ska sträva efter att uppnå. Detta är också något som riksdagen redan har beslutat om, men regeringen har fortfarande inte återkommit med detta till riksdagen utan väljer att dra det i långbänk.

Ska vi ligga i framkant på det energitekniska området är det angeläget att vi bedriver relevant forskning om alla fossilfria energikällor. Riksdagen har sedan tidigare beslutat att även detta ska ske, vilket öppnar för ett tydli-

gare mandat för kärnteknisk forskning. Det har också lett till att regeringen i regleringsbrevet för Energimyndigheten har uppdaterat instruktionen. Vi kan se att bara denna förändring och detta förtydligande har lett till ett intresse för kärnteknisk forskning, och en ansökan finns nu på myndighetens bord om att på sikt uppföra en forskningsreaktor i Oskarshamn med ett nytt reaktorkoncept.

Den utveckling som sker inom kärnkraften går främst mot det man kallar små modulära reaktorer, förkortat SMR. Här finns det regulatoriska hinder, främst i att de endast får uppföras på tre platser i Sverige. På dessa tre platser är det staten som äger och driver sju av tio möjliga ersättningsreaktorer. Från regeringens sida har man sedan tidigare motsatt sig att ersätta dessa reaktorer eller att sälja dem vidare. Detta blir ett stort hinder sett till den utveckling som håller på att ske runt om i världen när det gäller SMR-reaktorer. Dessa har en stor fördel i och med att de är små och kan placeras där behovet finns. Men då måste lagstifningen i Sverige ändras för att möjliggöra att ta till sig den teknikutveckling som sker.

Vi har brister i överföringskapaciteten på samtliga nivåer, vilket verkligen är ett kritiskt problem. Ledtiderna är fortsatt så långa som uppemot tio till tolv år innan man kan få nya ledningar på plats. Dessa ledtider gör att elektrifieringen riskerar att inte få fart, och de hindrar den samhällsutveckling vi alla vill se.

Nu har Nätkoncessionsutredningens förslag till slut hamnat på riksdagens bord. Detta har tagit flera år och bör enbart ses som ett första steg för att kunna kapa väntetiderna ytterligare. Jämte detta har vi ett behov av att se över elnätregleringen för att den i högre grad ska kunna premiera och öppna för innovation med tydligare incitament till investeringar kopplat till att stärka driftssäkerheten om vi långsiktigt ska kunna säkerställa tillförlitliga elleveranser till konkurrenskraftiga priser.

Under alltför lång tid har elmarknaden, som enbart baserar sig på priset på energi, satts ur spel på grund av politisk klåfingrighet där man jobbat med ensidiga subventioner till uteslutande väderberoende kraftslag. Vi ser att konkurrenskraften måste stärkas för den planerbara kraftproduktionen, som vattenkraft, kärnkraft och kraftvärme. Detta är kraftslag som bidrar med fler nyttor än bara energileveranser och systemtjänster som är viktiga för att hela kraftsystemet ska kunna fungera men som man i dag inte får betalt för över huvud taget.

Här behövs en marknadsöversyn för att få till ett mer kostnadseffektivt elsystem som långsiktigt kan bidra till att säkerställa ett robust och leveranssäkert kraftsystem för både hushållen och näringslivet. Energipolitiken måste ha just ett systemperspektiv för produktion och överföring, med fokus på kostnadseffektivitet.

Fru talman! Ska Sverige lyckas med elektrifieringen kan vi inte ha en politik som inte kan eller vill säkerställa att el finns under årets alla timmar. Det är en förutsättning att så är fallet. Energipolitiken kan inte fortsatt dikteras av olika partiers ideologiska skygglappar.

Anf. 81 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Det svenska elsystemet är på många sätt fantastiskt. Vi har fasat ut de fossila bränslena och står nu inför en revolution med dramatiskt ökad elanvändning. I energisystemet som helhet finns en hel del fossila bränslen kvar, inte minst i transportsektorn. För att fasa ut dessa har Cen-

terpartiet genomdrivit exempelvis en reduktionsplikt för både väg och flyg, där vi nu också är med och höjer ambitionsnivån.

Jag vill ta min utgångspunkt just i transportsektorn. För att förverkliga omställningen och fasa ut de fossila bränslena helt finns det tre saker som framför allt måste till.

För det första måste de fossila subventionerna inom EU, som uppgår till uppemot 200 miljarder euro per år, helt enkelt fasas ut. Att utsläppshandeln nu når rekordnivåer är en bra start, men mer måste till.

För det andra måste biobränsleproduktionen mångfaldigas. Ska vi klara att fylla tanken på de bilar, fartyg, bussar, tåg och flygplan som redan finns och som tämligen länge kommer att fortsätta rulla ut på fabriksgolven måste vi ersätta de flytande drivmedel som i dag är fossila med förnybara substitut.

För det tredje måste elektrifieringen påskyndas. Det är allvarligt att regeringen drar benen efter sig när det gäller utbyggnaden av laddinfrastruktur. Vi vet att det största hindret för att köpa en elbil är just laddningen. Vi vet också att en av fem som har köpt en elbil slutar att köra elbil därför att man inte får till laddning i eller nära hemmet.

När det gäller de fossila subventionerna finns det ett antal förslag på gång i Sverige för att hantera dem vi har kvar. Vi har gjort ett bra arbete under mandatperioden med en grön skatteväxling där vi fasar ut subventioner till fossilt – bland annat på gruvdiesel – och ersätter detta med sänkt skatt på arbete och företagande.

När det gäller biobränslena behöver vi seriösa satsningar både på forskning och på nya produktionsanläggningar. Vi har sett till att Energimyndigheten har fått ett uppdrag att titta på nya styrmedel. Detta är någonting som Centerpartiet självklart kommer att prioritera högt. Det är viktigt inte bara för klimatomställningen utan också för Sverige som industrination. Det handlar om jobb och företagande i Sverige och om miljarder som vi kommer att slippa investera i andra länder för att få hit fossila bränslen. På köpet får vi jobb och företagande runt om i hela landet, inte minst på landsbygden, där vi också har råvarorna.

Dessutom minskar vi sårbarheten. Precis som talmannen, som sitter i utrikesutskottet, själv vet är Ryssland vårt största säkerhetspolitiska hot. Att vi i dag är beroende av rysk olja för att tanka svenska Jasplan är ju helt orimligt. Vi vet att det svenska flygvapnet kan köra på biodrivmedel, och då borde man såklart också göra det.

När det gäller elektrifieringen finns det tre viktiga spår som jag skulle vilja lyfta fram: elektrifieringen av själva fordonsflottan, elektrifieringen av industrin och säkerställandet av tillgången på el, effekt och kapacitet.

För att börja med laddstolparna och tillgängliggörandet av elen till fordonsflottan har Centerpartiet sett till att regeringen avsätter pengar för att täcka upp vita fläckar runt om i landet. Detta är bra för att fler ska kunna få till laddningen när de är ute och reser.

Vi har också sett till att det finns ett grönt avdrag som, precis som rot- eller rutavdraget, gör att man får ett avdrag direkt på fakturan när man sätter upp en laddstolpe vid hemmet.

Men tyvärr finns det också ett antal beslut där regeringen inte har levererat. Redan 2016 skickade Energimyndigheten en hemställan till regeringen om att belysningsnätet borde få användas för att sätta upp laddpunkter. Det handlade om lyktstolpar som blir laddstolpar. Detta är möjligt re-

dan i dag, och det har genomförts försök. Lagstiftningen finns dock inte på plats. Det krävs enkla förordningsändringar. I London har man gjort detta – redan förra året fanns det 1 700 sådana laddpunkter, och fler byggs.

Det är helt enkelt oacceptabelt att man dessutom på riksdagens bord har lagt en proposition som vi snart ska hantera där utredningen föreslog just dessa förändringar men där man inte har tagit med dessa förslag.

Det handlar också om saker som behöver göras på ren myndighetsnivå. Lantmäteriet har fortfarande otydliga regler för hur laddning i samfälligheter ska ske. Detta är regelkrångel som behöver hanteras. Det är 1,1 miljon bostäder som tillhör samfälligheter. Detta är en av de frågor som människor kommer till mig med mest: Hur ska vi göra i vår samfällighet? Det är orimligt att det fortfarande inte finns tydliga regler för detta.

Slutligen: Ett alexanderhugg kring utbyggnaden av laddstolpar skulle vara att göra så som man har föreslagit i Norge, nämligen att ingen ska kunna neka dig att sätta upp en laddstolpe om du gör det på egen bekostnad. Du får själv dra fram elen och sätta upp stolpen, men om du vill göra det och ser till att du också betalar för det ska det inte kunna nekas av en samfällighet eller en styrelse i en bostadsrättsförening.

Detta var kanske nog om transportsektorn. Vi ser också hur elektrifieringen tar över alltmer i industrin. Det kan vara i direkt form genom ökad elanvändning, men allt oftare sker det indirekt via vätgas eller andra gaser som kan framställas med hjälp av el som insatsvara. Detta är en mycket välkommen utveckling som också kan hjälpa till att balansera hela vårt elsystem, och det måste staten fortsätta att stödja.

Stora tekniskiften kräver omfattande investeringar. Det är därför Centerpartiet har drivit på för att bredda Industrilivet. Det är också bra att minska den politiska risken.

Här krävs såklart också kortare tillståndsprocesser. Det är helt orimligt att staten sitter på många av de lösningar som man själv vill ha.

Det är också viktigt att inte fastna i vissa tekniker. Det blir lätt så att vi pratar om elektrolys hela tiden när vi pratar om vätgas. Men det finns andra tekniker, till exempel plasmaförgasning som det svenska Plagazi har utvecklat och patenterat. Det är en fantastiskt spännande teknik som också skulle minska elbehovet.

Olika scenarier ger olika svar. Men en sak är säker: Det svenska elbehovet förväntas öka. Industrin i norr, med uppemot 1 000 miljarder i investeringar, är ett tydligt exempel på det. Den affärsmässiga och kostnads-mässiga anledningen till att man gör detta i norr är att där finns tillgång till mycket el, ren el och förnybar el. Hela detta affärs-case bygger på just detta.

Vi behöver också se till att regeringen levererar mer av denna vara, inte direkt genom att själv bygga men genom att se till att undersökningstillstånd kommer på plats. Det är helt orimligt att vi nu ser ut att missa ytterligare en säsong av undersökningar av botten, bland annat i Östersjön och på västkusten, därför att regeringen inte kan fatta beslut om tillstånd där myndigheterna redan sagt sitt.

Det är också orimligt att Försvarmakten inte levererar på de regeringsbrev som regeringen har gett dem och som Centerpartiet har varit med och förhandlat fram. Där behöver regeringen och försvarsministern prata mycket tydligare och allvar med Försvarmakten för att se till att elproduk-

tion kan komma på plats. Också industrietableringar som Hybrit har drabbats av Försvarsmaktens stoppregler.

Vi behöver också bli mycket tydligare när det kommer till artskyddsdirektivet. Det dör betydligt fler fåglar på grund av sådant som katter, fönsterrutor och inte minst tåg än vad det gör på grund av vindkraft. Trots det är det ingen som är emot vare sig tågen eller fönsterrutorna. Om vi inte stoppar det här kommer vi att få större problem och inte klara vår klimatutmaning.

Slutligen, fru talman, är vattenkraften det som oroar mig allra mest just nu. Det svenska energisystemets kronjuvel är hotad. Riskerna med taxonomin är en vindpust vid en jämförelse. Vattenmyndigheterna har nu precis avslutat sina förhandlingar och samråd som visar att man är i en väldigt osäker sits. Vi vet att det inte kan sammanfattas på något annat sätt än katastrof. Underlagen är gamla och schablonmässigt framtagna och ligger långt över de uppskattade kostnader och förväntade energiförluster som har beräknats tidigare. Det är helt oacceptabelt.

Lagstiftningarna och de politiska övervägandena är glasklara: Vi ska nyttja de möjligheter vi har att behålla svensk vattenkraft, storskalig som småskalig. Vattenmyndigheternas underlag går precis på tvärs med detta och kan inte klassas som något annat än ett stort fiasko.

Vi vet att vi undantar alldeles för lite vattendrag från åtgärder i Sverige jämfört med EU-genomsnittet. Det är en femtedel, hälften av vad grannländerna gör, och bara en tiondel av vad man gör i Tyskland. Att svenska myndigheter fortfarande ignorerar möjligheten att ge undantag är helt orimligt.

Nu behöver regeringen agera. Centerpartiet trycker på och kommer att agera, både i riksdagen och i samtal, för att se till att den lagstiftning som vi klubbar här i kammaren och som vi är överens om i energiöverenskommelsen också genomförs.

Jag yrkar därför bifall till vår reservation nummer 29. Men det kommer inte att sluta där. Vi kommer att agera på ytterligare sätt.

Det finns slutligen, fru talman, många möjligheter i vårt energisystem. Vi kan leda utvecklingen och ställa om i den gröna omställningen. Då krävs det att regeringen vågar ta i de målkonflikter som finns och inte bara passivt ser på, för ett icke-beslut är också ett beslut. Att låta bli att fatta beslut och dra ut på processerna är bokstavligt talat livsfarligt, och det är ett dåligt beslut.

Nu behövs handlingskraft och konkreta visioner. Det har Centerpartiet, och vi kommer att agera precis som vi tidigare har gjort.

Anf. 82 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Rickard Nordin för anförandet.

Rickard Nordin är precis som jag för det förnybara, både sol och vind. Det är bra. Det kommer mer, och vi behöver mer. Men vi får stora balansproblem i systemet. Jag skulle vilja fråga Rickard Nordin hur han tänker att den massiva satsningen på enbart de energikällorna i södra Sverige ska kunna balanseras upp.

Vi har småskalig vattenkraft. Det hörde jag nu att Rickard Nordin också främjar. Vi tycker att den är enormt viktig, och den går säkert att modernisera och få att ge mer effekt. Men vi har ingen storskalig vattenkraft i södra Sverige. Får vi då inte mer kärnkraft på plats vet inte jag hur

vi ska kunna balansera upp de stora vindstyrkor som kommer. Det skulle, precis som Rickard Nordin säger, möjliggöra att släppa det som är viktigast nu: fossila bränslen i vår industri och i våra transporter.

Jag begärde att riksdagens utredningstjänst skulle titta på transporterna. Om våra bilar och lastbilar skulle köras med el i stället för med diesel och bensin skulle det gå åt ungefär två tredjedelar av den el som vi de facto förbrukar i dag i Sverige. Det är enorma mängder, och de kommer att behövas just-in-time, för det är ju inte så att jag kan vänta med att ta mig till jobbet. Eller det kanske jag kan nu när den digitala tekniken har blivit mer utvecklad. Då kanske jag kan jobba i morgon, men jag behöver ju elen när jag behöver den.

Hur tänker Rickard Nordin att vi ska balansera upp satsningen på grön energi på ett bra sätt?

Anf. 83 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Först vill jag rätta Lotta Olsson, som säger att de här satsningarna sker enbart i södra Sverige. Det är ju snarare tvärtom. Det är framför allt i norra Sverige som vi ser en enorm vindkraftsutbyggnad. Vi pratar om en halv kärnkraftsreaktor om året i utbyggnad de senaste åren och de kommande. Det är ju fantastiskt! Det är helt otroligt hur mycket man faktiskt bygger, och man gör det också på marknadsmässiga villkor.

Vi har tillsammans varit med och förlängt elcertifikatssystemet, samma system som vi nu stänger. Trots det ser vi att utbyggnaden ökar.

Det är inte bara *en* lösning som behöver komma till. Moderaterna pratar gärna om kärnkraft. Men det finns ju faktiskt ingen sådan som är lönsam med marknadsmässiga villkor, samma villkor som vi två är överens om att det ska vara.

Det som behövs är nätutbyggnad i hela Sverige och att se till att vi nyttjar vattenkraften när den verkligen behövs. Då behöver vi kunna ha mer effekt i vattenkraften vid vissa tidpunkter. Det är därför jätteviktigt att vi nu siktar på att lösa de problem som vattenmyndigheterna skapar. Jag hoppas att Moderaterna är med oss i den frågan.

Det handlar också om att effektivisera. I hushållen kan man effektivisera 25 procent genom att bara byta ut saker regelbundet när de ändå ska bytas, som kylskåp, och att isolera väggar och annat när man ändå ska göra saker.

Det ska vara flexibilitet. Man måste inte använda exakt all el precis samtidigt. Det vore ju jättekorkat om Lotta Olsson skulle plugga in sin elbil och ladda den klockan 17 när hon kommer hem från jobbet, trots att den har 78 procent batteri kvar. Det ska ju laddas på natten. Bilen står ju still en mycket stor del av tiden, och då kan man ladda den. Undersökningar från exempelvis den norska energimyndigheten visar att då behöver man inte alls bygga ut sitt nät, och då har vi inte alls samma problem. Vi exporterar ju väldigt mycket el i dag. Den elen kan vi nyttja när vi har överskott, för det tar ju inte slut i batteriet. Det är väldigt lätt att tro att det funkar precis som med traditionella bilar. Elbilen ska man ladda en liten stund varje dag snarare än att köra slut på batteriet och åka på natten.

Min fråga till Lotta Olsson blir: Hur ska den kärnkraft som hon vill ha byggas egentligen?

Anf. 84 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Det var inte några sakfel alls. Norra Sverige har ju vattenkraften, och där kan man balansera upp den kraftiga utbyggnaden av vindkraften. Men min fråga till dig var hur vi ska göra i Mellansverige, eftersom kärnkraften i södra Sverige har minskat i produktion. Vi har redan nu problem i Mälardalen, i Stockholm och i Skåne. Där kommer det inte att hjälpa med vindkraft, för det är ett balanssystem som behövs.

Nätutbyggnad hjälper inte helt. Det hjälper till viss del. Men att vi ska kunna få massor av energi från norr kommer inte att hålla när man behöver den till egen industri.

Tyskland har ställt om till väldigt mycket vindkraft. Där har man fått påbackning från den tyska motsvarigheten till Riksrevisionen för att deras el är 43 procent dyrare än EU-snittet. Det försämrar Tysklands ekonomi.

Jag kan inte se hur svenska jobb ska kunna utvecklas. Vi lever ju på en energitung industri och förbrukar per capita dubbelt så mycket elenergi för jobb och utveckling i Sverige jämfört med Tyskland.

Allting hänger ihop, Rickard Nordin. Det är ju inte bara att ta en liten sockerbit ur skålen, utan man måste få det att hänga ihop.

Bostäderna är vi i dag rätt bra på att energieffektivisera, och vi har ledlampor. Där finns inte den stora potentialen, ursäkta, och kanske inte heller i privatbilar, utan potentialen finns i de stora och tunga transporterna och vår stora tunga industri.

Batterierna har tyvärr inte den effekten än. Ingen skulle bli gladare än jag om Rickard Nordins vision höll, men jag ser inte det. Vi har inte en sådan batteripotential i dag att vi kan spara så mycket och köra vår industri på batteridrift.

Anf. 85 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Ursäkta, men nu är Lotta Olsson faktiskt ute och cyklar. Ja, det finns problem i södra Sverige, men det handlar framför allt om brist på kapacitet. Där kommer Lotta Olssons nya kärnkraft inte att hjälpa ett skvatt, om hon inte placerar den någonstans här inne på Helgeandsholmen eller på Gärdet i Stockholm. Problemet är att man inte får in den el som faktiskt finns till städerna, till Skåne eller till Mälardalen. Där hjälper det inte att bygga ny kärnkraft.

Ny kärnkraft är dessutom så dyr att problemet med högre elkostnader skulle bli mångdubbelt större med kärnkraft. Jag tror att det är dags att börja läsa på om vad som faktiskt byggs och vilka kostnaderna egentligen är. Nya vindkraftverk byggs för ungefär 30 öre. Tittar man på de kärnkraftverk som byggs i Västeuropa – i Finland, i Storbritannien och i Frankrike – ser man att det blir mångdubbelt dyrare, i bästa fall tre till fyra gånger så dyrt. Det om något kommer att omkullkasta svensk konkurrenskraft.

Södra Sverige har ett underskott på produktion, generellt sett och hela tiden. Då är det fantastiskt om vi i vissa delar, när det blåser mycket eller när solen lyser mycket, kan kompensera för det och ha ett lite mindre underskott än vi annars skulle ha. Då skulle vattenkraftverken behöva gå mindre än annars, inte mer.

Vattenkraften försvinner inte. Vi behöver snarare rädda den småskaliga vattenkraft som faktiskt finns i södra Sverige. Den timme då kapaciteten var störst och det användes mest, när Svenska kraftnät prognostiserade för den här vintern, stod den småskaliga vattenkraften för 17 pro-

cent av kapaciteten i elområde 4. Det är inte småpotatis. Det är jätteviktiga tillskott.

Om vi dessutom kan balansera upp med mer vind – det blåser ju mest på vintern – är det fantastiskt. Det kommer att vara mycket mer lönsamt och kostnadseffektivt, såklart tillsammans med lagring, flexibilitet och effektivitet. 25 procent av hushållens användning går att effektivisera lönsamt. Det är inte heller småpotatis.

Det är lätt att stirra sig blind på kärnkraften. Men den kommer till ett pris.

Anf. 86 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Energipolitik är ett mycket angeläget ämne som vi debatterar om i dag. Jag brukar fantisera om några områden där breda, långsiktiga överenskommelser definitivt skulle gynna medborgarna och landet som helhet. Ett av de områden som jag drömmer och fantiserar om är energipolitiken. Vilka de andra områdena är ska jag inte gå in på i dag.

I detta betänkande behandlar utskottet 168 motionsyrkanden om olika energipolitiska frågor från allmänna motionstiden. Motionerna handlar om energipolitikens mål och inriktning, kärnkraft, energieffektivisering, solenergi, vindkraft, vattenkraft, energigaser, biodrivmedel och biobränslen plus värmefrågor, energiforskning och vissa övriga energipolitiska frågor.

Som ni hör är blandningen omfattande när det gäller vad energipolitik kan handla om. En bred överenskommelse om energipolitiken kan troligen fortsätta att vara en fantasi eller dröm.

En blocköverskridande energipolitisk ramöverenskommelse slöts i juni 2016 mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna. I överenskommelsen slogs det fast att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Vidare enades dessa partier om att målet till 2040 ska vara 100 procent förnybar elproduktion – kom ihåg att det var målet.

Enligt överenskommelsen är det ett mål och inte ett stoppdatum då man förbjuder kärnkraft. Överenskommelsen innebär inte heller en stängning av kärnkraften som en följd av politiska beslut. Noteras kan dock att KD och M valde att lämna överenskommelsen senhösten 2019 – så långt om breda och långsiktiga överenskommelser.

Jag lyssnade till partiledardebatten i söndags och fastnade för några kommentarer från de partiledare som driver kärnkraftslinjen. Om man ändrar ordet ”förnybart” till ”fossilfritt” skulle minsann investerare i nya reaktorer valfärdiga till oss och lösa energiutmaningarna som vi står inför. Det låter fantastiskt, eller hur?

Jag måste medge att jag inte är högskoleutbildad eller ingenjör av något slag, men att få kärnkraften att bli lönsam genom att byta ut ett ord blir även för mig en för enkel lösning för att jag ska köpa den. Men då kom jag på en idé. Varför säljer vi inte ordet ”fossilfritt” till Finland? Då skulle de kanske få ned kostnaden för Olkiluoto 3. Vi kan sälja det till fransmännen för deras Flamanville 3, som de bygger. När det gäller båda dessa byggnationer som pågår kan man inte ha anammat ordet ”fossilfritt” eftersom deras kostnader kommer att landa på över 100 miljarder svenska kronor, det vill säga 10 miljarder euro. Produktionskostnaden för el från dessa

kommer alla gånger att komma upp i över 1 krona per kilowattimme, om de nu blir färdiga efter tolv år. Vi får se.

Fru talman! Jag är den första att medge att det inte är problemfritt med volatila energiproduktionsslag som vind och sol. Men att försöka påtvinga privatkonsumenter eller industri dyr produktion av kärnkraftsel är inte någont som förstärker vår konkurrenskraft i den omställning som just nu pågår, och den eskalerar med hiskelig fart.

Jag har haft förmånen att träffa några av de absolut tyngsta aktörerna när det gäller elanvändning i dag och diskutera framför allt vilka utmaningar de ser i framtiden för att vi ska klara av omställningen till fossilfri produktion. Det går en röd tråd genom några saker. Jag ska ge tre exempel som ofta kommer fram. Först är det konkurrenskraftiga priser för den el som man ska använda. Sedan är det att tillståndsprocesserna inte får dra ut på tiden i onödan. Och det sista är tillförlitligheten, att lagt kort ligger. Det man kommer överens om ska gälla.

Jag måste säga att det känns bra att svensk industri vill göra sitt yttersta för att bidra till klimatmål och hållbarhet. Men då krävs det att politiken möter upp deras krav när det gäller infrastruktur och energiproduktion till konkurrenskraftiga priser.

Visst finns det utmaningar med allt som på något sätt stör människor. Det kan vara elledningar som ska dras över någons åker. Det kan vara utsikten från ett kafé som vetter mot ett glänsande hav, där det planeras för att bygga massor av fula vindkraftssnurror. Det kan vara en vindkraftspark som stör Zlatans utsikt från fritidshuset. Det kan vara samebyns betesmarker som får fula betongfundament och vägar som tar mark i anspråk. Det kan vara stugägaren som får sin vy över den orörda naturen förstörd. Det kan vara turistföretagaren som är rädd att tappa norrskensturisterna.

Men en sak är jag övertygad om. Vi behöver öka den gröna elproduktionen med minst 60 terawattimmar till 2040. Industrin, som står inför gigantiska investeringar för att tillverka vätgas till deras omställning, säger att det nog är ett krav att elen kan räknas som grön för att de ska kunna sälja slutprodukten som grön och utsläppsfri.

Allt som händer i samhället när det gäller elektrifiering kommer att innebära att det kommer att behövas stora mängder el, som det inte finns kapacitet för att producera i dag. Vi ska såklart energieffektivisera varje kilowattimme. Ledningar som klarar morgondagen ska byggas, gärna redan i går. Men att tro att allt det kan göras utan uppoffringar blir inte rätt gentemot kommande generationer. Vi måste inse att ansvarstagande kan kosta en och annan vy ut mot himlen.

För att få ihop lösningar på denna komplicerade utmaning när det gäller energifrågan och komma ifrån fossila bränslen och nå klimatmål och miljömål krävs det att vi tittar på uppoffringar. Dessa uppoffringar ska förknippas med en symbol för ansvarstagande och hållbarhet när vi ser dessa inslag i naturen.

Fru talman! Biobränslet är viktigt och ytterligare en pusselbit som vi inte ska glömma när vi pratar om grönt och förnybart. Skogsdebatten når i dagarna höjder och spårar många gånger ur. Jag skulle kunna mata er med exempel på verkliga osanningar som framkommer i debatten om biobränslen och skogsbruk, men jag nöjer mig med att konstatera att biobränslen som kommer fram som biprodukt i industrin eller i skogsbruket, när

skogen sköts med mesta möjliga utfall av timmer, är hållbar och utsläppsfri, eller åtminstone neutral.

Fru talman! Som brukligt är lyfter jag bara fram en reservation. I dag är det vår motivreservation under beslutspunkt 5. Givetvis står vi bakom alla våra reservationer i betänkandet men jag tar bara upp reservation 10. Jag hänvisar alla till att läsa hela reservationen, men jag ska utveckla mitt ställningstagande lite grann.

Det finns förslag om framtidens elenergisystem som enligt Vänsterpartiets syn givetvis förtjänar ett avslag. Sedan finns det motioner som jag gott och väl hade kunnat ställa mig bakom. Men eftersom Vänsterpartiet inte står bakom energiöverenskommelsen väljer jag att utveckla vår syn i reservationen. Jag påminner i reservationen om att Vänsterpartiet har sträckt ut en hjälpande hand till regeringen för att rädda de delar av överenskommelsen som har en inriktning på 100 procent förnybart till 2040. Jag utvecklar även varför vi säger nej till kärnkraft.

Innan jag avslutar mitt anförande, fru talman, vill jag uppmärksamma kollegorna och dem som lyssnar på en sak som förbryllar mig. Hur ser det ut i vår värld med det avfall som blir över när reaktorn drivs, det vill säga det radioaktiva avfallet? Det har inte byggts något slutavfallsrum för detta någonstans i världen. Det finns ett i New Mexico som lagrar militärt radioaktivt avfall. Finland är visst det land som i dag kommit längst med att bygga för slutförvar eller ge tillstånd till det. Är inte detta lite konstigt när alla ju är överens om att detta är farligt i minst hundra tusen år?

När ett företag i exempelvis skogsbranschen använder sig av sprejburkar, oljor, tvättmedel, you name it, måste det dokumenterat avtal med ett företag som tar emot det avfall som uppkommer efter användning. Men för kärnkraftsavfall, som måste lagras i hundra tusen år, nöjer sig världen med mellanlagring. Är inte detta ett tecken på att mänskligheten tog för lättvindigt på frågan om hur deras ”sprejburkar” skulle tas om hand?

Anf. 87 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Vi i Kristdemokraterna står bakom samtliga våra yrkanden, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 12.

Vi lever i en spännande tid. Vi står inför stora utmaningar men också stora möjligheter. Kristdemokraterna för en politik för en trygg och säker energiförsörjning, vilket är en viktig motor i Sveriges ekonomi och avgörande för välfärden. Svenska företag och konsumenterna ska kunna lita på att det finns en stabil och pålitlig elförsörjning, oavsett var i landet man bor eller bedriver sin verksamhet.

I Sverige finns ett energimål om 100 procent förnybar elproduktion till 2040 samtidigt som man inte stänger dörren för kärnkraften. Detta behöver förtydligas eftersom det uppenbarligen finns ett enormt tolkningsutrymme. Sverige behöver tydliggöra ambitionerna för hur svensk energipolitik ska tolkas. Därför anser vi att ett uppdaterat energimål bör prövas, i vilket vi vill se att elproduktionen ska vara 100 procent fossilfri. På så vis kan kärnkraften finnas kvar även efter 2040.

Sverige behöver även ha ett utpekat planeringsmål. Jag tror att vi alla är väldigt säkra på antagandet att Sveriges behov av el kommer att öka mycket kraftigt i framtiden. Det är en konsekvens av elektrifiering av fordonstransporten, fortsatt digitalisering och en efterlängtd klimatomställning

av den tunga basindustrin. Men för att detta ska kunna ske behövs politiskt mod att planera och genomföra det hela.

Fru talman! Det som händer runt omkring oss sker i rask takt, och det gäller att politiken också drar sitt strå till stacken och levererar utifrån de utmaningar som finns. Just nu finns frågetecknen om vad som egentligen händer.

Ta till exempel frågan om att Sverige ska ha ett utpekat leveranssäkerhetsmål. För två år sedan gjorde kammaren just ett sådant tillkännagivande eftersom det i dag inte finns någon som är ansvarig för att det långsiktigt ska finnas el i nätet. Detta gör att alla agerar kortsiktigt. Men vad har hänt efter tillkännagivandet? Jag har bara hört att jag måste ha lite tålamod och att det kommer. Ja, det kanske det gör.

Stor kraft skulle också behöva läggas på att reda ut alla de hot som finns mot vår befintliga vattenkraft. Vattenkraften spelar en viktig roll i det svenska elsystemet. Den bidrar med mycket el, låga utsläpp och en flexibilitet som är helt avgörande för att Sverige ska kunna ha ett fungerande och tryggt elsystem.

Vi i Kristdemokraterna är dock bekymrade över att den småskaliga vattenkraften arbetar i motvind när det gäller hur myndigheterna tolkar lagstiftningen, och detta är en fråga som vi har tagit upp vid ett flertal tillfällen och kommer att fortsätta bevaka så länge det behövs. Regeringen bör använda alla till buds stående medel – regleringsbrev, myndighetsdialog, utredningsuppdrag – för att inskräpa vilka beslut som har fattats i denna kammare när det gäller vattenkraften.

Kristdemokraterna har även ett förslag om en förändrad struktur för vattenrelaterade myndigheter. Exempelvis tycker vi att man ska lägga ned Havs- och vattenmyndigheten och överföra vissa av uppgifterna till framför allt Jordbruksverket och Naturvårdsverket.

Fru talman! En annan försenad produkt verkar vara den om energiforskningen. När kan branschen och vi övriga partier förvänta oss att få del av denna? Kristdemokraterna anser att det framgent måste finnas goda villkor för kärnteknisk forskning, vilket är centralt för att skapa goda förutsättningar för kunskap och kompetensförsörjning som behövs för livstidsförlängningar av reaktorer och satsningar på ny kärnkraft. Vi anser att det måste finnas en färdplan för framtidens kärnkraft som inkluderar satsningar på forskning och pilotanläggningar. Vi ser positivt på de framsteg som hittills har gjorts och menar att en nationell färdplan ytterligare kan stimulera utvecklingen och bidra till långsiktiga förutsättningar.

Fru talman! Svenska kraftnät har i återkommande analyser av kraftbalansen konstaterat att marginalerna i svensk elförsörjning går nedåt. Den senaste kraftbalansrapporten bekräftar återigen den negativa utvecklingen. Prognosen för åren som följer antas fortsätta i destruktiv riktning när planerbar kraft försvinner.

Så sent som förra sommaren tvingades Svenska kraftnät vidta nödgärder för att klara driftsäkerheten i södra Sverige. Med kort varsel snabbupphandlades avtal om att tillgängliggöra Ringhals 1, Karlhamnsverket och Rya kraftvärmeverk för att förbättra spänningsstabiliteten och tillhandahålla kortslutningseffekt. Allvarliga fel hade annars kunnat inträffa.

Vi kristdemokrater menar att det behövs ett ledarskap som tar ansvar för att det ska finnas tillräckligt med el på rätt plats vid varje given tidpunkt. Så ser det inte riktigt ut. När stora brister i elförsörjningen gång på gång påpekas och när oron har blivit en del av industrins vardag påverkar det framtidstron i så hög grad att åtgärder måste vidtas. Om inget görs i nutid, fru talman, kommer allt fler företag att tvingas ompröva huruvida Sverige ger dem de bästa förutsättningarna. Det har stor betydelse vilka signaler politiken skickar till investerare vad gäller nyetableringar av exempelvis industri, data- och serverhallar med mera.

Kristdemokraterna tycker att det är dags att ta denna oro på allvar, för rådande kapacitetsbrist hämmar tillväxten. När näringsutskottet senast pratade med Svenska kraftnät om hur man förberett sig inför kommande sommar blev svaret att de just tittar på det. I år har man ju inte Ringhals 1 att ta till för att förbättra spänningsstabiliteten.

Tillståndsprocesserna är ett annat område som vi allt oftare hör om och där effektiva förslag saknas.

Som ni hör är frågorna är många. Men vad gör regeringen?

Fru talman! Vi har en utmaning men också en tillgång framför oss, och med det syftar jag på kraften med elektrifiering. Fler och fler rapporter visar att vi framöver behöver mer el, inte mindre el, om vi ska klara klimatutmaningen. Ska elektrifieringen lyckas är energifrågan en otroligt viktig pusselbit. Här vill vi kristdemokrater se en framtid för såväl vattenkraften och kärnkraften som sol-, vind- och biokraft. Sverige har i dag en energimix som vi ska vara stolta över, och vi kommer att behöva mer av allt. Vår gemensamma fiende i detta borde vara kolet och oljan, och ambitionen måste vara att vi ska putta bort det fossila på ett ansvarsfullt sätt.

Anf. 88 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag tycker att Camilla Brodin och jag har mycket gemensamt. Det gäller inte minst den småskaliga vattenkraften och det engagemang som finns för allt det spännande som händer med digitalisering och elektrifiering.

Jag har en fråga om något som jag inte riktigt blir klok på med Kristdemokraterna. Ebba Busch har skrivit följande på Twitter: "Säg nej till de stålskogar av vindkraftverk som tvingas på svenskarna och som förstör vår natur." Men Camilla Brodin har skrivit: Vi vill se en utbyggnad över de 30 terawattimmar som ryms i elcertifikatssystemet när det kommer till vindkraften. I Sydsvenskan skriver dock Camilla Brodin: "Kristdemokraterna är kritiska till den massiva utbyggnaden av vindkraft. Vårt alternativ är kärnkraft."

Jag blir nyfiken. Hur ska Kristdemokraterna ha det egentligen? Vill man ha vindkraft och bygga ut den, som Camilla Brodin ibland säger, eller vill man inte ha den utan ha kärnkraft i stället, som Camilla Brodin vid andra tillfällen säger och som partiledaren säger?

Om det är så att Kristdemokraterna vill ha kärnkraften blir jag nyfiken på hur man ska stoppa de massiva etableringar som redan sker och de tillståndsgivna projekt som motsvarar mer än en halv reaktor om året. Hur ska man göra för att stoppa dem och bygga den kärnkraft som Kristdemokraterna vill ha i stället?

Anf. 89 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Rickard Nordin för frågan och chansen att få förtydliga detta. Som jag säger – och jag har min partiledare med mig – kommer vi att behöva mer el i framtiden, inte mindre el. Det kan vi alla vara överens om. Sedan behöver vi också se till att vi livstidsförlänger den kärnkraft som finns.

Om vi ska sikta på systemet som helhet behöver vi stabilisering i nätet, vilket vindkraften inte ger i dag. När det gäller utbyggnaden av vindkraften pekar man i den nationella planen ut 100 terawattimmar i nyproduktion, vilket vi mycket riktigt anser är alldeles för mycket. Vi tror inte att det är det som kommer att hjälpa Sverige till en stabil och pålitlig elförsörjning i framtiden. Här gäller det att ha sunt förnuft och se till att vi har en leveranssäker elproduktion och ett elsystem som håller dygnets alla timmar och årets alla dagar.

Anf. 90 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Att vi ska ha mer el är vi helt överens om. Att man ska kunna livstidsförlänga kärnkraften står i energiöverenskommelsen, så det förutsätter jag att vi också är överens om, även om Kristdemokraterna hoppade av på grund av vissa ordalydelser, vilket känns oklart. Jag tycker att Birger Lahti höll ett klokt anförande på den punkten. Stabilisering i nätet är en självklarhet. Det finns många sätt att göra det. Bland annat kan till exempel vindkraften själv vara med och ge reaktiv effekt om man kräver det. Där finns det mycket man kan göra.

Jag fick inget svar på om Kristdemokraterna kommer att agera – och i så fall hur – för att stoppa de processer som redan är igång, de tillståndsgivna projekt som finns och de projekt som söker tillstånd. Det är ju faktiskt så, om vi nu ska prata elektrifiering och mer el, att de industriprojekt som finns i Norrland – Hybritprojektet, Northvolt, SSAB, LKAB, hela gänget – räknar med ny förnybar kraft i form av vindkraft. Man producerar utav bara halsen när det blåser mycket, och så har man det lagrat när det inte blåser lika mycket. De förväntar sig kostnadsbilden med vindkraft, inte kostnadsbilden med kärnkraft.

Jag vill upprepa min fråga. Kommer Kristdemokraterna att agera – och i så fall hur – för att stoppa de massiva investeringar som nu faktiskt pågår runt om i Sverige? De görs på marknadsmässiga villkor, till skillnad från vad som är fallet med kärnkraften. Det som Camilla Brodin står och säger är att man inte tycker om det här. Det är också det som Ebba Busch säger: Säg nej till vindkraften! Hur ska Kristdemokraterna göra detta?

Anf. 91 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag ska försöka vara ännu tydligare i svaret på Rickard Nordins fråga. När det gäller Norrland tror jag att Norrland självt kommer med alla de goda initiativ och den elproduktion som kommer att krävas. Man kräver en grön produktion. Vattenkraften kommer tillsammans med vindkraften att spela en avgörande roll för hur projektet ska lyckas och hur det ska kunna ros i hamn. Men då kan inte södra Sverige räkna med att få ta del av den kraft som produceras i Norrland.

Vi kommer aldrig att kunna gå in och styra över kommuner. Vi tycker att det kommunala vetot när det gäller vindkraften ska fortsätta att vara kvar. Vi ska absolut inte komma i efterhand och lägga över en våt filt. Men vi kan inte heller instämma i de planer som finns på en så massiv och egentligen förutsättningslös utbyggnad av vindkraften.

Med tanke på vad det kan komma att kosta samhället att bygga ut den vindkraftsproduktion som det planeras för – rent hypotetiskt, eftersom vi inte har alla besluten klara – är inte detta det mest kostnadseffektiva. Det mest kostnadseffektiva är att livstidsförlänga kärnkraften. Det är absolut nummer ett. Sedan måste vi se till att vi har en leveranssäker elproduktion så att södra Sverige klarar av sin egen försörjning. Därtill behöver vi utveckla vattenkraftens förutsättningar, så att man kan plocka ut mer effekt.

Jag tror att det här kommer att vara avgörande för Sverige. Men då måste marknaden få veta att svenska politiker håller det de lovar. Här behöver vi gemensamt ta krafttag, framför allt för vattenkraftens förutsättningar. Vattenkraften och kärnkraften är basen i svensk elproduktion och ska fortsätta att vara det.

Detta är det tydliga svar jag ger Rickard Nordin i dag.

Anf. 92 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! El- och energiförsörjningen är enligt Liberalernas uppfattning en av de absolut mest grundläggande politiska uppgifterna att klara av. Det handlar om grundläggande infrastruktur, på samma sätt som vägar eller något annat som verkligen behövs för att samhället ska fungera. Tillgången till el och energi, fru talman, är en katalysator och en förutsättning för människors frihet. Om man inte har tillgång till el och energi kan man inte få fabriken att rulla och jobben att komma till. Man kan inte heller göra läxorna eller få de livsuppehållande maskinerna på sjukhuset att gå.

Fru talman! Att diskutera el- och energifrågor är verkligen att diskutera människors frihet. Nu försöker vi hantera de enorma klimatförändringar som människor står inför runt hela jorden och de konsekvenser de kommer att få för oss. Klimatförändringarna är det största hotet just nu mot oss människor på den här planeten. Ur det perspektivet är det ännu mer en frihetsfråga att vi behöver energiproduktion som inte bara levererar när vi behöver det och där vi behöver det och som är kostnadseffektiv utan som också är hållbar, som slutar att skada klimatet, som inte släpper ut koldioxid och som bidrar till klimatomställningen.

Fru talman! Vi liberaler ser energi- och elförsörjningen som fullständigt grundläggande infrastruktur. Vi ser också att vi kommer att behöva mycket mer el än vad vi har i dag för att kunna ställa om, vara en positiv kraft och ge positiv effekt för klimatet i världen. Det är av de skälen som vi så hårt håller fast vid de överordnade energipolitiska målen, som handlar om kostnadseffektivitet, leveranssäkerhet och hållbarhet.

Fru talman! Vi har i den här debatten och i den här talarstolen diskuterat till exempel det enorma och ökande behov av energi som vi ser redan nu och som kommer att bli mycket större i framtiden.

Egentligen, fru talman, är det inte jättesvårt att lösa klimatfrågan. Om vi skulle ställa om all vår energi- och elanvändning till klimatsmarta energikällor, klimatsmarta bränslen och klimatsmart el skulle frågan egentligen vara löst. Men vi har inte den elproduktionen i dag, och om vi ser på de planer som redan är beslutade kommer vi inte att klara av att ställa om.

Det har diskuterats kring Norrland här. Det är uppenbart att norra Sverige kommer att behöva mer planerbar elproduktion. Detta är uppenbart när vi ställer om och investerar i industrin. Det är också uppenbart att även södra Sverige behöver detta i framtiden. Det handlar om att allt vi i dag gör med energi och el från fossila källor ska vi i morgon göra med el från fossilfria källor, och mer därtill – mycket mer.

Fru talman! Jag tillhör dem som både är realist och försöker att förhålla mig teknikneutral i energipolitiken. Det är av dessa skäl – de överordnade målen och därför att vi vill se den reella verkligheten och vara teknikneutrala – som vi gång på gång pratar om förutsättningarna för hela el- och energisystemet.

Man kan inte ha en sådan här diskussion och prata bara om ett energislag eller om ett annat energislag och ställa dem mot varandra, utan alla fossilfria energislag har sina för- och nackdelar som måste hanteras men som också tillför saker till systemet som helhet.

Vi liberaler tycker att man ska få betalt för systemtjänster som man gör för systemet. Det är ett sätt att vara teknikneutral. Vi motsätter oss också riktade subventioner till enskilda energislag. Om det är någon som tittar på denna debatt, fru talman, och som funderar på att investera i havsbaserad vindkraft för att man hoppas på subventioner har jag ett tydligt besked: Om man försöker låta parker ansluta ”gratis” ska man komma ihåg att det inte finns något som är gratis, däremot kostnadsfritt.

Vi kommer att arbeta för att höja de olika tarifferna så att parkerna får betala den vägen i stället. Jag tror att vi kommer att få en majoritet i denna kammare för det. Vi ska självfallet vara för havsbaserad vindkraft. Vi är för alla fossilfria energislag, men vi vill inte ha riktade subventioner till något energislag.

Fru talman! När jag pratar om planerbar produktion är det säkert en och annan kärnkraftsmotståndare som blir lite upprörd eller provocerad. Det är säkert någon som tycker att det är orealistiskt att tänka sig mer kärnkraft i framtiden, och så kommer man att hänvisa till olika kostnader för el- och energiproduktion och så vidare. Mitt svar till dem som är oroad för kärnkraften av dessa skäl är: Låt oss ta bort de byråkratiska hinder som finns, låt oss ta bort de politiska hinder som finns, låt oss förenkla processerna för att kunna bygga ny kärnkraft och låt oss behandla alla fossilfria energislag på ett likvärdigt sätt, utan subventioner som riktar sig bara till ett energislag och utan att behandla något energislag styvmoderligt.

I Liberalernas motion, som vi har diskuterat i utskottet och som nu ligger på bordet, finns 18 förslag som inte kostar särskilt mycket och som handlar om att förenkla för kärnkraften utan att snedvrída marknaden och utan att tillföra en massa kostnader. Det handlar helt enkelt om att förenkla rent byråkratiskt för kärnkraften. Man kan gärna läsa om förslagen i vår energipolitiska motion.

Jag kommer att yrka bifall till vår reservation nummer 42. Den handlar om att verka för att vi inom EU, till exempel när en komponent i ett kärnkraftverk godkänns, skulle kunna ha en gemensam syn på detta så att vi får bort lite byråkrati. Den som lyssnar och vill djupdyka i detta får läsa motionen. Det är ett exempel. Om något är godkänt i ett EU-land kan det också anses vara godkänt i ett annat EU-land. Det är en enkel och byråkratidödande åtgärd som inte kostar något, om man nu är orolig för kostna-

derna. Det är också teknikneutralt. Jag tycker självfallet samma sak oavsett teknikslag. Det är inga konstigheter.

Fru talman! Jag vill också säga att vi i denna diskussion och debatt kan konstatera att om vi ska fortsätta att utvecklas som människor, som samhälle och som civilisation, om vi ska fortsätta att lyfta och se till att fler personer runt om i världen kan tända lampan för att göra läxor och att de har ett jobb att gå till, en fabrik som funkar och är igång, så kommer vi att behöva mer energi. Vi människor behöver mer energi. Vi liberaler tycker inte att någon människa någonstans i världen ska begränsas i sitt liv eller i sin frihet på grund av tillgången till energi och el.

Till syvende och sist är det ändå så att man tvingas välja. Ska vi begränsa människor? Jag tycker inte det. Ska vi begränsa människors frihet? Jag tycker inte det. Eller ska vi ha mer och grön fossilfri energiproduktion? Jag tillhör det teamet, för jag tycker inte att någon människas frihet ska begränsas av tillgången på el.

(forts. § 19)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.46 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 29 april

MJU17 Jordbrukspolitik

Punkt 1 (Den gemensamma jordbrukspolitiken)

1. utskottet

2. res. 4 (L)

Votering:

26 för utskottet

3 för res. 4

27 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 4 V, 3 KD, 3 MP

För res. 4: 3 L

Avstod: 11 M, 10 SD, 5 C, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 3 (Konkurrenskraft och regelförenkling)

1. utskottet

2. res. 6 (M)

3. res. 7 (SD)

4. res. 9 (KD)

Förberedande votering 1:

10 för res. 7

3 för res. 9

43 avstod

293 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Förberedande votering 2:

11 för res. 6

10 för res. 7

35 avstod

293 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

24 för utskottet

11 för res. 6

21 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 4 V, 3 MP, 1 -

För res. 6: 11 M

Avstod: 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 8 (Gårdsslakterier och mobila slakterier)

1. utskottet

2. res. 15 (V)

Votering:

51 för utskottet

5 för res. 15

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 15: 4 V, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 11 (Näringsläckage från hästnäringen)

1. utskottet

2. res. 21 (C)

Votering:

26 för utskottet

5 för res. 21

25 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2020/21:119
5 maj

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 16 S, 4 V, 3 KD, 3 MP
För res. 21: 5 C
Avstod: 11 M, 10 SD, 3 L, 1 -
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU2 Idrott, friluftsliv och spel

Punkt 1 (Idrott för alla)

1. utskottet
2. res. 1 (SD, KD)

Votering:

42 för utskottet

13 för res. 1

1 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 2 L, 3 MP, 1 -

För res. 1: 10 SD, 3 KD

Avstod: 1 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 2 (Träningsanläggningar)

1. utskottet

2. res. 4 (L)

Votering:

31 för utskottet

3 för res. 4

22 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 MP

För res. 4: 3 L

Avstod: 11 M, 10 SD, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 3 (Funktionsnedsättning, parasport m.m.)

1. utskottet

2. res. 7 (V)

3. res. 8 (KD)

Förberedande votering:

4 för res. 7

3 för res. 8

49 avstod

293 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:
34 för utskottet
5 för res. 7
17 avstod
293 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 16 S, 11 M, 1 C, 3 L, 3 MP
För res. 7: 4 V, 1 -
Avstod: 10 SD, 4 C, 3 KD
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -
Linda Modig (C) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Effekter av coronapandemin)

1. utskottet
2. res. 10 (C)
Votering:
51 för utskottet
5 för res. 10
293 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -
För res. 10: 5 C
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 7 (Stöd till privata aktörer som bedriver barn- och ungdomsidrott)

1. utskottet
2. res. 11 (M)
Votering:
45 för utskottet
11 för res. 11
293 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -
För res. 11: 11 M
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 12 (Åtgärdsplan mot nedskräpning)

1. utskottet
2. res. 15 (SD)
Votering:
46 för utskottet
10 för res. 15
293 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -
För res. 15: 10 SD
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

KrU6 Kulturarvsfrågor

Punkt 1 (Förutsättningar för museisektorns verksamhet)

1. utskottet
2. res. 2 (SD)

Votering:

35 för utskottet

10 för res. 2

11 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 2: 10 SD

Avstod: 11 M

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 2 (Skydd för utländska kulturföremål)

1. utskottet
2. res. 4 (L)

Votering:

41 för utskottet

3 för res. 4

12 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 MP

För res. 4: 3 L

Avstod: 11 M, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 3 (Statligt stöd till vissa museer och verksamheter)

1. utskottet
2. res. 5 (KD)

Votering:

52 för utskottet

3 för res. 5

1 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 5: 3 KD

Avstod: 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 4 (Identifiering, repatriering och restitution av samiska föremål i museisamlingar)

Prot. 2020/21:119
5 maj

1. utskottet

2. res. 6 (M)

3. res. 7 (C)

Förberedande votering:

11 för res. 6

5 för res. 7

40 avstod

293 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

35 för utskottet

12 för res. 6

9 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 6: 11 M, 1 V

Avstod: 5 C, 3 V, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Ilona Szatmari Waldau (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 9 (Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln)

1. utskottet

2. res. 14 (V)

Votering:

51 för utskottet

4 för res. 14

1 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 14: 4 V

Avstod: 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU10 Folkbildningsfrågor

Punkt 1 (Fördelning av bidrag och uppföljning av medel till folkbildning)

1. utskottet

2. res. 1 (M, SD, KD)

Votering:

31 för utskottet

24 för res. 1

1 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 1: 11 M, 10 SD, 3 KD

Avstod: 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 2 (Demokrativillkor)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet

2. res. 2 (M, SD, KD)

Votering:

31 för utskottet

24 för res. 2

1 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 2: 11 M, 10 SD, 3 KD

Avstod: 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 3 (V)

Votering:

37 för utskottet

4 för res. 3

15 avstod

293 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 3 L, 3 MP

För res. 3: 4 V

Avstod: 11 M, 3 KD, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 4 (Mobilitetsstöd och finansieringsansvar för folkhögskolorna)

1. utskottet

2. res. 4 (KD)

Votering:

53 för utskottet

3 för res. 4

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 4: 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU16 Afrika

Punkt 2 (Afrikas horn)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

Votering:

41 för utskottet

4 för res. 3

11 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 3: 4 V

Avstod: 10 SD, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 5 (Religiös extremism)

1. utskottet

2. res. 6 (SD, KD)

Votering:

43 för utskottet

13 för res. 6

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 6: 10 SD, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2020/21:119

5 maj

§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU34 Fortsatt giltighet av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (C)

Votering:

51 för utskottet

5 för res. 1

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 1: 5 C

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 2 (Proportionalitetsbedömning, ekonomisk kompensation m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

46 för utskottet

10 för res. 2

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 2: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

SoU22 Lag om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar

Punkt 2 (Kompetenskrav)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (C)

Förberedande votering:

Kammaren antog med acklamation res. 1 som motförslag i huvudvoteringen.

Huvudvotering:

39 för utskottet

10 för res. 1

7 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 15 S, 11 M, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 1: 10 SD

Avstod: 1 S, 5 C, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Gustaf Lantz (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 5 (Ekonomiskt ansvar)

1. utskottet

2. res. 6 (L)

Votering:

52 för utskottet

3 för res. 6

1 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 MP

För res. 6: 3 L

Avstod: 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU17 Riksrevisionens årsredovisning för 2020

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU28 Riksrevisionens rapport om automatiserat beslutsfattande i statsförvaltningen

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU30 Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU22 Dröjsmålstan vid erkännande av yrkeskvalifikationer

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU25 Processrättsliga frågor

Punkt 4 (Tillståndsplikten för kommuner och regioner)

1. utskottet

2. res. 5 (S, C, V, MP)

Votering:

28 för utskottet

28 för res. 5

293 frånvarande

Andre vice talmannen konstaterade att rösterna var lika delade och förklarade ärendet bordlagt enligt 11 kap. 12 § riksdagsordningen.

Prot. 2020/21:119
5 maj

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 11 M, 10 SD, 3 KD, 3 L, 1 -
För res. 5: 16 S, 5 C, 4 V, 3 MP
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -
Amineh Kakabaveh (-) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats
ha röstat ja.

JuU40 Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och den svenska delegationens arbete under 2020

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU14 Undantag för deltidsbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Ytterligare undantag för deltidsbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning)

1. utskottet
2. res. (M, KD)

Votering:

42 för utskottet

14 för res.

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res.: 11 M, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

NU19 Gränsöverskridande tillgång till radio- och tv-program

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU20 Näringspolitik

Punkt 6 (Övrigt om företagsfrämjande)

1. utskottet
2. res. 8 (M)
3. res. 9 (SD)
4. res. 11 (V)
5. res. 12 (KD)
6. res. 13 (L)

Förberedande votering 1:

3 för res. 12

3 för res. 13

50 avstod

293 frånvarande

Andre vice talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottning.

Andre vice talmannen anmodade Lotta Olsson (M) och Serkan Köse (S) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt David Lång (SD) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett ja, och kammaren hade således antagit res. 12.

Förberedande votering 2:

4 för res. 11

3 för res. 12

49 avstod

293 frånvarande

Kammaren biträdde res. 11.

Förberedande votering 3:

10 för res. 9

4 för res. 11

42 avstod

293 frånvarande

Kammaren biträdde res. 9.

Förberedande votering 4:

11 för res. 8

10 för res. 9

35 avstod

293 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Huvudvotering:

18 för utskottet

11 för res. 8

27 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 15 S, 3 MP

För res. 8: 11 M

Avstod: 1 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 11 (Myndigheternas främjanderoll)

1. utskottet

2. res. 24 (SD, C)

Votering:

40 för utskottet

15 för res. 24

1 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 24: 10 SD, 5 C

Avstod: 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Energipolitik

§ 19 (forts. från § 16) **Energipolitik** (forts. NU21)

Anf. 93 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag tänkte fatta mig kort. Har jag förstått korrekt att Joar Forssell och Liberalerna inte tycker att något kraftslag ska få statliga subventioner och stöd?

Anf. 94 JOAR FORSELL (L) replik:

Fru talman! Tack, Rickard Nordin, för den frågan! Jag uppskattar den verkligen. Den är ju klagande.

Svaret är nej. Det är inte korrekt. Liberalerna tycker att det ska finnas stöd för kraftslag och för energi- och elproduktion, men stöden ska vara teknikneutrala. Det är hela vår poäng. Vi ser el och energi som en fullständigt grundläggande del av infrastrukturen. Därför ser vi också att det kan finnas behov av stöd.

Låt mig ta ett exempel som jag tror att jag och Rickard Nordin har diskuterat tidigare – i alla fall har vi varit med i debatter tillsammans där det har diskuterats: Statliga kreditgarantier är en form av stöd. För ganska många år sedan fattade Liberalerna ett beslut på sitt årsmöte, som vi kallar för landsmöte, om att det ska finnas statliga kreditgarantier för stora projekt. På Centerpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna har det ibland låtit som om vårt beslut skulle ha handlat specifikt om kärnkraft, men det vi har sagt är att om det ska finnas statliga stöd ska de vara teknikneutrala.

Oavsett vad det är för energislag man ägnar sig åt ska stöden vara tillgängliga, men det måste finnas kriterier. Det är klart att olika energislag kommer att ha olika lätt att uppfylla kriterierna, men kriterierna ska inte vara baserade på att vi gillar eller ogillar ett visst energislag, utan det ska handla om vad de tillför energisystemet som helhet och vilka behov som finns i energisystemet.

Det lite långa svaret på Rickard Nordins ganska enkla fråga är alltså att det kommer att behöva finnas stöd till el- och energiproduktion av olika slag. Det är vi öppna för, men stöden ska vara teknikneutrala och inte riktade till ett specifikt energislag.

Anf. 95 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Tack, Joar Forssell, för klagandet! Är då Joar Forssell beredd att se över de subventioner till kärnkraft som i dag finns i form av begränsat skadeståndsansvar? Det är ju ett riktat stöd specifikt till kärnkraften. Det rimliga är att man faktiskt får stå för sina egna försäkringskostnader i sammanhanget, så att man inte i det här fallet ger kärnkraften fördelen av att få ett stöd som andra energislag inte får.

Anf. 96 JOAR FORSELL (L) replik:

Fru talman! Återigen vill jag säga att jag tycker att principerna ska vara desamma för alla energislag, oavsett om det handlar om produktion eller om vilka systemtjänster man tillför. All energiproduktion har kostnader,

och dessa kostnader tycker vi ska internaliseras i energiproduktionen och i leveransen. Men alla energislag tillför också något.

Det är därför man ska få betalt för vad man tillför, och man ska stå för de kostnader man har orsakat. När det till exempel gäller havsbaserad vind ska man stå för vad det kostar att föra elen från produktionen dit där den används. Detta ska alla energislag göra. Det är inga konstigheter.

Rickard Nordin frågar om försäkringskostnaderna. Märk väl att Centerpartiet inte är teknikneutralt i sin syn på olika energislag. Jag gav just ett exempel på det. Det finns många till. Men det är återigen så att det handlar om principerna. Vilka principer gäller när man försäkrar någonting, vad det än handlar om? Det kan gälla ett kärnkraftverk, en bil, ett hus eller någonting annat. Vi har principer för hur de riskerna ska fördelas.

Riskerna skiljer sig såklart åt mellan olika energislag. Det är naturligt. Det är inget konstigt. De skiljer sig förmodligen åt mellan olika hus och olika bilar också. Det viktiga för oss är att principerna bakom är teknikneutrala. Principen är att alla ska stå för sina egna kostnader. Principen är att man ska få betalt för det som man gör för energisystemet som helhet. Men i det här fallet, såklart, och i alla andra fall finns också principen att vi har en stat som är en del av försäkringssystemet. Så är det i alla andra försäkringar också. Det är inget konstigt.

Det är märkligt, fru talman, att använda en retorik där man försöker få det till en riktad subvention när det är en princip som gäller för precis allting som vi försäkrar i det här landet och, vad jag vet, i de flesta andra länder.

Anf. 97 PATRIK ENGSTRÖM (S):

Fru talman! I dag debatterar vi näringsutskottets betänkande NU21 *Energipolitik*. I betänkandet behandlas 170 motionsyrkanden från allmänna motionstiden.

Först vill jag yrka bifall till utskottets förslag i alla delar av betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Jag kan konstatera att energipolitiken har tagit stor plats i debatten under det senaste året. Det avspeglas också av antalet motioner. Energipolitiken berör många i allmänhet, och det verkar vara lätt att hamna i att man är för eller emot ett visst kraftslag eller en viss teknik och glömmer bort helheten och långsiktigheten.

Fru talman! Energipolitikens inriktning och mål ligger fast. Den ska syfta till att förena försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet. Sverige står nu på tröskeln till nästa generations elektrifiering, vilket kommer att innebära stora förändringar i samhället. Därför tar nu regeringen fram en elektrifieringsstrategi i nära samarbete med representanter från näringslivet, myndigheter, miljöorganisationer och andra aktörer som kan bidra i det fortsatta arbetet. Strategin ska bidra till en snabb, smart och samhällsekonomiskt effektiv elektrifiering.

I det pågående arbetet har man nu identifierat ett antal frågor. Jag tänkte nämna några som ett svar utifrån motionshanteringen.

Det handlar bland annat om att ta fram en planeringsram som tar höjd för en möjlig fördubbling av elanvändningen till 2045. Roller, ansvar och samordning behöver utvecklas så att det offentliga och näringslivet drar åt samma håll.

Man ska identifiera åtgärder som kan halvera ledtiderna för elnäten till 2025, så att utbyggnaden från idé till ledning går i takt med samhällets utveckling. Man ska även identifiera åtgärder som kan möjliggöra sektor-koppling mellan el, fjärrvärme, vätgas och andra energibärare så att energin kan flöda och användas där den är bäst lämpad. Det ska vara fokus på systemnytta vid utformning av styrmedel och regelverk.

Vi behöver också öka fokus på driftssäkerhet, elkvalitet, beredskapsfrågor och totalförsvarets behov under elektrifieringen. Och elmarknaden behöver utvecklas på både kort och lång sikt på ett kostnadseffektivt och leveranssäkert sätt. Strategin ska vara klar redan i oktober i år.

Fru talman! Vi har hört om kärnkraften i dag i debatten, och vi har hört kärnkraften debatteras mycket under det senaste året. Det handlar ofta om att man är för eller emot något eller om att man vill förlänga driften eller om att man vill ge Vattenfall, i det här fallet, ägardirektiv. Det kan gälla slutförvar, och det kan gälla nya små reaktorer som ska drivas på kärnbränsleavfall.

Jag roade mig med att se hur många gånger kärnkraft nämndes i betänkandet och kom fram till att det var 278 gånger. Man kan snudda vid att tro att kärnkraft för vissa partier är en religion.

Målen för energipolitiken ligger alltså fast, och det har sagts många gånger i denna talarstol. Målen ska inte ses som ett stoppdatum då kärnkraft förbjuds, och de innebär inte en stängning av kärnkraft genom politiska beslut.

Vi har låtit riksdagens utredningstjänst titta på ett antal frågor när det gäller små modulära reaktorer, så kallade SMR, eftersom det finns flera motioner om detta. Hur många reaktorer behövs för att ersätta dagens kärnkraftverk? Hur många reaktorer kommer att behövas i framtiden utifrån Energimyndighetens senaste långtidsscenario? Och var i elsystemet ska dessa reaktorer byggas? Var passar de bäst in?

Tekniken är inte mogen än. Tekniken väntas lanseras 2030. Men det råder osäkerhet om tekniken då är färdig och om den blir konkurrenskraftig. I dag finns det sex sådana anläggningar i världen. De finns i Kina. De finns i Pakistan. De finns i Indien. Och de finns i Ryssland. Ryssland har tre stycken.

Det krävs 146 stycken små modulära reaktorer med en storlek på 55 megawatt för att ersätta dagens kärnkraft. Hur många till skulle man då behöva i Energimyndighetens långtidsscenario? Ja, vi får nog lägga till ytterligare 80 reaktorer. När det gäller frågan om var i Sverige de ska byggas och placeras kan vi konstatera att vi har stora elöverskott i norra Sverige samtidigt som vi har brister i södra Sverige. Det bör innebära att alla dessa reaktorer ska byggas i elprisområde 3 och 4, alltså söder om Gävle.

Sammanfattningsvis: Det finns många frågetecken runt dessa små modulära reaktorer. Men det är helt klart att det behövs väldigt många reaktorer för att ersätta befintlig kärnkraft eller för att ta höjd för ett ökat elbehov. Var ska de då byggas? Är det i Täby? Är det i Göteborg? Är det i Örebro? Jag vet inte, men med denna politik får nog alla kommuner i elprisområde 3 och 4 räkna med att ha kärnkraftsreaktorer. Vi vet inte mycket om priset för konsumenterna för detta, och det är en teknik som i dag utvecklas i Kina och Ryssland.

Lägger man till den säkerhetspolitiska aspekten på detta tycker i varje fall jag att detta låter som en riktigt dålig idé. Men samtidigt vill jag tacka partierna som driver frågan om mer kärnkraft, för jösses vad intressant det kommer att bli i valrörelsen när väljarna får klart för sig att en röst på den politiska högern innebär att de riskerar att bli granne med en kärnkraftsreaktor! Tack för att ni har gett oss den valfrågan!

Fru talman! En konkurrenskraftig fjärrvärmesektor är nödvändig för att vi ska klara de regionala kapacitetsutmaningarna. I arbetet med elektrifieringsstrategin finns kraft- och fjärrvärmesektorn med som en viktig del.

Vi behöver ta till vara alla hållbara energigaserna som på sikt kommer att spela en allt större roll i energimixen. Regeringen avser att återkomma med Biogasmarknadsutredningens förslag.

Energimyndigheten har nyligen fått ett antal intressanta uppdrag. Man ska ta fram en strategi för vätgas, man ska lämna förslag på ett system för driftstöd till bio-CCS och man ska utreda ytterligare behov av styrmedel för att främja ökad inhemsk produktion av biodrivmedel. Satsningarna på att främja hållbara biobränslen för flyg förlängs, och uppdraget har utvidgats och gäller alla förnybara bränslen.

Flera har i denna debatt tagit upp vattenkraften. Den står för nästan hälften av svensk elproduktion. Av bara det skälet är den oerhört viktig för det svenska kraftsystemet. Det är nu viktigt att ansvariga myndigheter vidtar de åtgärder som behövs för att prövningarna av moderna miljövillkor går så smidigt som möjligt. Regeringen avser att ge berörda myndigheter ett samlat uppdrag att genomföra en uppföljning av den nationella planen.

Vindkraftens utveckling har varit explosionsartad. Vindkraften är i dag den klart billigaste elproduktionen som kan byggas ut snabbt och i stor skala. Det är viktigt att ha med sig att produktionen från vindkraften är som störst under hösten och vintern, när behoven också är som störst.

Solelsrevolutionen fortsätter. 22 000 nya solcellsanläggningar installerades förra året. Det är en helt otrolig utveckling. Solelen har åttadubblats på fem år.

Fru talman! Avslutningsvis har vi alltså mycket goda förutsättningar att ställa om till ett förnybart energisystem jämfört med många andra länder. Vi har också gott om el. Förra året nettoexporterade vi 25 terawattimmar, vilket motsvarade konsumtionen i Estland, Lettland och Litauen tillsammans. Vi ser nu flera exempel på stora investeringar och etableringar från industrin i framför allt norra Sverige. En av anledningarna är tillgången på förnybar el till konkurrenskraftiga priser.

Men visst finns det utmaningar som vi tidvis kan uppleva, exempelvis nätbegränsningar, vilket flera har tagit upp i dag, prisskillnader inom landet, vilket också har tagits upp i dag, och långa ledtider. Därför tar regeringen nu fram en elektrifieringsstrategi. Den ska bidra till en snabb, smart och samhällsekonomiskt effektiv elektrifiering.

Anf. 98 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Oavsett vad man tycker om kärnkraftens vara eller icke vara i framtiden måste man ta avfallsfrågan på allvar.

I dag har Vattenfall gått ut med ett UMM, urgent market message. Det måste bolag göra för att varna marknaden när man ser risker. I dag gällde meddelandet att resterande kärnkraftsreaktorer riskerar att tas ur drift i maj 2024, på grund av att regeringen inte har fattat beslut i kärnavfallsfrågan.

Om regeringen inte fattar beslut i frågan i sommar kan det få förödande konsekvenser för södra Sverige.

Alla utredningar är gjorda. Underlaget finns på plats. Båda berörda kommuner, varav en är S-styrd, är redo. Vad är det som gör att beslutet inte kan fattas och att man därmed riskerar södra Sveriges produktion och stabilitet?

Anf. 99 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Camilla Brodin för frågan.

Camilla Brodin och jag sitter i näringsutskottet och var på samma möte där miljöministern och energiministern redovisade hur läget ser ut. Jag kan, precis som en annan ledamot sa i debatten i dag, konstatera att ingen hittills har löst avfallsfrågan när det gäller kärnkraften. Det innebär att det inte är enkelt. Det är ganska svårt.

På näringsutskottets möte uppfattade jag dock att regeringen tar frågan på fullaste allvar och att man avser att återkomma med beslut i god tid för att hantera frågan.

Precis som Camilla Brodin säger är det oerhört viktiga frågor. Man kan tycka vad man vill om kärnkraften, men den står för minst 30 procent av Sveriges elproduktion i dag. Det går över huvud taget inte att stänga kärnkraften med så kort varsel.

Frågan är viktig. Jag har fullt förtroende för att ansvariga ministrar tar de initiativ som krävs för att lösa problemen med kärnbränsleavfallet.

Anf. 100 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Det känns ändå lite hoppfullt att ledamoten Patrik Engström känner sådant förtroende för att de båda ministrarna tar det fulla ansvaret för att ge besked i god tid. Nu är det inte så att besked har getts i god tid. Det är ganska knappt om tid, och vi har fortfarande inte fått några besked. Nu har vi alltså en situation där marknaden poängterar att det kan få drastiska följder.

Det som håller på att hända är otroligt allvarligt för Sveriges konkurrenskraft, trovärdighet och tillväxt. Att dröja med detta beslut är inte bara dumt; det är oerhört allvarligt för Sverige AB.

Hur länge kommer Socialdemokraterna låta Miljöpartiet styra i en sådan viktig fråga utan att sätta ned foten?

Anf. 101 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Den frågan ska inte ställas till mig utan till ansvariga statsråd.

Camilla Brodin och jag var på samma möte. Jag hörde att man har för avsikt att lösa frågan. Och när jag hör det tror jag på det. När detta kommer att ske vet inte jag. Det vet inte Camilla Brodin heller. Men frågan är ju akut, som Camilla Brodin också anför, och kommer absolut att behandlas i rätt ordning.

Samtidigt måste Camilla Brodin ha med sig att kärnbränsle och kärnbränsleavfall inte är vilken fråga som helst. Det handlar om beslut om oerhört farligt avfall som förhoppningsvis ska fattas i närtid och gälla i hundra tusen år.

Återigen – inget annat land har fattat beslut i kärnbränsleavfallsfrågan. Men jag har fullt förtroende för att regeringen kommer att fatta det beslut som behövs när det är dags.

Prot. 2020/21:119

5 maj

Energipolitik

Anf. 102 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Patrik Engström sa i sitt anförande att de energipolitiska målen står fast. Ja, den energiöverenskommelse som vi slöt 2016 och som jag var en del av står också fast. Patrik Engström var kanske inte med i förhandlingsrummet, men han stöttar den regering som fortfarande står bakom den.

Trots att energiöverenskommelsen står fast ser vi att vattenkraften inte alls får den behandling som vi var överens om i energiöverenskommelsen och i den uppföljande propositionen. Vi var överens om att vattenkraften skulle värnas och att effekten skulle kunna höjas i befintliga verk. Trots det har bara 3 procent av de svenska vattendragen KMV-klassats, med mindre stränga krav än de strängaste kraven i EU-rätten.

Vattenmyndigheterna har nu haft ett samråd, och de säger att kostnaderna väntas skena. Det talas om 8 miljarder, trots att det bara handlar om ett fåtal av de vattendrag som ska bedömas. Totalt sett hade vi ju räknat med 10 miljarder.

Stora mängder el och effekt från vattenkraften förväntas gå till spillo, och det i mycket större mängd än de HARO-värden som Centerpartiet redan var kritiska till. Man har gjort schablonmässiga bedömningar, trots att man skulle göra individuella bedömningar enligt den proposition som vi var överens om. Man har heller inte tagit med den lokala och regionala nyttan, trots att det tydligt anges i propositionen att man ska bedöma den. Allt detta står i strid med energiöverenskommelsens förslag.

Min fråga till Patrik Engström, Socialdemokraterna och därmed regeringen är: Delar ni denna bild, och vad är ni i så fall beredda att göra?

Anf. 103 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Tack, Rickard Nordin, för frågan!

Jag delar Rickard Nordins oro. Jag har fått exakt samma signaler från framför allt små vattenkraftsägare om att de upplever processen som bekymmersam. Resan som har startat är stor, det vill säga att skapa moderna miljökrav för vattenkraften. Men samtidigt är den helt nödvändig. Jag kommer att följa frågan väldigt noga, för vi har genom energiöverenskommelsen tecknat firma. Jag upplever den som sund och relevant vad gäller vattenkraften.

Frågan kommer att följas upp av regeringen, och relevanta myndigheter kommer att få i uppdrag att beskriva hur processen har gått. Vi kan inte hamna i en situation där vi i systemet går miste om vattenkraft och därtill i sådana nivåer som både Rickard Nordin och jag har fått signaler om.

Vi får naturligtvis hoppas att detta rättar till sig, men om det inte gör det är jag beredd att ta ett initiativ så att vi kommer på rätt väg igen. Det var inte meningen i vare sig lagstiftningen eller energiöverenskommelsen att massor med vattenkraftsenergi skulle spillas bort i onödan.

Anf. 104 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Patrik Engström delar oron. Men det räcker inte att dela oron eller följa frågan. Det här sker här och nu. Samrådet avslutades den 30 april. I november kommer de nya processerna att påbörjas. Det räcker alltså inte bara att följa frågan.

Patrik Engström sa att myndigheterna kommer att få uppdrag. Det var intressant. Det är inga uppdrag som jag har hört talas om, så jag hade gärna velat höra vilka uppdrag han syftar på som ska ges till myndigheterna och när det ska ske. Det vore trevligt att få lite mer detaljerade svar på det som Patrik Engström tog upp.

Anf. 105 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik:

Fru talman! När dessa uppdrag om uppföljning av moderna miljökrav kommer kan jag tyvärr inte svara på här och nu. Men jag har läst mig till att uppdragen kommer att ges. Samtidigt delar jag Rickard Nordins frustration och oro över att vi ska hamna i en situation där vi inte landar i det som lagstiftningen säger. Då måste vi agera. Jag har en skyldighet att agera, och jag är helt övertygad om att Rickard Nordin kommer att agera. Jag är även helt övertygad om att också regeringen kommer att agera.

Det här borde åtminstone föranleda en uppföljning så att vi vet var det hela ligger. Jag får nämligen samtidigt signaler om att exempelvis vid Dalälven, där jag lever och verkar, har processen hittills gått riktigt bra.

Anf. 106 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! I sitt anförande beskrev ledamoten Engström en oro för att det skulle poppa upp små kärnkraftverk lite här och var. Det lät till och med som att det skulle ske i alla kommuner i södra Sverige, om jag och mina riksdagskollegor till höger om Socialdemokraterna skulle få som vi ville.

Fru talman! Det där är lite lustigt. Jag uppfattar det som att Socialdemokraterna inte förstår vidden av det problem vi har och kommer att ha i Sverige i framtiden med vår el- och energiförsörjning. Jag tror heller inte att Socialdemokraterna har begripit vår politik. Ja, Liberalerna har förslag om att ändra lagen så att man kan bygga kärnkraftverk på fler ställen än i dag. Men vi är teknikneutrala och gynnar inte något särskilt energislag. Vi har inte några förslag om att bygga kärnkraftverk i varje kommun, som ledamoten Engström angav, utan vi förhåller oss neutrala.

I dag måste kommunerna först tillstyrka en ansökan om någon vill etablera en kärnteknisk anläggning. Och, fru talman, många medborgare i landet är oroade över regeringens politik vad gäller det kommunala vetot mot vindkraften. Många kommunmedborgare runt om i landet upplever att de riskerar att bli överkörda av en regering bestående av Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Vi i Liberalerna värnar om vetot mot vindkraften, och vi tycker också att det är rimligt att kommuner ska vara med på banan om kärnkraft skulle etableras. Vi förhåller oss neutrala till dessa två energislag.

Fru talman! Jag undrar om även Socialdemokraterna är teknikneutrala i denna fråga.

Anf. 107 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Tack, Joar Forssell, för frågan! Låt mig börja med kärnkraften. Den produceras på ett antal platser i Sverige i dag. Lagstiftningen på området är inte särskilt ny. Det är miljöbalken som styr det här. Vi ser i dag inget behov av att ändra lagstiftningen för att kärnkraftsetableringar ska kunna ske i exempelvis Täby, Örebro eller Göteborg. Ingen har ännu gjort några påstötningar om att man är på väg att bygga kärnkraftverk. Det här får man ta när den tiden i så fall kommer.

Joar Forssell tog upp teknikneutralitet. Jag delar uppfattningen att vi politiskt ska försöka förhålla oss teknikneutrala och låta marknaden bygga det marknaden tycker är lämpligt utifrån dels kostnadsperspektiv, dels leveranssäkerhetsperspektiv och dels det politiskt möjliga.

Denna hållning har Socialdemokraterna hela tiden haft. Vi vill inte hamna i en diskussion eller situation där vi inte inser att energisystemet behöver stå på flera ben. Just i dag såg det ut på följande sätt: Kärnkraften levererade 30 procent, vattenkraften levererade 30 procent och vindkraften levererade 30 procent. Kraftvärmen och det övriga levererade resterande procentenheter. Det här innebär att energisystemet är robust, och det finns redundans i systemet om man står på flera ben. Det kan man göra om man förhåller sig teknikneutral, vilket är en styrka. Det har vi gjort hittills, och vi kommer att fortsätta göra det.

Anf. 108 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Jag vet inte vad jag ska säga. Det är uppenbart att Socialdemokraterna inte förstår vidden och omfattningen av de problem som Sverige står inför med leveranssäkerhet och att få hela systemet att fungera. Socialdemokraterna står här och pratar om hur energiproduktionen ser ut i dag. Det var inte det frågan handlade om. Den handlade om hur vi ska klara klimatet och elektrifieringen och ha leveranssäkerhet, kostnadseffektivitet och hållbarhet också i framtiden. Vårt energibehov ökar otroligt mycket och kommer att öka ännu mer än vad Patrik Engström tog upp i sitt huvudanförande.

Det är inte särskilt relevant för diskussionen hur produktionen såg ut just i dag. Det här handlar om att vi behöver ha en överproduktion för att klara olika situationer som kan uppstå och för att klara kriser och elektrifiering.

Fru talman! Socialdemokraterna pratar om teknikneutralitet. Ändra då lagen så att vi kan bygga kärnkraftverk på fler ställen! Men behåll lagstiftningen som gör att kommunerna måste vara med på både kärnkraft och vindkraft! Det hade varit teknik neutralt. Och det är ju inte så att Socialdemokraterna föreslår ny lagstiftning som innebär att man bara får bygga vindkraft på ett par ställen i Sverige, som det är med kärnkraften. Det hade också varit teknik neutralt.

Men, fru talman, Socialdemokraterna väljer inte något av de teknikneutrala spåren. Socialdemokraterna väljer att ha en särreglering av kärnkraften som skiljer sig från regleringen av vindkraften och gör att det är svårare och dyrare att etablera kärnkraft än vad det hade kunnat vara, eftersom det i praktiken uppstår en situation där vi inte har konkurrens. Varför vill inte Socialdemokraterna vara teknikneutrala och behandla olika energislag på ett likvärdigt sätt?

Anf. 109 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att vi står ganska långt från varandra i synen på energipolitik. De framgångsfaktorer vi har sett hittills är förnybar el och konkurrenskraftiga priser. Det är det marknaden efterfrågar. Hade marknaden efterfrågat annat hade marknaden byggt annan elproduktion, exempelvis kärnkraft. Men man gör inte det – tyvärr för dig, Joar Forssell. Jag tycker att det är bra att man inte bygger ny kärnkraft, eftersom den tenderar att bli extremt dyr. Som jag diskuterat här i kammaren har vi inte heller löst avfallsfrågorna än.

Joar Forssell måste inse att framgångssagan i Sverige handlar om förnybar energi till konkurrenskraftiga priser. Ska vi gå bort från detta? Vem ska betala för den teknik som Joar Forssell indirekt efterfrågar när han säger ”teknikneutralt”? Det är ju kärnkraft det är fråga om – dyr kärnkraft. Vill vi ha sådan i Sverige? I så fall kommer den väl att byggas i Sverige. Men jag vill inte betala mer på min elräkning. Det kanske Joar Forssell vill – bara för att det är kärnkraft. Men jag tror inte att de stora industrier som etableras i norr vill ha högre elpriser än nödvändigt. Vi tycker att det är fullt rimligt utifrån den energipolitik vi har i dag. Vi levererar ju på det området.

Anf. 110 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Ledamoten Patrik Engström lyfter i sitt anförande fram det som kallas små modulära reaktorer och vad man känner inför dem. Det handlar om en högst tveksam ingång när det gäller vilken roll de kommer att kunna spela, kanske främst i den svenska energipolitiken framöver. Man gör felaktiga antaganden om storlek och vilken roll de ska spela. Det är uppenbart att man inte förstår att produktion måste finnas när det finns efterfrågan om vi ska kunna ha ett fungerande elsystem.

Ur ett systemperspektiv kan vi i rapport efter rapport se att det blir dyrare med 100 procent förnybart jämfört med att inrikta sig på fossilfrihet. Man säger att det inte räcker att bara byta ord från ”förnybart” till ”fossilfritt”. Vi kan ju se när det handlar om energiforskningen att det rätt så omgående visade sig finnas intresse för kärnteknisk forskning. Det finns en ansökan om att på sikt uppföra en forskningsreaktor i Oskarshamn.

Fortsatt finns det också regulatoriska hinder som försvårar. Socialdemokraterna framhåller i att kärnkraft är olönsamt, men ändå vågar man inte ta bort de regulatoriska hinder som finns, exempelvis vad gäller hur många reaktorer det får finnas i Sverige, var de ska vara placerade och så vidare. Det som jag då undrar, fru talman, är: Om nu Socialdemokraterna är så säkra på att det är så olönsamt och att ingen vill göra det, varför känner man sig då tvungen att i praktiken förbjuda etablering av nya reaktorer i Sverige?

Anf. 111 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Mattias Bäckström Johansson för frågan.

Först och främst: Kärnkraften tenderar för Sverigedemokraterna att bli snudd på en religion. Kärnkraft ska lösa alla energiproblem som finns i Sverige, vad jag förstår. Men man glömmer på något vis att ha med sig frågan om konkurrenskraftiga priser.

Det är sant att kärnkraften har sina förtjänster. Den har tjänat Sverige väl under många år och kommer att göra det i många år till. Men om nu kärnkraften är två, tre eller fyra gånger så dyr tror jag inte att det är så många som är intresserade av att bygga ny kärnkraft och köpa kärnkraftsel.

Jag kan naturligtvis ha fel. Jag säger ingenting om det. Det kanske finns företag eller privatpersoner som vill ha högre elpriser. Men jag känner inte till att det skulle finnas så många, Mattias Bäckström Johansson. Varför fortsätter ni att driva just kärnkraftsspåret när marknaden prioriterar annat och den förnybara energin är betydligt billigare?

Och vem är det som i slutändan ska betala? Ska vi betala via skattsedeln eller via elräkningen? Jag tycker att det är en relevant fråga, som Mattias Bäckström Johansson nu får möjlighet att svara på.

Anf. 112 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Det som jag kan upplysa ledamoten Engström om är att kärnkraften växer globalt. Under den rödgröna regeringens maktinnehav har kärnkraften växt globalt varje enskilt år. I Sverige gör den inte det, men globalt gör den det. Man kan undra hur det kan komma sig.

I anförandet välkomnade även Socialdemokraterna att bland annat Sverigedemokraterna ska driva kärnkraftsfrågan i valet. Jag kan välkomna det på motsvarande sätt, då en majoritet av Socialdemokraternas väljare har en helt annan inställning till kärnkraften än vad Socialdemokraterna har här i Sveriges riksdag.

När det kommer till viljan att begränsa och försvåra för att bygga nya reaktorer eller överta reaktorer handlar det om *en* del i miljöbalken. En annan del är den som rör tillståndsfrågor gällande vindkraften. Där finns det ett kommunalt veto. Här är det intressant att Socialdemokraterna intar en helt annan inställning – man vill i stället försvåra för de kommuner som kanske vill nyttja vetot och inte vill ha någon vindkraftsetablering i kommunen. Där vill man i stället öppna för att kunna köra över kommuner och göra det lättare för etableringarna.

Det här kan väl ses som ett löfte. Jag kan i så fall välkomna att Socialdemokraterna skickar en så pass tydlig signal till dem som bor på landsbygden om att deras röst kanske inte spelar så roll i den enskilda kommunen, eftersom det blir nationella intressen som kommer att driva på för det här. I så fall undrar jag, fru talman, varför Socialdemokraterna just vill kunna köra över landsbygdskommuner som inte vill ha vindkraft i sin kommun och inte ha det omvända scenariot som råder för kärnkraften.

Anf. 113 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik:

Fru talman! När det gäller det kommunala vetot och den utredning som jag misstänker att Mattias Bäckström Johansson hänvisar till vet han att det inte finns någon majoritet för att ta bort vetot i Sveriges riksdag. Jag ser det inte framför mig. Däremot kanske man gör om processen. Det är ju inte rimligt att det i ett skede när ett företag kanske har investerat 10, 20 eller 30 miljoner i att undersöka om det är en bra plats och kanske har börjat med infrastruktur utlöses ett kommunalt veto. Kommunerna måste naturligtvis säga sitt. De har planmonopol. När i processen detta ska ske är vi beredda att diskutera. Men att ta bort vetot är över huvud taget inte aktuellt.

När det gäller kärnkraften och valet ser jag verkligen fram emot en valrörelse där vi kan åka – kanske Mattias Bäckström Johansson och jag – tillsammans till Örebro och diskutera om vi ska ha kärnkraftsreaktorer.

Vi kanske kan kalla det kvartersreaktorer. Det är små, ganska söta saker man har lanserat i Örebro. Vi kanske också kan diskutera med medborgarna och väljarna om de tycker att det är en bra idé om vi ställer ett vindkraftverk här eller en kärnkraftsreaktor här.

Jag är helt övertygad om – men jag kan naturligtvis ha fel – att vi kommer att vinna den diskussionen. Jag tror inte att någon vill bo granne med en kärnkraftsreaktor.

Anf. 114 KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! Det är en spännande tid som vi lever i. Energiomställningen går nu snabbare än någonsin. Ändå är vi bara i början och har en lång väg att gå. Fortfarande är en stor majoritet av världens energiproduktion fossil. Fortfarande pumpas olja ur marken, kol bryts i gruvor och fossilgas eldas för värme och el.

Detta är det största hotet mot mänsklig välfärd som vi står inför. Det innebär att världen är i skriande behov av grön politik. Men låt oss också titta på den omställning som faktiskt sker här och nu. Även om det inte går tillräckligt snabbt är det svårt att inte bli inspirerad av att se det som har hänt de senaste åren.

Förra året var 90 procent av all ny elproduktion i hela världen förnybar. Internationella organ talar om att det kommer att gå upp. På de flesta marknader är nu solenergi den billigaste energikällan. Det har skett efter en helt spektakulär prisutveckling, där priset har fallit med 90 procent. Även vindkraft har minskat drastiskt i pris och är nu tillsammans med solenergi den billigaste energikällan på många marknader.

I EU har vi en fantastisk utveckling av priset på koldioxid. Efter att Miljöpartiet i regering tog initiativ till att reformera den gemensamma utsläppshandeln har priset tiodubblats. Detta leder nu till att vi har en snabb utfasning av kol i Europa.

Faktum är att prisbilden nu gör att det är billigare att bygga förnybar el än att driva vidare befintliga fossila anläggningar. Det är en grön jordskredsseger som ger en global effekt på utsläppen. Utvecklingen vad gäller det förnybara står i skarp kontrast till utvecklingen för kärnkraft.

Medan det förnybara blir billigare och billigare blir kärnkraften dyrare och dyrare. Vi kan också se att projekt runt om i världen tar mycket lång tid. Kärnkraften har spelat ut sin roll. Den är för dyr, och det tar för lång tid att bygga. Den har inte en chans att finnas med i den omställning som redan är på gång.

Ett helt förnybart energisystem kommer med en rad fördelar. Det är ren luft, minimal klimatskada, en demokratisering av elmarknaden, ett bidrag till ett starkare totalförsvaret och ett minskat beroende av import av fossilt uran som väldigt ofta kommer från instabila och odemokratiska länder.

Men det är inte utan utmaning vi gör den omställningen. Med mer sol och vind i systemet kommer vi att behöva stödjande tekniker för att reglera marknaden. Här är energilagring en central del. Med batterier, vätgas och andra lagringsfunktioner kan toppar och dalar i energisystemet kompenseras.

Glädjande nog ser vi nu samma prisutveckling vad gäller energilager som vi kan se för sol och vind. Batterier minskar drastiskt i pris. Förnybar vätgas bedöms vara billigare än fossil vätgas inom bara några år.

Jag är otroligt glad att regeringen är på bollen i de här frågorna med strategier för elektrifiering och utbyggnad av förnybar vätgasproduktion. Vi gröna vill höja ambitionerna i de här frågorna ytterligare. Vi behöver vidare fokusera på att utbyggnad av det förnybara sker där det verkligen behövs.

Här är jag väldigt stolt över det utspel som mitt parti gjorde häromdagen. Vi tycker att det ska sättas ett planeringsmål om 90 terawattimmar havsvind. Havsvindkraftverk kan byggas längs kusten i södra Sverige och därmed bidra där den behövs som bäst.

Fru talman! Låt mig runda av med att säga några ord om vinterns eldebatt. Det var länge sedan vi hade en sådan oseriös och okunnig debatt om ett så viktigt ämne. Olyckskorpar har försökt att sätta en bild av att Sverige skulle lida brist på el och vara beroende av smutsig import. Ingenting kunde vara mer felaktigt.

De senaste åren har Sverige tvärtemot vad som hävdas i debatten gjort en enorm resa för förnybart. De stora mängder vindkraft som har förts in i systemet har gjort att Sveriges elöverskott har ökat kraftigt. Det innebär att vi till exempel kan exportera el till Polen. Varje dag bidrar svensk el till att trycka ut fulel i våra grannländer och minska utsläppen.

Här vill jag vara tydlig. Att bryta ut några timmars produktion av nettoimport är oseriöst och historielöst. Det är viktigt att komma ihåg att under tidigare regeringars maktinnehav har vi varit beroende av import vad gäller både enskilda timmar och om man tittar på helårsbasis. Vi har vänt ett nettounderskott till ett gigantiskt nettoöverskott.

Fru talman! Med vind, sol, batterier och vätgas tar vi nu Sverige in i framtiden. Med de teknikerna har vi möjligheten till 100 procent förnybar elproduktion. Det är självklart en chans vi inte kan missa. Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 115 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag tänker upprepa lite grann av den frågeställning jag riktade till ledamoten från Socialdemokraterna. Oavsett vad man tycker om kärnkraft måste man ändå ta avfallsfrågan på allvar.

I dag har Vattenfall gått ut med ett UMM, urgent market message, till marknaden. Det är något man som bolag måste göra för att varna marknaden när man ser att risker finns. I dag gällde detta meddelande att varna marknaden om att resterande kärnkraftsreaktorer riskerar att tas ur drift med start från maj 2024 på grund av att regeringen inte fattat beslut om kärnavfallsfrågan.

Om regeringen inte fattar beslut under sommaren kommer det att få konsekvenser som skulle vara förödande för södra Sverige. Alla utredningar är gjorda. Underlaget finns på plats. Båda de berörda kommunerna är redo. Inser inte Miljöpartiet vilka konsekvenser ett sent beslut innebär för Sverige som helhet?

Anf. 116 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Vi måste ta frågan om slutförvar på allvar. Jag kan verkligen inte hålla med mer – självfallet är det så. Jag tycker att de som förespråkar kärnkraft borde ta den på otroligt mycket större allvar än vad de ofta gör.

Det är självklart viktigt att vi kommer vidare med en lösning på frågan om slutförvaring, men det är ett beslut som får konsekvenser hundra tusen år framåt. Det bör och kan inte stressas igenom. Det vore ansvarslöst och riskerar att bli farligt.

Än så länge har mark- och miljödomstolen inte gett slutgiltigt grönt ljus. Det finns fortfarande oklarheter som måste lösas. Det viktigaste är att vi får till en lösning så att mellanlagret kan användas även framöver. Därför har ansvarigt statsråd gett besked om att man överväger lösningen med separata tillståndsprocesser för att lösa detta på ett bra sätt. Det har statsrådet redogjort för här i kammaren, och därför kan vi räkna med att det är den beredningen som sker på Regeringskansliet.

Anf. 117 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Med de besked som Karolina Skog ger mig här i dag håller det på att hända något otroligt allvarligt.

När det gäller Sveriges konkurrenskraft, trovärdighet och tillväxt är det inte bara dumt att dröja med ett sådant beslut, utan det är allvarligt. Ledamoten menar att vi inte tar kärnavfallsfrågan på allvar, men jag tror att det finns ganska många partier som håller med mig om att vi har varit fler partier som har tagit frågan på mycket större allvar än vad regeringen har gjort hittills.

I Finland har slutförvar börjat byggas. Man använder sanna teknik där som det planeras för i Sverige. Forskning har bedrivits i över 50 år. Vad är det som gör att Miljöpartiet tror sig vara mer experter i denna fråga än de som har jobbat med den under lång tid? När alla besked och beslut finns förberedda är ett beslut från regeringen det sista som krävs. Vad är det som gör att Miljöpartiet är mer experter än experterna själva?

Anf. 118 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Att sitta i riksdagen och försöka fjärrstyra ett oerhört viktigt beslut och pressa fram det snabbare än vad som behövs är inte att ta kärnavfallsfrågan på allvar.

Nu råkar det vara jag som, när jag var minister, startade den organisation som nu sitter och som har samlat ihop de experter som behövs för att lösa frågan. Det är en samling mycket kunniga personer som har förutsättningar och tid att gå igenom frågan ordentligt, på det sätt som den förtjänar.

I Sverige har vi också en samling organisationer som kan granska från olika håll. När man tittar på det som kommer från de olika organen blir det tydligt att det finns frågor som behöver belysas ytterligare. Detta måste vi ta på allvar. Vi måste låta processen ta den tid den tar och göra det som ledamoten påstår sig vilja, nämligen låta experterna göra sitt jobb.

Anf. 119 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Karolina Skog debatterar mycket engagerat för frågor där vi har ett stort gemensamt intresse och där vi står enade på många sätt.

I den elektrifiering som vi ser, inte minst inom transportsektorn, och som kommer att minska utsläppen radikalt finns vissa utmaningar. En av fem som har en elbil säger att man inte kommer att skaffa en elbil igen därför att man saknar laddning hemmavid. Det är såklart ett jättestort problem om den typen av saker inte kan åtgärdas.

År 2016, när Karolina Skog var med i regeringen, kom Energimyndigheten med en hemställan om att ändra belysningsförordningen, som gör att belysningsnätet bara får användas till just belysning, för att också kunna sätta upp laddstolpar, efter ett försök som gjorts i Askersund med mycket lyckat resultat. Det var som sagt snart fem år sedan.

Vi vet att man har kunnat göra precis på det sättet i London, där man helt enkelt har gjort om lyktstolpar till laddstolpar. År 2019 kom detta med i den klimatpolitiska handlingsplanen, tack vare Centerpartiet, eftersom regeringen inte hade agerat. År 2020 fanns det dessutom med i en utredning om nätkoncession, som Elisabet Falemo lade fram. Och nu 2021 lämnar regeringen en proposition utifrån just denna utredning men väljer att utesluta detta förslag.

Vi har alltså ett förslag som gör att man i ett steg skulle kunna få fram tusentals laddstolpar i städerna, där vi vet att det är allra svårast att få fram dem. Ändå väljer regeringen att inte gå fram med den typen av förslag, trots att vi dessutom är överens. Min fråga till Karolina Skog är: Varför?

Anf. 120 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! I coronatider är det ofta så att ledamöter behöver företräda varandra i debatter, och jag gör ett gästspel här i energidebatten. Jag fick en fråga om något som jag har inte har tittat på på flera år, så jag måste säga pass och hänvisa till ansvarigt statsråd. Jag är ekonomisk-politisk talesperson, och vår ansvariga ledamot följer restriktionerna om att stanna hemma vid minsta symtom. Jag måste erkänna att jag inte kan svara på frågan.

Anf. 121 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det var ett ärligt svar, Karolina Skog. Jag tror faktiskt det svaret stämmer ungefär för regeringen i övrigt också. Jag tror inte att det finns något vettigt svar på varför man inte har gjort detta, annat än möjligtvis att man springer elnätsbolagens ärenden.

Vi får helt enkelt hoppas att Karolina Skog tar med sig frågan och ser till att det genomförs. Detta kommer Centerpartiet att se till, om inte annat.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 19 maj.)

§ 20 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

COM(2021) 89 Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om unionens deltagande i det europeiska partnerskap för metrologi som har inletts av flera medlemsstater

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 4 maj

2020/21:2737 Internationella militära insatser

av *Caroline Nordengrip* (SD)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2020/21:2738 Tydligare kontroll av kosttillskott

av *Saila Quicklund* (M)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2739 Cabotagetrafik

av *Sofia Westergren* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:2740 Anslagen till vägunderhåll

av *Johan Hultberg* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:2741 Socialjour dygnet runt

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2742 Socialtjänst dygnet runt för utsatta barn

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2743 Strategin för romsk inkludering

av *Tina Acketoft* (L)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:2744 Huvudmannaskap för personlig assistans

av *Pia Steensland* (KD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2745 Omprövningsstopp för kommunal assistans

av *Pia Steensland* (KD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2746 Tillgängligheten för människor med ledar- eller assistanshund

av *Lina Nordquist* (L)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2747 Hormonbehandling för sexualbrottslingar

av *Linda Lindberg* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2748 Antalet placerade barn i samma familjehem

av *Linda Lindberg* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2749 Utökade resurser till polisen för åtgärder mot pedofiler

av *Björn Söder* (SD)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:2750 En lag i Hongkong mot pressfrihet

av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2751 Vägran att ta covidtest

av *David Josefsson* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2752 Utvecklingssamarbetet i Afghanistan

av *Boriana Åberg* (M)

till statsrådet Per Olsson Fridh (MP)

2020/21:2753 Skyddade identiteter

av *Boriana Åberg* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:2754 Minskad sekretess mellan myndigheter

av *Ellen Juntti* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2755 Svindel med svenskt bistånd

av *Boriana Åberg* (M)

till statsrådet Per Olsson Fridh (MP)

2020/21:2756 Vårdnadshavares tillgång till sina barns journaler

av *Boriana Åberg* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

Prot. 2020/21:119

5 maj

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 17.36.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till och med § 5 anf. 3 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 6 anf. 12 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 21 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 48 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 81 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 19 anf. 103 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

INGVAR MATTSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Anmälan om granskningsrapport	2
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 5 Fortsatt giltighet av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen	2
Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU34	2
Anf. 1 PER RAMHORN (SD)	2
Anf. 2 SOFIA NILSSON (C)	4
Anf. 3 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	5
Anf. 4 DAG LARSSON (S)	7
Anf. 5 JOHAN HULTBERG (M)	8
Anf. 6 KARIN RÅGSJÖ (V)	9
Anf. 7 LINA NORDQUIST (L)	10
Anf. 8 NICKLAS ATTEFJORD (MP)	11
(Beslut fattades under § 18.)	12
§ 6 Lag om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar	12
Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU22	12
Anf. 9 CLARA ARANDA (SD)	12
Anf. 10 SOFIA NILSSON (C)	13
Anf. 11 LINA NORDQUIST (L)	15
Anf. 12 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	16
Anf. 13 DAG LARSSON (S)	17
Anf. 14 JOHAN HULTBERG (M)	19
Anf. 15 KARIN RÅGSJÖ (V)	20
Anf. 16 NICKLAS ATTEFJORD (MP)	21
(Beslut fattades under § 18.)	22
§ 7 Riksrevisionens årsredovisning för 2020	22
Konstitutionsutskottets betänkande 2020/21:KU17	22
(Beslut fattades under § 18.)	22
§ 8 Riksrevisionens rapport om automatiserat beslutsfattande i statsförvaltningen	23
Konstitutionsutskottets betänkande 2020/21:KU28	23
(Beslut fattades under § 18.)	23
§ 9 Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder	23
Konstitutionsutskottets betänkande 2020/21:KU30	23
(Beslut fattades under § 18.)	23
§ 10 Dröjsmålstalan vid erkännande av yrkeskvalifikationer	23
Utbildningsutskottets betänkande 2020/21:UbU22	23
(Beslut fattades under § 18.)	23
§ 11 Processrättsliga frågor	23
Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU25	23
Anf. 17 GUSTAF LANTZ (S)	23
Anf. 18 ELLEN JUNTTI (M)	25
Anf. 19 ADAM MARTTINEN (SD)	28
Anf. 20 JOHAN HEDIN (C)	30

Anf. 21 LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	31
Anf. 22 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	33
Anf. 23 JOHAN PEHRSON (L).....	35
Anf. 24 HÅKAN SVENNELING (V).....	37
Anf. 25 JOHAN PEHRSON (L) replik	39
Anf. 26 HÅKAN SVENNELING (V) replik	39
Anf. 27 JOHAN PEHRSON (L) replik	40
Anf. 28 HÅKAN SVENNELING (V) replik	40
(Beslut fattades under § 18.).....	41
§ 12 Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och den svenska delegationens arbete under 2020	41
Justitiekommitténs betänkande 2020/21:JuU40.....	41
(Beslut fattades under § 18.).....	41
§ 13 Undantag för deltidsbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning	41
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2020/21:AU14.....	41
Anf. 29 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M)	41
Anf. 30 MICHAEL ANEFUR (KD)	43
Anf. 31 PATRIK BJÖRCK (S)	44
Anf. 32 MICHAEL ANEFUR (KD) replik	46
Anf. 33 PATRIK BJÖRCK (S) replik	46
Anf. 34 MICHAEL ANEFUR (KD) replik	46
Anf. 35 PATRIK BJÖRCK (S) replik	47
Anf. 36 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik	47
Anf. 37 PATRIK BJÖRCK (S) replik	48
Anf. 38 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik	48
Anf. 39 ANDRE VICE TALMANNEN.....	48
Anf. 40 PATRIK BJÖRCK (S) replik	48
Anf. 41 MAGNUS PERSSON (SD)	49
Anf. 42 ALI ESBATI (V).....	49
(Beslut fattades under § 18.).....	51
§ 14 Gränsöverskridande tillgång till radio- och tv-program.....	51
Näringsutskottets betänkande 2020/21:NU19	51
(Beslut fattades under § 18.).....	51
§ 15 Näringspolitik.....	52
Näringsutskottets betänkande 2020/21:NU20	52
Anf. 43 LARS HJÄLMERED (M).....	52
Anf. 44 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	54
Anf. 45 RICKARD NORDIN (C)	56
Anf. 46 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	58
Anf. 47 RICKARD NORDIN (C) replik	59
Anf. 48 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	59
Anf. 49 RICKARD NORDIN (C) replik.....	60
Anf. 50 LARS HJÄLMERED (M) replik.....	60
Anf. 51 RICKARD NORDIN (C) replik.....	61
Anf. 52 LARS HJÄLMERED (M) replik.....	61
Anf. 53 RICKARD NORDIN (C) replik	62
Anf. 54 LORENA DELGADO VARAS (V).....	62
Anf. 55 LARS HJÄLMERED (M) replik.....	65

Anf. 56 LORENA DELGADO VARAS (V) replik	65
Anf. 57 LARS HJÄLMERED (M) replik	66
Anf. 58 LORENA DELGADO VARAS (V) replik	66
Anf. 59 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	67
Anf. 60 LORENA DELGADO VARAS (V) replik	67
Anf. 61 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	67
Anf. 62 LORENA DELGADO VARAS (V) replik	68
Anf. 63 CAMILLA BRODIN (KD).....	68
Anf. 64 JOAR FORSSELL (L)	70
Anf. 65 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	73
Anf. 66 LARS HJÄLMERED (M) replik	75
Anf. 67 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	75
Anf. 68 LARS HJÄLMERED (M) replik	76
Anf. 69 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	76
Anf. 70 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	77
Anf. 71 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	77
Anf. 72 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	78
Anf. 73 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	78
Anf. 74 JOAR FORSSELL (L) replik.....	79
Anf. 75 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	79
Anf. 76 JOAR FORSSELL (L) replik.....	80
Anf. 77 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	80
Anf. 78 KAROLINA SKOG (MP).....	81
(Beslut fattades under § 18.)	83
§ 16 Energipolitik	83
Näringsutskottets betänkande 2020/21:NU21	83
Anf. 79 LOTTA OLSSON (M).....	83
Anf. 80 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD)	84
Anf. 81 RICKARD NORDIN (C).....	86
Anf. 82 LOTTA OLSSON (M) replik.....	89
Anf. 83 RICKARD NORDIN (C) replik.....	90
Anf. 84 LOTTA OLSSON (M) replik.....	91
Anf. 85 RICKARD NORDIN (C) replik.....	91
Anf. 86 BIRGER LAHTI (V)	92
Anf. 87 CAMILLA BRODIN (KD).....	94
Anf. 88 RICKARD NORDIN (C) replik.....	96
Anf. 89 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	97
Anf. 90 RICKARD NORDIN (C) replik.....	97
Anf. 91 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	97
Anf. 92 JOAR FORSSELL (L)	98
(forts. § 19).....	100
Ajournering.....	100
Återupptaget sammanträde.....	100
§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 29 april.....	100
MJU17 Jordbrukspolitik.....	100
KrU2 Idrott, friluftsliv och spel.....	102
KrU6 Kulturarvsfrågor	104
KrU10 Folkbildningsfrågor	106
UU16 Afrika	107

SoU34 Fortsatt giltighet av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen	108
SoU22 Lag om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar	108
KU17 Riksrevisionens årsredovisning för 2020	109
KU28 Riksrevisionens rapport om automatiserat beslutsfattande i statsförvaltningen	109
KU30 Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder	109
UbU22 Dröjsmålstalan vid erkännande av yrkeskvalifikationer	109
JuU25 Processrättsliga frågor	109
JuU40 Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och den svenska delegationens arbete under 2020	110
AU14 Undantag för deltidsbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning	110
NU19 Gränsöverskridande tillgång till radio- och tv-program	110
NU20 Näringspolitik	110

§ 19 (forts. från § 16) **Energipolitik** (forts. NU21) 112

Anf. 93 RICKARD NORDIN (C) replik	112
Anf. 94 JOAR FORSSELL (L) replik	112
Anf. 95 RICKARD NORDIN (C) replik	112
Anf. 96 JOAR FORSSELL (L) replik	112
Anf. 97 PATRIK ENGSTRÖM (S)	113
Anf. 98 CAMILLA BRODIN (KD) replik	115
Anf. 99 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik	116
Anf. 100 CAMILLA BRODIN (KD) replik	116
Anf. 101 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik	116
Anf. 102 RICKARD NORDIN (C) replik	117
Anf. 103 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik	117
Anf. 104 RICKARD NORDIN (C) replik	118
Anf. 105 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik	118
Anf. 106 JOAR FORSSELL (L) replik	118
Anf. 107 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik	119
Anf. 108 JOAR FORSSELL (L) replik	119
Anf. 109 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik	120
Anf. 110 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	120
Anf. 111 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik	120
Anf. 112 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	121
Anf. 113 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik	121
Anf. 114 KAROLINA SKOG (MP)	122
Anf. 115 CAMILLA BRODIN (KD) replik	123
Anf. 116 KAROLINA SKOG (MP) replik	124
Anf. 117 CAMILLA BRODIN (KD) replik	124
Anf. 118 KAROLINA SKOG (MP) replik	124

Prot. 2020/21:119
5 maj

Anf. 119 RICKARD NORDIN (C) replik.....	124
Anf. 120 KAROLINA SKOG (MP) replik	125
Anf. 121 RICKARD NORDIN (C) replik.....	125
(Beslut skulle fattas den 19 maj.)	125
§ 20 Bordläggning.....	125
§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar	126
§ 22 Kammaren åtskildes kl. 17.36.	127

Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2021